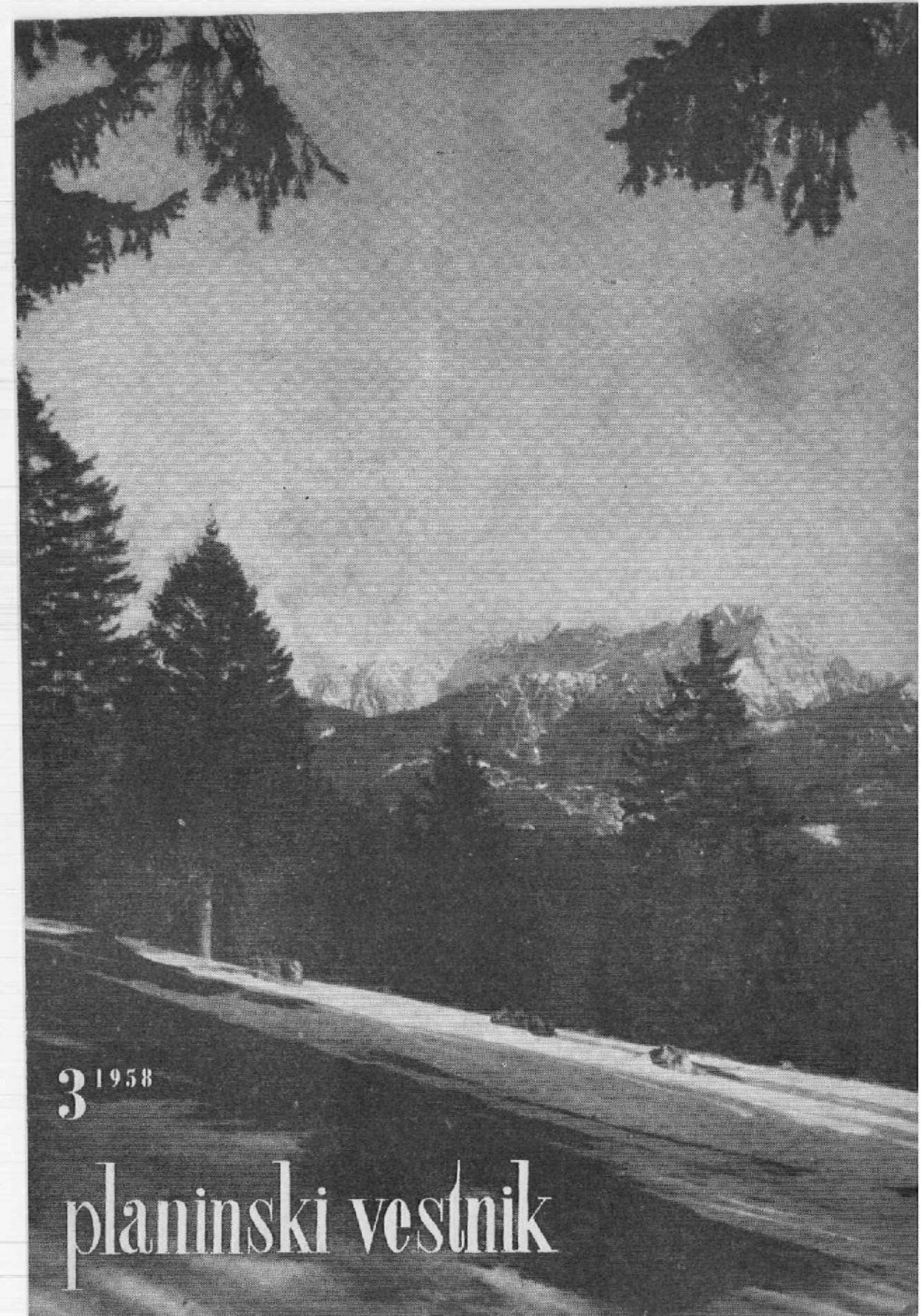

3¹⁹⁵⁸

planinski vestnik

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 3¹⁹⁵⁸

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XIV | MAREC

VSEBINA:

SREČANJA V GORAH	
Stane Terčak	137
DUSEVNI OBRAZ DR. KLEMENTA JUGA	
Janez Jerovšek	149
ZAROMETI DRVEČIH AVTOMOBILOV - PLES VESČ NA KRESNO NOC	
Ante Mahkota	156
GLACIER DE BIONNASSAY	
Pavel Kunaver	165
KARAKTERISTIČNI ELEMENTI RAZVOJA ALPINISTIKE V DOLOMITIH	
Slavko Peršič	172
DRUŠTVENE NOVICE	175
IZ PLANINSKE LITERATURE	177
RAZGLED PO SVETU	179
DRUŠTVENE NOVICE	187
IZ OBČNIH ZBOROV	192
NASLOVNA STRAN:	
Kampiške planine s Koče —	
Foto Ferdo Premru	
PRILOGA: Pomlad na planini Vogar —	
Foto Močnik France	

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvajsetkrat na leto, po potrebi v snopčih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko-zarjeva ulica 9, poštni predal 314, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročila, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša do 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po dln 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 60-KB-2-Z-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

tovarna volnenih izdelkov

majšperk

Blago za moške in ženske obleke,

za moške in ženske plašče,

moški in ženski kamgarn.

Naš loden in hubertus je zelo iskan in najbolj

primeren za gozdarje, lovce in planince

PRIPOROČAMO VAM NAŠE PRIZNANE KVALITETNE IZDELKE

Srečanja v gorah

STANE TERCAK

Petclanjškova mati se spominjajo ...

Petclanjškovo domačijo je na pogorju Graške gore kar težko najti. Mnogi je niso. Stisnila se je za košenicami v smrečje, ki sega prav do Fergunovega vrha.

Petclanjškov oče in sin Andrej sta po vsem pogorju najbolj znani osebi. Pa ne samo po pogorju, še daleč tja v obe dolini, Mislinjsko in preko Velunje in Plešivca v Šaleško. Kako tudi ne! Saj ni prave poroke brez godcev, vsaj na pogorju ne. To bi bila sramota, da nič večje. Harmonika in klarinet, eh, pa se zavrtijo pari, da se zapraši po hiši, kakor bi z vevnico vel na gumnu. Petclanjškovca očeta že po malem »daje« sapa. Pa tudi ni lahko ves dan in vso noč pihati v klarinet. V prejšnjih časih pa je poroka na pogorju trajala od ponedeljka do petka. Oče so si znali pomagati. Ribje olje je zanesljivo zdravilo. Tega si privoščijo in to jih drži pokoncu, da ne omagajo pri takih važnih stvareh. Z njim si namažejo suho grlo, da jim sapa ne poido. In tako gre lepo vse po srčci.

K Petclanjškovi domačiji jo je treba ucvreti preko Arnežnika kar preko košenic pod Fergunovim vrhom. Še meni se je po dolgih letih skoraj zgodilo, da bi jo zgrešil, čeprav sem že dostikrat bil pri njih. Na Graški gori je bila ta hiša najbolj naša — partizanska.

Ko smo prišli na dvorišče, smo našli Petclanjškovo mater doma. Pozdravili smo se in posedli vsi skupaj kar na debel hlod na dvorišču in se koj zapletli v pogovor. V razgovoru so me mati večkrat ošinili z očmi takole zvedavo po strani in dejali: »Ali niste vi tisti Stane, ki se je vedno pri nas oglasil, kadar je prišel s Pohorčce?« »Da, mati, jaz sem! Dober spomin imate,« sem jim odgovoril.

Mati so odgovorili: »Ali se še kaj spominjate, ko sem vam prala žepne robce?« »I, kaj bi se ne, tudi tega se dobro spominjam,« sem odvrnil.

»No, dekle,« so poklicali hčerko, »pojdi po pijače! Kdo bi le rinil v zaduhlo hišo, ko je zunaj v sončnem popoldnevu najprijetnejše,« so dejali. Obsedeli smo kar na hlodu, domače dekle pa se je v hipu vrnila s pijačo in natočila. Poln kozarec je krožil iz rok v roke in posoda se je hitro praznila. Bil je dober.

»Eh, pa je vse za nami! Vesela sem, da se je vse tako srečno izteklo. Ni mogoče povedati, v kakih škripcih smo včasih bili. Kar prečudno je, da smo ostali vsi živi in zdravi. Tudi naša Micka je bila v partizanih, saj se je gotovo spominjate,« so živahno začeli.

»Eh, kako bi se je ne! Ne bom je pozabil! Takrat, ko smo prišli prvič na Graško goro, smo se gredoč ustavili v vsej naglici tudi pri Arnežniku. Micka

Fergunov vrh — gora
jurišev (21. II. 1944
borba)

je takrat tam gospodinjala. Takole od strani nas je pogledala in odšla v čumnato. Vsakemu izmed nas je prinesla skodelico topljenega mleka, pa še kos kruha po vrhu. Mati, saj veste, tako darilo se ne pozabi, posebno še, če prihaja iz rok brhkoga dekleta,« sem ji smeje odvrnil.

»Ja veste, Micke sedaj ni več doma. Takoj po osvoboditvi se je poročila. Njen mož je kapetan, nekje tam doli ob morju. Skoro vsako leto prideta na počitnice domov,« so mati kar nekam ponosno dejali.

Res je, Graška gora ima čudno moč. Vedno in vedno kliče svoje otroke in ti se ji radi odzovejo.

»Veste, takrat, ko je bila tista huda ihta, sem bila v strašanskih skrbeh. Ves dan je bilo tako, kakor bi se zemlja odpirala. Od vseh strani je treskalo in hrumelo proti Fergunovem vrhu kakor sam sodnji dan. Zvečer, ko se je vse umirilo, kakor bi iz zemlje zrasli, je bilo okoli naše hiše polno partizanov! Na nosilih so prinesli dva ranjena borca. Dejali so mi, da ju bodo pustili pri nas, da se pozdravita. Zapretili so mi, da s svojo glavo odgovarjam zanju, če ju Nemci dobe. Debelo sem jih pogledala, dejala pa nisem nič. Vsa kri se mi je zapodila v glavo ob misli, kako se bo vse to izteklo. Vedela sem, da bo mogoče že ponoči, najkasneje pa zjutraj vsa hiša polna zelencev, ki bodo preiskali vsak kot na domačiji. Čudež bi bil, če bi ju ne našli. Pa se je res čudež zgodil. Kaj sem hotela, v srcu sta se mi zasmilila. Pogledala sem po zmučenih borcih in dejala: »Kar v hišo z njima, kar bo, pa bo!« Hitro sem jima skuhala mleka. Tako slaba sta bila, da ga nista mogla popiti. Partizani so kmalu nato odšli, pri ranjencih je ostala le njihova bolničarka. Vsi smo se vrnili na delo. Na gospodarskem poslopju smo v senu napravili zavetišče in ju skrili. Drugo jutro se je priteplo Nemcev, da je bilo v hiši in pred njo vse zeleno. Pa smo jih, pa še pošteno! Res je, mošta in žganja so popili nič koliko, toda vse se je srečno izteklo.«

Mati so s ponosom pripovedovali, vsi smo jih zavzeto poslušali. Po kratkem premolku so nadaljevali: »Naslednje dni je oba ranjenca kuhala silna vročina. Takrat sem bila najbolj v strahu. Zdravil nobenih, da o zdravniku ne govorim. Kar bo, pa bo! Začela sem jih zdraviti z domačimi zdravili. Pa je pomagalo. Oba sta bila po dveh mesecih na nogah. Eden je bil namestnik komandanta Tomšičeve brigade Ris, drugi pa komandant bataljona Gorski.«

Petelanjskova domačija.
Tukaj se je zdravil ranjeni namestnik komandanta Tomšičeve brigade Lepin - Rls in komandant Gorski 2 meseca

Sin Lovro, ki je bil takrat, ko se je to zgodilo, še majhen, je po materincem pripovedovanju dejal: »Se sedaj se pozna po Fergunovem vrhu razdejanje. Ko smo pred leti grabili listje, smo nagrabili praznih stročnic cele kupe. Če hočete, grem ponje?«

Zapodil se je v strmino in po preteku nekaj minut jih je ves zasopel stresel pred nas cel kup.

Zasedeli smo se, treba je bilo odriniti. Mati so nas povabili, da naj spet kmalu pridemo. »Zdaj, ko je vse srečno končano, smo tako sami,« so kar nekam žalostno dejali.

Sonce je zahajalo za Fergunovim vrhom. Dolge sence smrek so se potegnile po košenicah. Bile so vsak trenutek daljše in medlejše. Na nasprotni strani sedla smo zagledali vso Arnežnikovo družino pri spravilu snopja v kope. Po njivi je še sijalo sonce z zadnjimi žarki, da so se zdeli ljudje pri delu vsi ožarjeni. Iz Velunje pa so se že pričele vleči tanke prosojne meglice in preko sedla je zavel hlad.

Usodni streli...

Iz Zavodne drži več poti proti Slemenom in Šentvidu, kjer si podajata roke Štajerska in Koroška. Najdaljša in najromantičnejša je pot po Strmini, soteski, ki jo oklepata gozdnati Lom na eni strani in strmi bregovi samin na obronkih Zavodne na drugi strani. Mimo zavodniškega pokopališča, kjer je še nekaj partizanskih grobov, se ti odpre čudovito lep pogled na pokrajino, tja proti skoro navpično odsekanim skalam Bečenadca, Belim vodam in gozdnatemu pogorju, kjer kraljuje Andrejev dom. Dom ima ime po znanem planincu Andreju Stegnarju, ravnatelju Tovarne usnja v Šoštanju. Za kočo so dobili obilo gradbenega materiala skoro kar na mestu.

Na Slemenih, nad Šentvidom, na prelazu, idilični točki, kjer se planinski svet prevesi proti Črni, je cesta speljana v zavidljivo lepi serpentin po pasovniku. Tu je do aprila 1945 stala cerkev, mežnarija in gospodarsko poslopje tik ob cesti. Pravijo, da je bil del cerkve na naši strani, del pa že na koroški. Vsi so jo imeli za svojo. Ob proščenjih so z obeh globeli pritisnili hribovci na sedlo in še z Mislinjske in Mežiške doline, da je bila ubranost

popolna. Ob takih priložnostih so stočili v mežnariji tudi primerne količine vina in prodali obilo pečenk brez vsakih prikuh, saj solate in druge ropotije je bilo tako vedno doma na pretek. Ob takih slovesnostih pa je treba jesti samo pečenko, ki jo zalivaš z močnim vinom. Le takrat proščenje nekaj velja!

V Šentvidu in na Slemenih se je aprila 1945 bila ena največjih borb med XIV. udarno divizijo in nemškimi kvizlingi. Te čete so sestavljale menda kar vse narodnosti od Madžarov do Ukrajincev. Vse Slemene in Šentvid so obdali z rovi in strojniškimi gnezdi. Iz cerkve in poslopij okoli nje pa so si zgradili najmočnejšo obrambno postojanko. Ta utrjeni predel bi moral igrati pri umiku Löhrove balkanske armade odločilno vlogo pri zavarovanju vsega terena. Toda delali so račun brez krčmarja. Po celonočni težki borbi jih je XIV. udarna divizija pregazila in njihovo postojanko — cerkev popolnoma razbila. Požgani zidovi, ki nemo govore o trdi borbi ob cesti, še stojc. Iz kamenja pa je Andrej zidal Dom na Slemenih.

Na Slemenih vedno vleče veter. Hudomušneži trdc, da je samo tri dni v letu vreme brez vetra. Pa bo najbrže že držalo. Saj če pogledaš takole zvečer pri oknu, ko se po večdnem težkem delu drvarji in vozniki vračajo domov in medpotoma zaidejo v Andrejev dom, jih po obisku kar zanaša po kolovozih.

Če zaviješ iz Zavodne po kolovozu na levo, si v pičli četrt uri že v soteski Strmini. Z vrha kolovoza zagledaš v ozki soteski tri hiše. Prvi pravijo Pri Janezu. Kdo ve, od česa žive prebivalci te soteske. Prostora je v soteski komaj toliko, da ob cesti in potoku stoje hišice. Kruha v soteski ni. Gozd, ki se vleče od Strmine tja proti Belim vodam in Slemenom, jim reže kruh. Kadar imajo denar, jim da pijačo Andrejev dom, ki je edina oštarija na vsem pogorju od Graške grape do koče na Romi. Pravijo, če nisi dober v nogah, ga še piti ne moreš, četudi ti žvenkljajo v žepu dinarji.

Pol ure hoda po soteski in že si na vrhu. Ko prideš na travnik, zagledaš med sadnim drevjem leseno kočo z gospodarskim poslopjem. Domačija se imenuje Bankovina.

Pri Banku so prijazni ljudje, toda hiša je revna. Prihoda XIV. udarne divizije se vsi dobro spominjajo. Hči Ančka je dejala: »Vsega, kar se je zgodilo na pogorju, se ne spominjamo, marsikaj smo pozabili. Toda prihoda XIV. divizije ne bomo pozabili, vse nam je ostalo v spominu. Pa tudi pustni torek je bil takrat.«

Ana se je počasi obrisala z roko okoli ust, kakor je navada tam gori, če hočeš kaj res važnega povedati, se malo zamislila in dejala: »Takole je bilo, če bom kaj pozabila, bodo pa mati dopolnili...

Okrog pol štirih popoldne na pustni torek smo se zbrali vsi sosedje, bilo nas je deset, pri nas, da bi šli h kmetu Ovčjaku na pustno veselje. Pri nas je taka navada, da se zberemo vsi sosedje pri cni hiši in se ob tem prazniku malo poveselimo. Vsi smo bili pripravljeni na odhod, ko sem nehotе pogledala skozi okno na kolovoz, ki drži s Strmine. Tik pod gozdom na našem pasovniku je veliko korito za napajanje živine. V trenutku je bilo pri njem polno vojakov. Vsi smo se zavzeto naslonili na okno in jih s strahom opazovali. Prvi trenutek smo bili vsi prepričani, da so Nemci. Ustrašili smo se, ker smo bili prepričani, da bo zopet hajka. Ob takih priložnostih pa ni bilo v hiši in okoli nje ničesar varnega. Vse, kar se je lahko pojedlo in spilo, je izginilo. Komaj smo se dobro zavedeli, jih je bila že polna hiša in veža. Prvi, ki je prišel, je že na pragu pozdravil in vprašal: »Ali poznate slovensko vojsko? To smo mi partizani.« Vsi so bili strašno zmučeni, iz oči jim je gledal glad. Postregli smo jim, kar smo pač imeli. Krapl so izginili kakor kafra. V kleti se je sušil poln polovnjak

Bele vode

jabolčnika. Veste, pa ni dolgo trajalo. Iz Strmine so prihajali vedno novi, naprej in naprej. Konca te procesije kar ni hotelo biti. Vsi so bili lačni in žejni. Vsi, razen prvih, so ostali pred hišo. Saj vidite, naša hiša ni velika.

Skupine partizanov, ki so se zbirale pred hišo, menda po brigadah, so šle naprej. Poti niso poznali. Naš oče so jim bili za vodnika. Vodili so jih po Bečenadcu do Belih vod. Te prve so peljali do kmeta Belovodšeka. Ko so se oče ponoči vrnili, jih je takoj pograbila druga skupina partizanov. Zopet so bili vodnik. Tokrat so jih morali peljati do kmeta Štakneta. Zgodaj zjutraj so se vrnili popolnoma zbiti. Okrog pete ure zjutraj so peljali tretjo skupino. Ko so se naslednji dan vrnili, so dejali, da se niso še nikdar v življenju tako zmučili kot to noč. Med peto in šesto uro zjutraj je peljal zadnjo skupino brat.

Pod noč je Hrastnikov Ivan pripeljal z volmi dva težko ranjena partizana. Že prej pa so prinesli enega. Tisti, ki je bil ranjen v spodnji del telesa, je ležal sam v hiši. Pri njem stá bila dva zdravnika.»

Ustavil sem jo pri pripovedovanju: »Ančka, ali se mogoče spominjate, kako so ga klicali? Ali je bil to kak komandant?« Po kratkem premišljevanju je odgovorila: »Vem samo to, da so komandanti kakor tudi zdravniki zanj zelo skrbeli. Moral je biti nekaj več. Veste, povedali niso ničesar o njem, mi pa jih tudi nismo izpraševali. Bilo je toliko dela, vso noč smo kuhali, pa tudi krape smo pekli, ko so bili pa tako lačni.«

Ta ranjenec me je posebno zanimal. Tod mimo so partizani peljali tudi smrtno ranjenega komisarja Bračičeve brigade Šlajpaha-Akija, ki je bil ranjen v spodnji del telesa. Nihče ne ve ničesar natančnega, kje je umrl. Pravijo, nekje v Mozirskih planinah.

Nekaj potankosti o tem ranjencu so dale tudi izjave Razpodovnikove matere, ki pravijo: »K nam v Bele vode so prišli prvi partizani med tretjo in četrto uro popoldne. Prišli so od kmeta Banka, mimo Bečenadca. Ker je bil pustni torek, smo imeli pri hiši krape in kuhano svinjsko meso. Bili so zelo lačni in zbiti. Krape so kar grabili. Prvi so se pri nas ustavili kratak čas, odšli so naprej proti Belim vodam. Z naslednjo skupino je prišel tudi zdravnik. (Po materincem opisu bi bil to zdravnik Šercerjeve brigade dr. Jožc Benigar). Ta zdravnik mi je dejal: »Mati, še vsako leto sem jedel krape, pa bi jih rad tudi letos. Mati, specite jih.« Pa sem jih spekla.

Zgodaj zjutraj so prinesli dva težka ranjenca. Enega so hoteli skriti pri nas v skednju, pa jih je prosil, naj ga nikar ne pustijo. Pa so ga nesli naprej.

V naši hiši št. 10 je tudi bil neki ranjeni komandant, ki so se zanj zelo brigali. Tisto jutro pred odhodom je izdihnil. Pustili so ga kar v hiši, ker ni bilo časa, da bi ga sami pokopali. Odšli so naprej. Pokopali smo ga mi na pokopališču pri Belih vodah.

Na pepelnično sredo so odšli zadnji partizani od nas okoli sedme ure zjutraj. Uro kasneje pa so bili okrog naše hiše že prvi Nemci. Okrog enajste ure dopoldne so odšli od nas zadnji Nemci proti Belim vodam.

Eden izmed teh treh ranjencev, ki so bili pri posestniku Banku in kasneje pri kmetu Razpodovniku v Belih vodah, je bil prav gotovo tudi politkomisar Bračičeve brigade Šlajpah-Aki.

Na pustni torek je bila XIV. divizija razporejena na sektorju Šentvid—Topolštica-Bele vode. Na levi od Bečenadca-Šentvid in Topolštica — so bile edinice divizije pri posestnikih Zadneku, Predneku, Žlebniku, Žlebski koči in Banku. Na belovoški strani pa pri Razpodovniku in pri vseh hišah do Belih vod. Zračna črta razporejenih edinic je znašala okoli pet kilometrov.

Od Banka do Žlebnika je komaj pet minut hoda. Bankovina je na vrhu Strmine, na presedljaju proti soteski Bečenadcu. Žlebnikovina pa je na obronkih Šentvida, odnosno Slemen. Meja med posestvoma je majhen, ozek pas gozdička. Od tam naprej se vejajo Žlebnikove njive in travniki. Okoli hiše je odprt svet z lepim razgledom, le proti Žlebski koči, ki je v zavetju gozda, je svet porasel.

Pri Žlebniku so na pustni torek zvečer 1944 padli usodni streli in nam iztrgali pesnika Karla Destovnika-Kajuha.

Ker se tudi pričevanja očitvidcev o tem tragičnem dogodku razlikujejo med seboj, kar je zaradi težkih okoliščin, ki so vladale ta dan na pogorju, povsem razumljivo, je zato tem dragocenejše pričevanje očitvidca tragedije Pavla Jelena, ki sedaj domuje v Žlebski koči. V letih okupacije je bil na Žlebnikovini stalno tudi Pavel Jelen. Njegove izjave bodo brez dvoma najnatančnejše.

Stari drvar Jelen kratko pripoveduje: »Med tretjo in četrto uro popoldne so prišli prvi partizani po Strmini do Banka. Kmalu nato je prišla skupina izmučenih in lačnih partizanov tudi do naše hiše. Bilo je nekako med četrto in polpeto uro zvečer. Polna hiša jih je bila. Največ jih je bilo v kuhinji. Okrog polšeste ure zvečer, ko se je že na pogorju popolnoma zmračilo, so napočili usodni trenutki za našo hišo. Nekdo, mislim, da je bil stražar, je zavpil: »Nemci so tu!« Ves v strahu sem komaj spregovoril ženi: »Nocoj bom nesrečni, če so prišli Nemci«. Komaj sem dobro izpregovoril te besede, se je že pričelo streljanje. Takoj sem legel pod ognjišče v kuhinji in dejal tudi ostalim, da ležejo na pod. Nemci so hudo napadali zadnjo stran hiše. V trenutku so nas obsuli s točo strellov. Pri vratih, ki so držala iz kuhinje na dvorišče na zadnji strani hiše, je bilo najhujše streljanje. Svinčenke so prebijale zadnja lesena vrata in letele v kuhinjo. Preluknjale so tudi lonce na ognjišču. Naenkrat je padel na tla smrtno zadet Kajuh. Padel je name, ker so morale moje noge izpod ognjišča. Samo dvakrat je težko zavzdihnil v smrtnem boju in ni ga bilo več.

Dobro se spominim pogovora, ki sva ga imela. Večkrat je ponovil: »Nič se ne bojte, vse bo dobro, vse se bo dobro izteklo«. Res, za nas se je vse dobro izteklo, zanj se ni.

Na nemško streljanje so tudi naši ostro odgovarjali. Nemci so se po kratki borbi umaknili in nato je bilo mirno vso noč. Iz sosednjih kmetij so prišli na-

Bankova domačija. Tukaj je prenočeval štab divizije

padenim pomagat drugi partizani. Mi domači smo se takoj po borbi hitro potegnili k Banku, ker je bila naša hiša za nemške napade precej izpostavljena. Bali smo se ponovnih nemških napadov. Kako je bilo potem v naši hiši, ne vem.

Nemci, ki so ta večer okoli polšeste ure napadli našo hišo, niso prišli iz Strmine in tudi ne iz Zavodne, kakor se je splošno mislilo. Prišli so iz Črne preko Šentvida in Slemen. Zelo verjetno je, da sploh niso bili obveščeni, da se mude pri nas partizani. Pri tem napadu sta padla tudi dva Nemca ...»

*

Žlebnikova domačija v Šentvidu je bolj kakor vsaka druga hiša na bivšem Štajerskem v usodni povezanosti z našo narodnoosvobodilno borbo. V teh krajih je narodni heroj Karel Destovnik-Kajuh živel, delal in umrl...

V Šaleški dolini so njegove pesmi pognale brstje in se začele razcvetati, usodni streli dne 22. februarja 1944 pa so pokopali mladost, ki je toliko obetala in imela še toliko povedati...

»Puklaste« Ravne

Ravne so kraj, zastonj iščeš vasi, ni je. Samo domačini jim pravijo v šali »puklaste« Ravne. Takega čudovitega sveta ni nikjer na vsem pogorju. Samina se drži samine, ozek ali širši pas gozda jih loči, loči pa jih še nekaj: globače. Ves svet je v strmini, toda položen, da je prijetna paša za oči, še bolj pa za stare noge. Popolnoma drugače pa se ti godi, če hočeš obiskati več samin hkrati. Ko boš šel od prve samine k drugi, se boš malo namrdnil, ko boš obiskal tretjo in četrto, se boš pa že krepko pridušil. Zakaj neki? Kratkoterminalno zato, ker sta samini druga od druge komaj streljaj narazen — za oko, za noge pa včasih kar pol ure. Vsak greben, če je še tako položen, ima jarek, največkrat pa globačo in ta ti vzame precej časa, posebno, če se ti mudi. Svet se proti Zavodni in Vrhem vzbne v strmine. So kmetije kakor Grilova med Ravnami in Zavodno, ki je v taki strmini, da dušo izdihaš, preden prideš do nje. Teh kot streha strmih njiv in pasovnikov bi ne hotel, če mi jih kdo podari. Toda Grilovi mislijo drugače. Na svojem so. Domačija je njihova, tu so oni gospodarji. S temi stvarmi pa je na vsem pogorju od

Kaplanov vrh v Ravnah, kjer je prebila XIV. udarna divizija nemški obroč

Sentvida do Zaloke takole: Oči se zapičijo v njive in pasovnike, posebno pa v gozd, in so kakor začarani. V prsih jim postane toplo ob pogledu na vse to in že so kakor zakleti. Zemlja ima čudno moč, ki je ni mogoče popisati. Mlade noge nikdar ne čutijo težav. Tako se je godilo mladim gospodarjem in gospodinjam po pogorju. To so bili pravi gospodarji ob črnem kruhu in delu, delu ponoči in podnevi, toda na svoji zemlji. To so bili časi, ko je bila zemlja v največjih časteh. Danes je pri mladih ljudeh ta čar precej uplahnil. Težko in prenaporno delo ob slabem donosu zemlje jih je izmodrilo. Tudi drugje v dolini se živi in to bolje in ob lažjem delu.

Ravenčani imajo dve cesti — ne kolovoza, dve pravi cesti. Po obeh prideš v Ravne. Obe sta lepo speljani. Po obeh prideš v bližino šole, ki je v središču kraja. No, to šolo si je treba ogledati! Ravenčani so nanjo že, odkar stoji, upravično ponosni. Pravzaprav šola ni nič posebnega. Takih je po naših krajih mnogo. Toda nekaj posebnega je šolski vrt. Takega vrta, tako urejenega, skrbno in z ljubeznijo negovanega, ne najdeš. Na njem raste prav vse in sadje — zgodnje, pozno — od marelic, breskev, sliv vseh vrst, jabolk in hrušk, lepotnega grmičevja in vsakovrstne zelenjave. Zaradi samega šolskega vrta in utice v njem bi človek rad preživel del svojega življenja v Ravnah!

Ravne imajo v narodnoosvobodilni borbi svojo veliko zgodovino. Tu se je izvršil dne 22. februarja 1944 oni znameniti proboj XIV. udarne divizije na njenem pohodu na Štajersko. V Ravnah so bili dokončno prebiti sovražnikovi položaji. Kdo bi pričakoval kaj takega na samem pragu »nemškega« Šoštanja?

Po borbi na Graški gori si je divizija za umik na nove položaje izbrala kaj nenavadno in iz nemških strateških ozirov nemogočo pot. Prejšnji dan je bila v Velunjskem grabnu odbita in se je umaknila na Graško goro — goro jurišev, kjer je bila na vsem pohodu eno najhujših bitk. Ponoči se je z Graške gore umaknila v vas Plešivec, odkoder je prejšnjo jutro pričela pohod proti Velunji. Tokrat pa je zavila iz Plešivca v dolino, računajoč, da bo dolina slabše zasedena. Najmočnejše nemške postojanke so bile ob cesti Šoštanj—Ravne, odnosno vsi ključni položaji na tem predelu. Divizija je prišla na svojem pohodu neovirano do kmeta Rožiča pod Ravnami. Tukaj je naletela na močno nemško zasedo in se obrnila po vrhovih ob cesti nazaj v gozdnati predel.

Boštjan Lesnik, ljudski pesnik — Ravne 46

Približno četrť ure od kmeta Rožiča je Kaplanova domačija, ki je bila za Nemce eden najvažnejših obrambnih in napadalnih položajev. Na tem terenu je bila ravnotako važna tudi za divizijo. Pri Kaplanovi hiši se je razvila ostra borba moža z možem. Nemci so se morali umakniti preko ceste do kmeta Tucmana. Divizija si je pod borbo izsilila prehod preko Kaplanovega vrha in razbila nemški obroč. V borbi za prehod na Kaplanovem vrhu so divizijo frontalno napadale edinice vkopane na samem vrhu, bočno pa edinice iz Raven. Pri prehodu ceste Šoštanj—Ravne pa še nemške edinice po dolini in zasede pri Tucmanu. V borbi ob cesti je padlo trinajst naših borcev.

Po prehodu ceste in Obirskega vrha se je izvršil na kolone divizije tretji napad. Nemci so napadali kolone na desni strani od kmeta Kešpana, na levi pa od Tucmana, vendar je bil proboj že izvršen.

Ravne pa so znamenite še po nečem drugem. Časi Jurija Vodovnika v »puklastih« Ravnah še niso izumrli. Tam živi ljudski pesnik Boštjan Lesnik. Pod Kaplanovo domačijo ob cesti, ki drži v Ravne, stoji Kaplanov mlin, ki že lep čas ne melje. Tukaj domuje in čaka na vse tegobe življenja pa tudi vesele trenutke ravenski ljudski pesnik Boštjan. Vedno ga dobite doma. Hišica, v kateri stanuje, je stisnjena v breg. Okoli nje pa je polno zelenja. Boštjan se največ zadržuje v kuhinji. To je starček, droban, sivih las in asketskega obraza, toda izredno živih, žalostnih oči. Bolan je in sameva doma. S pesmijo in cigaretami si preganja čas, ki mineva tako počasi v tej samoti, in vendar tako hitro za človeka, ki je že na robu življenja.

Ko sva ga z Gustlom obiskala, je bil pri delu. Njegovo delo so pesmi za vsakdanjo rabo v »puklastih« Ravnah, kakor je smeje dejal. Pesmi piše največ kar na papirnate vrečice, ki jih prodajajo v trgovinah, kadar kdo izmed Boštjanovih domačih kupi v trgovini moko. Silno bi rad, da bi se kaj njegovega natisnilo, da bi bilo črno na belem. Ko sem prebiral njegove verze, sem mu dejal: »Oče, tole o Štirinajsti bom pa s seboj vzel. Tale pesem pa mora v tisk.

Resno me je pogledal in dejal: »No, le vzemite jo. Zelo bom vesel, če bo res kje natisnjena.« Dolgo me je gledal, v njegove oči so se prikradle solze. Bil je srečen in zadovoljen.

Boštjanova pesem o probou Štirinajste divizije v Ravnah se glasi:

V Šaleški dolini sovražnik sedi,
v okolico čete pošilja,
da z njimi zavedne Slovence lovi,
ki naj bodo žrtev nasilja.

V tej stiski nam upanje novo vzbudi,
z veseljem nam srce navdaja,
čuj, kaj se med narodom zdaj govori,
da naša že vojska prihaja.

Že blizu se sliši grmenje topov
in pokanje pušk se oglašja,
zasede pripravlja sovražnik spet nov,
da uničil vojsko bi našo.

Skozi Ravne del vojske se naše prebija,
sovražnik jo besno napada,
Štirinajsta napade vse hrabro odbija,
ne ustraši se mraza ne glada.

Prebit je že zadnji sovražni obroč,
okupator v dolino se umika,
novi borci se javljajo našim gredoč
za svobodo, za narod, za Tita.

Kdor v borbi junaški življenje je dal,
v svobodni zdaj zemlji počiva,
naš narod hvaležen mu bode ostal,
ki zlato svobodo uživa.

V Zaloki se je čas ustavil...

Včasih so držale v Zaloko vse poti kakor v Rim, četudi je najbolj odročna od vseh krajev na pogorju. Poznali so jo vsi lesni trgovci, mešetarji, drvarji in lovci. Skratka: Zaloko poznajo vsi ljudje daleč naokoli. Iz Ljubije pri Mozirju in Šentflorjanskega grabna pri Šoštanju so se stekale vse ceste in kolovozi v Zaloko. Po njih so furmani vozili platanice in smrekove deske, pokali z biči, se ustavljali po oštarijah in pili rdečega bizelanca. Dela je bilo dovolj. Zaloka je preživljala vso gorsko revščino in polnila žepe lesnim trgovcem in mešetarjem. Eni so si zadovoljno mclli roke, drugi preklinjali. Toda živelo se je. Sicer pa se vedno živi, če ne dobro pa slabo. Zaloka je v tistih časih preživela več ljudi kakor marsikatera tovarna.

Tam, kjer se Ljubijski graben s strmo odsekanimi stenami, preko katerih hrume pozimi plazovi, razširi v majhno dolinico, je kmet Založan. Pred leti je tu v dolinici rezala les dan in noč velika parna žaga. Drvarji so rili s cepini, sekirami in žagami v strme tesni prav pod Smrekovec in Romo. Iz drvarskih

Zaloka

riž je dan na dan, vse leto, votlo odmevalo topotanje platanic, ki so drčale v Zaloko. Iz hriba v hrib je odmeval zategli drvarski: vardej! ko so spuščali les v dolino.

V Zaloki sta sedaj le dve večji domačiji, tretja Brložnikova, ki je bila v vsej belovoški fari tretja največja, je v razvalinah. Njeni goli, ožgani zidovi se belijo pod Smrekovcem kakor zapuščeni zidovi starega gradu. Zadnja vojna si je obrusila ob tej domačiji svoje zobe. Hiša ni bila v dobi okupacije naša in je morala propasti.

V Zaloki je sveta nič koliko, največ gozdov. V gozdovih je doma bogatija. Zaloške smreke so bile zlato, ki je preživljalo zaloške kmetije in jim dajalo vsega, kar so potrebovale. Prostorne, v eno nadstropje zidane hiše se belijo med gozdovi, njivami, pasovniki in sadnim drevjem kakor gradovi. Gospodarska poslopja pa so prave trdnjave.

Težko si človek predstavlja patriarhalno življenje, ki je pred mnogimi leti tukaj valovilo, vse mirno na zunaj in razburkano na znotraj. Trd boj se je bil za zemljo, gozdove, travnike, frate in pasovnike.

To so stare domačije, ki že stoletja kraljujejo pod Smrekovcem in Romo. Rodovniki gospodarjev teh domačij-samin bi povedali mnogo! Škoda, da se kdo ne učasi — snovi za romane!

Leskovškova mati, ki žive na preužitku, so bili doma na Razpodovnikovi domačiji, ki je bila v tistih časih največja v belovoški fari. Dve najpremožnejši hiši na vsem pogorju sta se povezali s to poroko s tesnimi družinskimi vezmi. Ko so mati prevzeli ključke kašt na Leskoševini, je bilo treba pošteno zavihati rokave. Vsak dan je sedelo pri beli javorjevi mizi, okrašeni z intarzijami, v veliki hiši dvajset in še več ljudi pri obedu in večerji. Leto in dan so delali v gozdu po štirje drvarji. Pri hiši so bili po trije hlapci in še »iberžnik« (hlapče), ki je hodil namesto velikega hlapca celo s... Tako vsaj pravijo. Dekel in ostalega drobiža pa je bilo pri hiši nič koliko. V tem času, ko so mati zavihali rokave, je imela Leskoševina nad 30 ha obdelovalne zemlje. Gozda pa precej nad 100 ha.

Zvečer nas je z mojim spremljevalcem Gustlnom sedelo v kuhinji pri večerji šest. Otroci in mati so bili v zgornji hiši. Kako se je spremenilo! Njive so deloma v pušči. Vseh ne morejo obdelovati, pa se tudi ne izplača. Strme

Spominska plošča na
Zlebnikovi domačiji

njive s tanko plastjo rodovitne zemlje zahtevajo skrbno obdelavo in kopo gnoja. Pa še potem slabo rode. V tem gorskem svetu njive ne morejo preživljati domačije. Samo les je tisti, ki na pogorju preživlja ljudi. Odkar pomnijo ljudje, je tako bilo in tako je tudi danes, če ne, bo Zaloka izumrla.

»Poglejte lesovje! Les pri nas tako raste, da bi ga lahko sproti sekal, pa bi ga ne zmanjkalo,« je dejal ponosno mladi gospodar na Leskoščvini. V temnozelenih rastovnih smrekah je rešitev Zaloke. Ne bo več dolgo, ko bodo zapeli cepini, sekire in žage. Takrat bo Zaloka zopet oživila.

Gozdovi bodo pognali čas, ki se je v Zaloki ustavil...

*

Skozi temne, mračne soteske sva se z Gustlom vzbela mimo Homca in Savinekovc domačije proti Belim vodam in po rebri v Šentflorjanski graben. V soteski sva zavila v Grebenškovo gostilno, kjer točijo najboljše vino v šoštanjski občini. Ko sva trudna posedla k mizi, naju je domača hči pozdravila in vprašala: »Ali ga prinesem en liter?« Z Gustlom sva se spogledala. Kar nekam nerodno sem ji odgovoril: »Bo menda pol litra dovolj.« Začudila se je, nato pa se je nama poredno nasmejala in dejala: »Navajeni smo na litre. Take, ki ga pijejo po litrih, imamo radi.«

Časi furmanov iz Zaloke še tudi v Šentflorjanskem grabnu niso pozabljeni...

*

Pogorje od Šentvida, Cirkovc in Plešivca, Graške gore, Velunje in Zavodnc, pa Belih vod in Zaloke tja do plešastega Smrekovca je kakor naša prelepa domača pesem, ki jo zapoje fantje na vasi ob sobotnih večerih. Kdo izmed nas ne posluša rad teh pesmi? So že prava redkost in večji del že izumetničene. To pogorje pa je ostalo tako, kakor je bilo takrat — pred sto in morda pred tisoč leti...

Tu gori se srečuješ s pokrajino, ki ti prinaša ubranost, z ljudmi, ki ti prinesejo dobre volje, in s spomini, ki ožive davne, marsikdaj že pozabljene dogodke...

Duševni obraz dr. Klementa Juga

JANEZ JEROVŠEK

Liebe zum Menschen würde mich umbringen.
Nietzsche: Also sprach Zakathustra.

1.

Ko si prizadevamo razložiti zgodovino slovenskega alpinističnega udejstvovanja, nam zaradi lažjega razumevanja razpade v tri obdobja, iz katerih stopajo pred nas tri generacije s tremi markantnimi imeni. Prvi generaciji je načeloval Klement Jug, predstavnik druge generacije je bil Joža Čop, in predstavnik tretje generacije Rado Kočevar. Seveda je bila vloga, ki so jo imeli trije izraziti predstavniki našega alpinizma zelo različna. Jug ni vplival samo s svojim zgledom in dejanjem, marveč predvsem s svojim etičnim zanosom. Bil je idejni predstavnik in duhovni vodja ne samo svoje, temveč tudi kasnejših generacij. Čeprav so ga nekateri samozaverovani samobitneži označili kot blaznega fantasta, je kljub temu nanje imel določen vpliv. Skoraj vsem mladim alpinistom, ki smo se po vojni začeli alpinistično udejstvovati, je budil življenjsko silo in energijo, čutilo smo njegovo osebnost, bili smo pod njenim vtisom.

Jože Čop je prav gotovo naredil alpinistična dejanja, ki so bila drznejša in na videz pomembnejša od Jugovih, a vendar je njegov pomen zgodovinsko manjši. Jug je bil začetnik, oral je ledino, Čop pa je bil njegov pogumni nadaljevalec, njegov vredni dedič. Rado Kočevar pa je s svojim udejstvovanjem sprožil tretje najvišje, skoraj fantastično razdobje slovenskega ekstremnega alpinističnega udejstvovanja. Čeprav so ga mladi alpinisti po svoji drznosti in uspehih prekosili, je Kočevar zgodovinsko pomembnejši, ker je s ponovitvijo Aschenbrennerjeve smeri v Travniku dvignil slovenski alpinizem do meja skrajne drznosti in največje objektivne nevarnosti.*

Ko vrednotimo zgodovinsko vlogo in pomembnost teh treh generacij, žal ne vidimo največje pomembnosti v sedanji mladi ekstremistični alpinistični generaciji, ki je izvršila najtežja, najpogumnejša in najdrznejša alpinistična dejanja, marveč v generaciji okoli Klementa Juga.

Zgodovinsko pomembnost nekega dejanja ne moremo presojati po njegovem zunanem blesku in kričavosti, marveč po tem, v kakšnih okoliščinah in v kakšnem času je bilo izvršeno in kakšen učinek je imelo na kasnejše rodove. Priznati moramo, da se je Jugova in Čopova generacija alpinistično udejstvovala v mnogo težjih materialnih in duhovnih pogojih kot pa današnja ekstremistična generacija. Njihovo udejstvovanje je bilo prepleteno z nacionalnimi nagibi, dokazati so hoteli samobitnost, moč in zrelost slovenskega naroda, kar mladi generaciji po uspešno završeni revoluciji (v kateri je naš narod doživel v svoji zgodovini svoj največji vzpon) ni bilo potrebno dokazovati.

Skoraj vsi mi mladi alpinisti, ki smo se šele po vojni začeli udejstvovati, smo izšli iz Jugove duhovne, moralne, borbene in samozaverovane atmosfere. Ko smo se ohladili do njega, je začela upadati tudi naša drznost in naše stremljenje po dejavnosti in zmagah. Brez Juga naš alpinizem ne bi bil na današnji stopnji razvoja, brez njega danes verjetno še ne bi imeli Kočevarja, Debeljaka, Kilarja, Levstka in druge. Res je, da v zgodovini ni nobena oseba

* Uredništvo ne prevzema odgovornosti za vse zgornje trditve. Op. ur.

nenadomestljiva, in to velja tudi za alpinizem. Toda če se neka osebnost ne pojavi ob pravem času, se razvoj zatakne in zakasni.

Ko stopa danes naš ekstremistični alpinizem v fazo latentne krize, ko postaja »vespizem« šport časa in mode, upada tudi zanimanje za Jugo kot alpinista. Jug kot alpinist more vplivati predvsem na mlade ljudi, v njihovi pubertetni razbrzdanosti, jim buditi njihov življenjski zanos in energijo. Alpinisti se običajno sredi med 20. in 30. letom otresejo ekstremnosti, postanejo previdni in zmerni, mnogi pa plezanje povsem opustijo. Doba ekstremističnega iztreznjenja pomeni prehod v pametno, bolj estetsko sprejemanje in doživljanje alpinističnega udejstvovanja. Čeprav Jug kot alpinist na nas ne more več vplivati, je pa njegova osebnost polna tolike človečnosti in npravstveno tako čista, da ne moremo iti mimo nje.

2.

Če primerjamo Jugo njegovemu mlajšemu prijatelju Srečku Kosovelu, opazimo podobnost usod in podobno doživljanje etične problematike. Oba sta živel v času povojne idejne in politične zmede, v kateri sta iskala svoj duševni obraz, doživljala obup in vero, padec in vzpon svoje duše. Občutje duševne muke, socialnega etičnega iskanja in tavanja, ki ga je opisal Jug v svojem dnevniku in pismih, najdemo tudi v pesmih Srečka Kosovega. Oba sta idejno zgodaj dozorela in začutila etično problematiko v vsej njeni ostrini že v ranih mladostnih letih. Kar je pomenil Kosovel v poeziji, to je pomenil Jug v filozofiji. To sta bila dva mlada talenta, morda bodoča genija, ki bi prav gotovo zavzela prva mesta v slovenski kulturni zgodovini, če bi mogla narodu dati to, kar sta v svoji nemirni, toda vulkanski naravi čutila.

Jug je bil bojevit, nezasanjana figura, nikomur pripravljena hlapčevati in se lizuniti, vedno stremeč za soglasjem med besedo in dejanjem. S svojim ubranim in trdnim značajem, s svojim načinom življenja lahko vpliva na mladi kulturni rod, ki se vtaplja in hkrati z vsemi silami skuša rešiti iz pomehkuženosti, pesimizma in ciničnega razpoloženja. Tudi danes so nam potrebni zgledi tistih ljudi, ki so živeli npravstveno čisto, stali trdno in ponosno na svojih življenjskih temeljih, priznavali samo tisto, kar so sami spoznali za pravilno in dobro, ne uklanjajoč se nikakršnim namišljenim avtoritetam. Živimo v času, ko so se mnogi politični razočaranci »zmodrili« in spremenili v oportuniste, grabežljivce in nevarne hinavce, mnogi pa so resignirano klonili in se potegnili iz družbenega delovanja v privatni svet, kjer so začutili še največ prostora za osebno varnost in materialno lagodnost.

Vsa Jugova dejavnost in vse njegovo doživljanje je podrejeno enemu smotru: kako živeti skladno, harmonično in trdno. Imel je čist značaj in takšno duševno moč, ki se je zmožna vsemu odpovedati, ali vse, za kar se zavzame, tudi izvesti. V svojih pismih pravi: »Vedi, da se nisem lotil jaz v življenju niti ene naloge, ne da bi je bil kljub še tolikim oviram zmagal. Za moč svojega značaja se moramo neprestano boriti, če si jo hočemo ohraniti. Skozi bridkost, ljubezen in ponos pridemo do prave duševne moči.«

Jug ni zagovarjal etike sredine, kontemplativnosti in tihe skromne sreče, temveč strastnost, ekstremnost in aktivnost. Bil je asket in hud nasprotnik najmanjših čutnih užitkov. Vse kar je v človeku nižjega, telesnega, živalskega je hotel zatreti in uničiti, s tem pa je šel preko človekove narave. Zahteval je od človeka nekaj, kar ni v skladu z njegovo psihično in fiziološko strukturo, delal je nasilje nad človekom in s tem postal neživljenjski ali nadživljenjski. Njegovi smotri in nagibi pa so bili vedno npravstveno visoki. Tudi

njegov asketizem ni bil samemu sebi namen, marveč je imel socialno etično utemeljitev. Vsa razpoloženja, ki so ga ovirala v njegovem življenju in dnevnem delovanju, je hotel udušiti in zatreti, vsi nagibi, ki so mu jemali zavest samostojnosti, izvirnosti in lastne moči, so morali biti odstranjeni. V svojem dnevniku pravi, da srce, ki dobiva za svoje življenje največ nagibov z ženske strani, mora biti premagano. Zato se je boril proti utrudljivosti, zaspanosti, seksualnosti, požrešnosti, mehkužnosti in se ni nikdar vdajal pijači in tobaku. Urejen značaj in urejen odnos do samega sebe je prvi pogoj urejenega življenja. Vsaka dinamična, vitalna in eruptivna osebnost si težko uredi svoj lastni jaz. Jug je spadal med tiste, ki je v urejevanju samega sebe dosegel take uspehe, da vzbujal v svoji titanski moči začudenje in spoštovanje. In le takšni ljudje, ki so do sebe zahtevni, trdi in nepopustljivi, so zmožni v življenju nekaj nuditi.

Jug ni videl smisla življenja v idiličnem, elegičnem, hedonskem in pesimiističnem pojmovanju, marveč v dramatičnem, aktivnem in ustvarjajočim doživljanju. Zavedel se je, da ni mogoče iskati in najti resnico, ne da bi trpel zanjo. Samo tisti, ki zna žrtvovati, je velik, pravi nekje. Tudi ni hotel živeti samo v spoznanju svoje intimne resnice, marveč jo je hotel oživeti v dejanju in vsakdanjem nehanju. Ker pa njegova resnica ni upoštevala slabotne človeške narave in njene moralne neopornosti, temveč je temeljila zgolj na razumskih imperativih in volji, je Jug postal tiranski in nadčloveški v odnosu do sebe in drugih ljudi. Veroval je v npravstveno obnovev človeštva in hotel najprej na sebi preizkusiti, če ima človek v sebi toliko moči, da takšno obnovev prenese. Ni spadal med tiste moralne pridigarje, ki samo govorijo, kako je treba živeti, marveč je hotel s svojim življenjem dati tudi zgled in vzor. Jug ni videl poslanstva človeštva samo v nenehnem socialnem napredovanju in materialnem ugodju, marveč predvsem v ustvarjanju vedno novih etičnih vrednot, po katerih naj človek oblikuje in izpopolnjuje samega sebe. Kot Kosovel je tudi Jug hotel priti do družbeno politične in etične akcije, zavračal je filistrsko izživljanje in razpravljanje o narodnih zadevah pri polnem kozarcu. Toda žal je tudi njegova kot Kosovelova beseda umrla, še preden je bila izgovorjena in njegovo dejanje se je razsulo, še preden se je začelo. »Ti moj narod« — pravi — »ti še čutiš in ljubiš, tvoje življenje je na polju in v gozdu, ne več kot tvoje inteligence v gostilni... Rekli so, da je treba narodu nauka. Mar tistega iz gostiln in tobakovega dima?«

Podobno občutje se javlja pri Kosovelu:

Gostilna je njihova zavetnica,
pa naj velja še, kar je že nekdanj!
Jaz pojdem tja, kjer beda in krivica
temnita zlati kraljevski sijaj,
ponižanje, trpljenje, glad in beda,
tam naj spoznanja željni duh spregleda.

Jug si je stalno prizadeval s pomočjo svojega uma ukrotiti in pomiriti disharmonijo svoje duše. Ni spadal med tiste ljudi, ki ne morejo najti odrešenja svoji notranjosti in ostanajo v bolni razklanosti. Z iznajdljivo drznostjo in ustvarjajočo silo volje je v svojem osebnem etičnem področju in družbenem delovanju hotel premakniti ločnico med mogočim in nemogočim. Na vsako človekovo dejavnost je gledal z vidika možnosti izpopolnjevanja in krepitve človekove osebnosti. Skozi ta zorni kot je gledal tudi na alpinizem, ki zmore po njegovem mnenju vzgajati delavce s trdno voljo za premagovanje vseh

ovir, tudi onih, ki so dane v lastnih nizkih nagonih, delavce s smislom za tovariško zvestobo, disciplinirane, ki bodo v katerem koli poklicu stali na svojem mestu in koristili narodu in človeštvu. Ne ponižanih in cmeravih, marveč močnih ljudi nam je treba. Jug je bil asket, zato tudi v alpinističnem delovanju ni iskal zgolj užitkov in lastnega zadovoljstva, marveč je videl v njem utilitaristični smoter, ki naj ljudi vzgaja v krepke, pogumne, požrtvovalne značaje, ki so zmožni sebe disciplinirati in se odpovedati vsem zunanjim užitkom in nasladam, ki zaslužnjujejo človeka in ovirajo njegov нравstveni razvoj. Po Jugovem mnenju je smoter alpinizma v tem, da pomaga raznim rodovom priti v zmožnostih in značaju še preko nas. Žalostno, če nas potomci ne prekosijo. Naša in naših zanamcev naloga je, da se ne navdušujemo ob lastni preteklosti, marveč, da gledamo v prihodnost. Zgodovina nam kaže, da so bili narodi močni le tako dolgo, dokler so poznali požrtvovalnost, ko pa jih je tako imenovana civilizacija pomehkužila in jih napravila odvisne od naslad in individualne sreče, so propadli. (O smotru alpinizma.) Jug je torej v alpinizmu videl etičen, političen in družben pomen. Nazor o alpinističnem smotru ga označuje kot izrazitega voluntarista, ki zahteva, da naj bo vsaka človekova dejavnost vedno etično in družbeno tvorna in podrejena nekemu višjemu družbenemu cilju. Bil je velika osebnost ne zato, ker je od človeka terjal nekaj nadčloveškega, marveč zato, ker je vse zahteve in imperitive bil zmožen sam izvesti. Naj se njegov nazor označi kot čudaški in nerealen, nekaj nadčloveškega in demonskega je v njem. Sploh je imel Jug nekaj nietzschejskega v sebi, toda nietzschejskega v pozitivnem smislu. (Seveda se Nietzsche pri nas zelo enostransko in napačno razumeva in tolmači.) Bil je v svoji življenjski poti dosleden in ni poznal kompromisov pred samim seboj. Bil je strog, celo prestrog do samega sebe, zaradi tega pa je bil lahko krivičen do drugih ljudi, ki niso bili grajeni iz tako čvrstega testa kot on. Vsakdo, ki z bolčino in strastjo išče svoj jaz in svojo intimno resnico, bo našel v Jugu svetilnik in oporo. (Pri tem poudarimo, da so njegova pisma, zapiski in dnevnik pomembnejši kot njegovi planinski spisi.)

Kakšen pomen je imel Jugov voluntarizem v tistem času, moremo doumeti, če poznamo moreče in demobilizantno občutje, ki je vladalo v tistem času. To razjedajočo, turobno občutje je tako prikazal naš znani literarni kritik in esejist Ivo Brnčič: V tem duščem ozračju nas je začela vse bolj razjedati tista nezaupnost, tista življenjska negotovost, ki je v nas tlela že od vsega začetka. Postali smo uporni, zakrknjeni in zagrenjeni. Nekateri so se potuhnili vase in se izognili življenju, drugi so se skušali rešiti v nihilizmu in v mladostnih hedonističnih ekscesih, iz katerih ni marsikdo nikoli več našel poti do življenjskega zdravja. Kot osemnajstletniki in dvajsetletniki smo bili docela bolna, potlačena, deloma celo manjvredna generacija, bili smo rod intelektualnih in moralnih invalidov in ubežnikov iz življenja. Spomin na tovariše iz tistih let je presenčljivo medel; zvezan je s predstavo povprečne, povsem enolične množice, malone črede topih, brezbriznih, ne dobrih ne slabih, predvsem pa skrajno neizrazitih mladih ljudi, ki jim je dajalo neko negativno standardno podobnost osupljivo pomanjkanje vsakršne volje in slehernega določenega življenjskega interesa. Edine najizrazitejše osebnosti so bile ravno najbolestnejše, najproblematičnejše nature (Ivo Brnčič, Generacija pred zaprtimi vrati). — Naj izgleda Jugov voluntarizem komu danes še tako neživljenjski, ekstremen in fanatičen, v tistem času je bil izredno pomemben in je deloval kot svež duh v zadohlem, pasivističnem občutju. Dejstvo je, da brez močne volje v nobenem času ne more nekaj pomembnega napraviti.

Kot alpinist pomeni Jug mejnik v razvoju slovenskega alpinizma. Njegov pomen pa moramo iz alpinizma, kjer je danes samo še zgodovinska osebnost, prenesti v splošno kulturno in npravstveno sfero. Tu pa nam Jug s svojim kristalno čistim značajem, etično resnobo in moškostjo, s svojo ostrino mišljenja in neupogljivo vero v samega sebe, s svojo požrtvovalnostjo in zatajevanjem, s svojim asketizmom in vitalnostjo še danes mnogo pomeni. Mlada kulturna generacija, ki hoče nadaljevati pozitivne tradicije Kosovelovega rodu in išče še svoj življenjski nazor ter se bori za svoj življenjski prostor, za svoje mesto v dinamiki sodobnega življenja in ki se še sprašuje, kako naj deluje svoji okolici, času in sebi primerno, lahko še danes in tudi v bodoče najde v Jugu za svojo osebno in življenjsko orientacijo oporo in primer trdnosti in npravstvene čistosti. Treba ga je samo kulturno dvigniti, ponovno izdati njegove planinske spise in predvsem njegova pisma, ki po svoji pretresljivosti in moškosti, etični globini in miselni prodornosti, spadajo med estetsko dovršene stvaritve slovenske književnosti. Njegovi prijatelji in oboževalci so izdali o njem že dve monografiji, njegova osebnost, ki spada po svoji resnobi, npravstveni čistosti, vitalnosti in osebni tragiki med najzanimivejše v slovenski kulturni zgodovini, pa je bila že predmet mnogih literarnih obdelav (Bartol, Slodnjak, Rebula). Mladi kritični rod, ki je v sodobnem razvrednotenem in cinično razpoloženem času začel izpovedovati svojo intimno resnico, ki ni več ortodoksno dogmatična, mora obuditi tudi Juga in ga postaviti na mesto, ki mu pripada.

3.

Kot človek je Jug čutil v sebi moč in nemoč, šibkost in odpornost, padec in vzpon svoje duše, doživljal vzvišeno in uničujočo moč strasti, postavljaj si je življenjske cilje, a jih je zopet izgubil, boril se je, čeprav ga je obhajal dvom v smiselno borbo. Njegovo življenje in doživljanje se je gibalo v polarnih nasprotjih, ki pa jih je hotel s svojo voljo in psihično silo podrediti svojim, razumskim zahtevam in postavljenim imperativom. Njegovo življenje je borba proti svoji šibkosti, neodpornosti, majhnosti. Ni čudno, da je bil pripravljen napisati knjigo o vzgoji volje, kajti to zmoro le človek, ki se je sam s seboj neskončno boril ter mučil in ki je občutljiv ter dojemljiv za vse psihološke in moralne registre.

Že ena izmed poslednjih gimnazijskih šolskih nalog nam kaže Juga v izrazito nihilistični fazi svojega življenja. Občutja, ki jih doživljajo normalno razvijajoči se ljudje šele v zreli fazi svojega življenja, je Jug v vsej izrazitosti in čustveni intenzivnosti doživljal že v gimnaziji. Njegovo občutje je pesimiistično, toda močno doživeto. Takole modruje: Kar storiš, bo nekoč uničeno. Prazno je tvoje hrepenenje. Ali je vredno živeti zaradi trenutne slave? Ali naj bo vse moje življenje samo molitev in čakanja zaželene smrti! V tej šoli (to je v šoli življenja, J. J.) se mi je odprl pogled v gnusno človeško življenje in postalo me je sram, da sem človek. Toda najbolj značilna stran Jugovega značaja je prav v tem, da je življenju, v obdobju najhujših življenjskih kriz, napovedoval boj in veroval v moralno izpopolnitev človeštva. Tudi tedaj, ko je njegovo življenje zlomljeno in na tleh povoženo, nas istočasno preseneča z izjavami: »Sklenil sem torej svetu kljubovati, najsi bom še tako zaničevan. Hočem poskusiti na samem sebi, če je nescbičnost res nemogoča.« Po svoji notranjosti je bil Jug aktiven, vse svoje sposobnosti in duševne sile je hotel polno angažirati, njegova čustvenost pa je vedno razbijala njegovo prizade-

vanje po oblikovanju harmonične osebnosti. Iz aktivizma je padel v pasivizem, iz vere v nevero, iz asketizma v željo po uživajočem življenju. Le tako protisloven človek je lahko napisal te besede: »Najbolj neumno se mi je naenkrat zazdelo, da naj bi jaz posvetil vse svoje življenje tistemu kupu zverjadi, ki goljufa, veriži, krade, se vlačugari, pijani, kolne, maže sebe in okolico itd. itd. ... in za tako zverjad, ki po njej smrdi vsa zemlja, naj bi delal vse življenje, jaz, ki čeprav zver med zvermi, vendar imam vsaj hrepenenje po nečem lepšem, kar mi oči ne vidijo, vendar pa srce sluti? Tako je prišlo, da sem zagnal knjige v kot in začel pohajkovati ter si sugerirati dobro voljo ... Pa ni šlo ...«

Jug v svojem bistvu ni bil tako močan, kot se to na videz iz njegovih spisov, zapiskov in pisem zdi. Le v površinskem, psihološko nepoglobljenem pogledu se nam pokaže Jug v svoji trdnosti, načelnosti, odločnosti, v moralni in psihični sili, v jasni življenjski orientaciji, v svojem ponosu in časti, ki prihaja že v vzvišenost in nadutost. Ta stran njegove duševnosti pa je bila predvsem akt njegove razumske, do sebe naravnost tiranske narave in volje. V svojem notranjem najintimnejšem bistvu ni bil takšen, kajti če prisluhnemo njegovemu čustvu, ne pa razumskim imperativom, se nam ne prikaže več v taki orjaški in titanski podobi, temveč stopi pred nas kot človek, ki doživlja v sebi moč in slabost, zmago in poraz, dvom in vero, up in obup. Občutek imamo, da se za njegovo zunanjo močjo in samozavestjo skriva boleštna občutljivost, stalna borba z negativnimi doživljaji, ki dobijo prizvok pesimizma. Če bi bil Jug res psihično tako močan, kot se nam kaže, ne bi smel ob ljubezenskem porazu doživeti takšen življenjski polóm, obup, resignacijo, nevero in dvom v obstoječe življenjske principe in v vrednost in pomen življenja sploh. Le tako moremo razumeti njegove besede, ki jih je napisal v zadnjem poslovilnem pismu: »In sedaj premisli posledice: smoter svojega življenja sem jaz videl v tem, da sem se posvetil iskanju resnice, da bi prinašal jasnost in kazal pot narodu in človeštvu. Ne dosegel bi morda vseh svojih namenov, a veliko bi vendar storil. A sedaj? Če si me izdala Ti, ki sem mislil, da si najbolj vredna moje ljubezni, če si se še Ti izkazala nevredno mojega zaupanja, kako hočeš, da naj zaupam in naj ljubim ostale ljudi, to tropo egoistov, uma-zancev, pohotnežev, hinavcev, domišljavcev, ošabnežev, frazerskih puhloglavcev itd. ..., ki so si nadeli lepo ime 'narod', 'človeštvo'. Kak smisel ima potem moje življenje in delo, če naj bo posvečeno tej tropi? In dobesedno mi je zdaj res vseeno, ali (naj) živim ali ne. Ali se zavedaš, kaj si uničila s tem, da si mi ubila zaupanje v človeka? ...

In vendar ne bo moje življenje izlito v pesek. Najsi me tropa puhloglavcev ne občuduje, vendar pa je bilo moje življenje častno življenje in s ponosom smem zreti nanj. Nisem bil bojazljivec, nisem bil majčken po duhu, bil sem močan, da sem zmozel prenesti vsako muko in trpljenje, sam sem si iskal štrapac in nevarnost ter se odpovedoval udobnostim in edino, česar nisem mogel prenesti, je bilo, da bi storil jaz komu krivico, ali pa da bi svojo čast videl poteptano. Hodil sem od uspeha do uspeha, od zmage do zmage in še moja smrt bo, upam, zadnja, a največja zmaga. In tako ne bom enak sodrgi, ki ošabno hodi po svetu.«

Jug, ki je videl smoter svojega življenja v družbenem udejstvovanju, je ob prvem velikem ljubezenskem porazu našel vse svoje etične ideale in principe razbite in ležeče v prahu. Res pa je bil njegov ljubezenski poraz temeljit in grozoten, ki ga kot takšnega doživljajo vsi tisti, ki se usodno in dolgotrajno vežejo na svojega življenjskega partnerja. Jug pa je vsako življenjsko situacijo

polno in resno doživljal; ker se je v njej vedno tudi polno angažiral, je zato ob vsakem razočaranju moral življenje doživljati kot umazano in tragično.

Ljubezen je najelementarnejša zadeva človeka, vir njegove sreče in njegovega zadovoljstva, njegovih blodenj in muk. Jug je bil močna erotična in strastna figura, ljubezen mu je bila vir moči pri njegovem delu, vir samozaupanja, vere in sroč. Svojemu dekletu piše, da bo ustvaril v svojem življenju več, kakor bi ustvaril brez nje, v notranjih nemirih, ki so tako često vir zablod. V drugem pismu pravi, da je ljubezen tista, ki ji dolguje toliko svojih duševnih sil. »Zato je prav, da se ljubezen ohrani, a treba je, da se zgolj ljubiva, brez sreče, ki vede v mehkužnost.« Kaj mu je pomenila ljubezen, je razvidno iz njegovega občutja, ki ga je doživel po izgubljeni in poraženi ljubezni. »Nisem šibak« — pravi v nekem pismu — »morem prenesti še vse kaj hujšega. Toda moja duša je bila tako zadeta, da je vsa potrta. Tako brezsmiselno se mi zdi življenje, svet, sploh vse, odkar sem v tem morečem razpoloženju. Nič več nima zame veselja, vrednosti, privlačnosti. Da mi je dana moč, bi v tem hipu uničil vse. Tako sem že vsega sit, da sem že sam sebi odveč. In živeti tako tjavdan, mi je silno težko.«

Ker je Jug v sebi čutil nemoč, ki se je izražala v tesnobi, zlomljenosti in obupu, je sam sebe s sredstvi uma in volje hotel prepričati o svoji moči. Od tod njegove izjave, ki niso mogle biti resnične. N. pr. pravi: »Nisem Te ljubil zaradi sebe, marveč zaradi Tebe, da boš Ti srečna.« Njemu je bila ljubezen elementarno nujna, ni ljubil zaradi drugega, marveč zaradi sebe, zaradi užitka, naslade, ki jo nudi ljubezenska sreča. Če je trdil drugače, je lagal sebi in drugim. Če se je ob ljubezenskem polomu tako opotekel in končno padel na tla, preko katerega je zdijvalo življenje, potem pač ni ljubil zaradi drugega, marveč zaradi sebe in zadovoljstva svojih elementarnih erotičnih potreb. Seveda je bil Jug delno tudi sam kriv svojega ljubezenskega poraza. Če je bilo njegovo dekle ponosno, potem ji je sčasoma nujno začel presedati ljubavnik, ki si je nadel vzvišeno vlogo strogega moralnega učitelja in zapovednika.

Težnja po moralni in psihični moči se najpogosteje javlja pri tistih ljudeh, ki te moči nimajo in jo v svoji emocionalni občutljivosti in miselni ostrini trajno pogrešajo. V težnji po moči se javlja človekov elementarni nagon po obvladanju svojega počutja in razpoloženja. V Jugovih pismih se stalno ponavlja beseda ponos in čast. Kdor pred samim seboj ni doživel strašnega poraza, tudi ni čutil potrebe govoriti o ponosu in časti. Jug je bil močna, komplicirana, toda le človeška osebnost. Tudi zadnje poslovilno pismo, ki spada po etični pretresljivosti in značilni lepoti med pomembne stvaritve slovenske književnosti, kaže Juga v obupu in moči, porazu in poslednji zmagi, ki pa jo vidi le še v smrti. Ta človek je bil tako samoljuben in ponosen, da je šel raje v smrt, kot pa bi trajno nosil v svoji zavesti občutek poraza, ki ga je doživel v ljubezni.

Jug je omahnil v času, ko si je gradil in postavljajl svoj življenjski smoter, svoje poslanstvo in zavest dolžnosti, ki je sledila iz tega poslanstva. Če od svojih hotenj in upov še ni prišel do družbeno političnih dejanj, ni njegova krivda, marveč krivda usode; kljub temu pa je močno vplival na svoje sodobnike in potomce, ki so v njem često videli to, kar bi on šele verjetno postal, ne pa to, kar je dejansko bil. Prav zato nam je Jug često prikazan v tako veličastni, pomembni in genialni podobi.

Jugova veličina pa je še danes moralna veličina.

Žarometi drvečih avtomobilov — ples vešč na kresno noč

ANTE MAHKOTA

PRIJATELJU MARKU DULARJU ZA SPOMIN

CIMA SU ALTO. — SEVEROZAHODNA STENA

Velika zajed. VI. sup.

G. Livanos in R. Gabriel, 1951

Prvopristopnika trdita, da je ta smer daleč težja od vseh ostalih plezalnih smeri v Dolomitih: težave v prostem plezanju so večje kot pri severozahodni steni Torre di Valgrande, v tehničnem plezanju pa je zahtevnejša kot severna stena Cime Ovest di Lavaredo; če je namreč v teh dveh smereh 7 raztežajev težjih od V-te stopnje, potem je takih v Cimi Su Alto 19. Na osnovi ponovitev in nadaljnjih primerjanj je ocena takale: Smer po Veliki zajedi ni le težja od obeh zgoraj citiranih, ampak tudi od južne stene Torre Trieste, obeh smeri v Marmoladi: Solda in Vinanzer, ter od severozahodne stene Cime della Terranova.

Italijanski vodnik Monte Civetta 1956.

»O temle bi jim povedal, v tretji osobi! Svoj obraz bi dal drugim ljudem, to bi govoril. Rad bi, da bi zvedeli!«

»Nehaj s patetiko. Jutri, ko prideva na vrh in v dolino, boš govoril, kar boš hotel, kot 'jaz' ali 'on', kakor želiš!«

»Z vrhom pa le še malo počakaj!«

»Tečnoba!«

»Kdo bi ne bil, saj nisem kura, da bi spal čepe.«

Potem privzdignem šotorsko vrečo, kako je z vremenom. Stena je zabita popolnoma in topel veter podi z juga nove grmade oblakov. Da sva le pod previsom — pod zadnjim previsom, piše v vodniku — zgoraj bi bilo še teže.

»Kako kaže?«

»Slabo! Prokleta srečna bova, ko bova stala na vrhu, na tvojem vrhu. Previsu ni kaj reči, dobro naju varuje, le jutri bo treba čezenj.«

Saj ne bo prvič...

Oblaki se valijo čez Kotovo sedlo, blisk prepara nebo tam za Jalovcem. Nepregledni zastor iz megla grozi, da naju skoro zajame.

Kar se da, hitiva po direktni zajedi v Šitah, ni več daleč do vrha.

Bo nevihta ali dolgotrajen dež? Držalo ne bo več dolgo. Morda pa le!

Pogledam navzgor. Samo raztežaj še, pa sva na prečki, ki drži v lažji svet. Kaplja mi udari v obraz, še ena, dež.

Na desni v zajedi je previs, podenj se zatečeva. Ulije se s polno močjo, midva pa sva suha in s kladivi popravljava že tako pripravno polico.

Vihar ne jenja do noči.

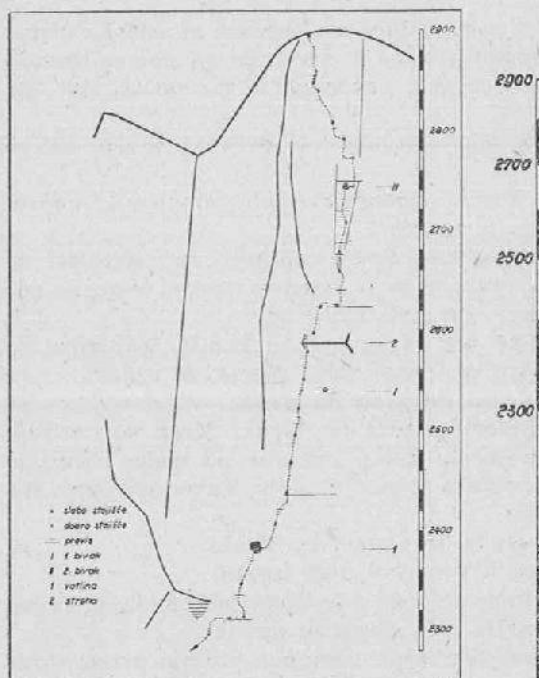
Razpneva šotorsko vrečo, iz nahrbtnika privlečeva čokolado in čutaro. Prav nič nisva utrujena, ne skrbi naju preveč. Začenjava enega tistih dolgih razgovorov, v katerih je prostora le za gore in ki dajejo poseben čar najlepšim spominom.

Drugo jutro že v prvem soncu gledava čez rob na trentarsko stran.

»Ante, dežuje!«

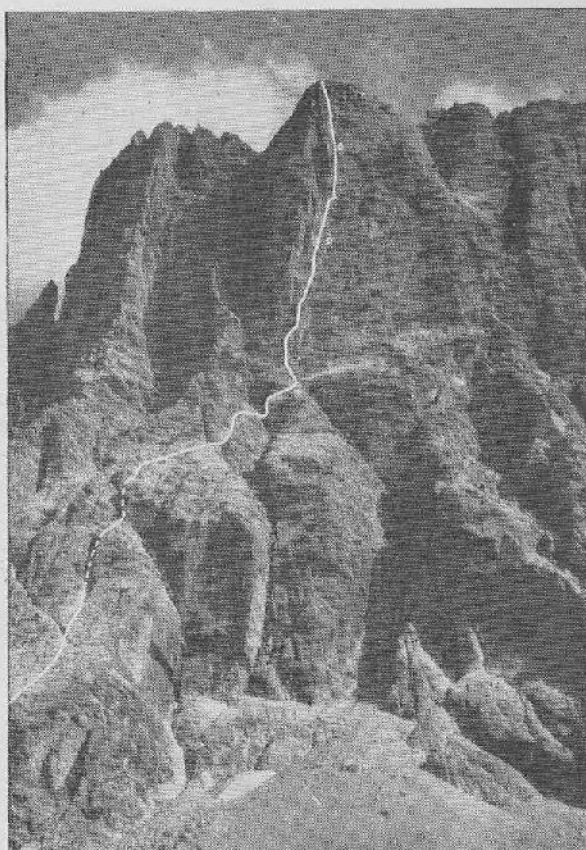
»Se še spominjaš sladoleda na vrhu Šit?«

»Daj, zbudi se!«

Shema smeri po Veliki zajedi — Cima Su Alto

Smer po Veliki zajedi — Cima Su Alto
O bivaka (zgornji del stene je zaradi perspektivo močno skrajšan — glej merilo)
Foto A. Mahkota

Enakomerno kлокotakanje v ozebniku me koj predrami. Voda! Zanj bi dal sedajle vse. Vse? Niti metra višine ne.

Do naju pod previs ne pade niti kapljica.

»Da bi le vodo dobil!«

»Pa dež?«

»Saj je v Šitah tudi šlo!«

»Si pozabil na Peharja?«¹

Razgledujem se, kod drži pot naprej. Začne pršeti.

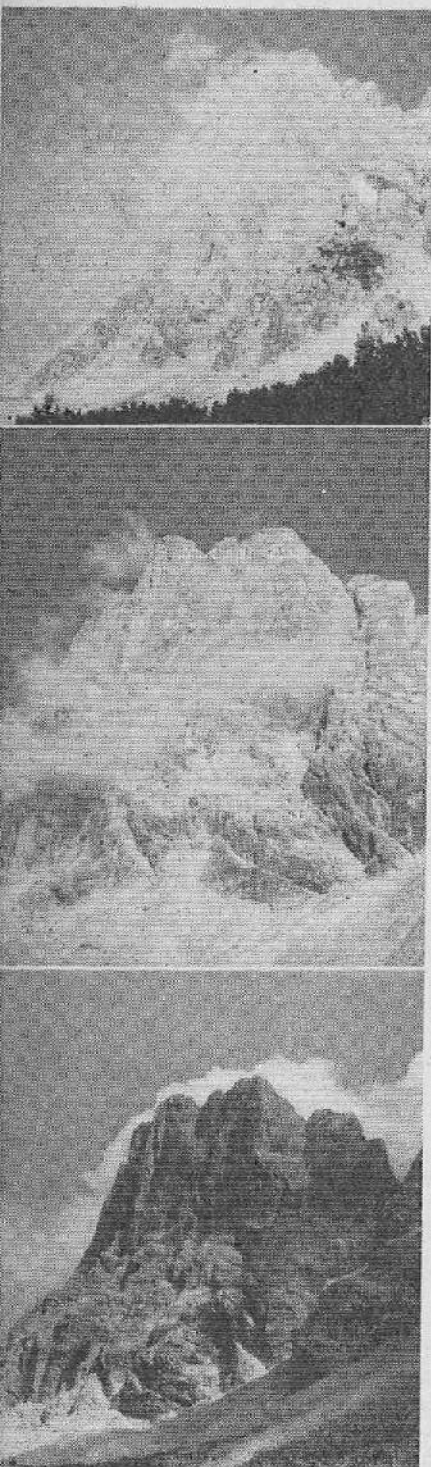
Plezanje naju je tako zaposlilo, da sva pozabila na vreme. Megle, ki so se še pravkar v soncu lovile po vrhah, pritisnejo navzdol.

Kaj dež! Voda s cele stene odteka prav tod. Aschenbrennerjeve smeri v Travniku ni več, pokril jo je en sam, belo peneč se slap. Kot bi na rampi² izvirala nova reka.

Preden se zavem, sem moker do kože. Spustim se nazaj. Z Nadjo se stisneva k steni, s težavo oblečeva vetrovki.

¹ V plezalskem žargonu pomeni to smer Aschenbrenner-Tiefenbrunner v S S Travnika.

² Poševna gredina na koncu smeri.

Uro zalije voda, ustavi se. Pozabim na čas. Le vedno močnejše trepetanje noge v stremenu mi pomeni merilo za ure, ki se vlečejo v nedogled, in me počasi slabi po vsem telesu.

Ali se bo tako končalo tole prijetno potepanje po gorah?

Misel o koncu, izgovorjena ali zamolčana, opravi svoje. Začneva se spuščati.

Spust za spustom. Svitki mokrih vrvi. Med dež se meša sneg. Sporazumeva se posebno težko; samo da pogledaš navzgor, že ti voda zalije oči.

Na vrat na nos se spustim v kamin. Zapeljem se v ogromen slap, ki dere skozenj. Komaj se vrnem.

Odrezana sva. Počakati bo treba.

Nad kaminom pripraviva bivak. Mraz napoveduje izboljšanje vremena. Roke, izjedene od vode, postajajo nevarno bele, obleka se suši na naju. Tako prešklepetava celo dolgo noč.

Ali bi prestala brez vreče za bivak?

Jutro. Dež je prenehal, slap izginil.

Zaloga klinov se je že zelo zmanjšala. Sedaj se začno še zatikati zmrzle vrvi. Obešava vponke.

Počasi zmanjka vsega. Sestopati moram prosto, brez varovanja.

Zadriviva se po meleh. Spet se ulije. Kamen mi s stene priprči naravnost v glavo. Zadnji pozdrav!

S teboj, Travnik, bo treba poravnati še težak račun.

Misli se love kot one megle nad Travnikom in Šitami. Bodo pritislile navzdol?

Ga, težak račun! Potem, ko sva z Nadjo preplezala Peharja, sva ga z Milanom do kraja izplačala.

Jutri greva v Travnik, ali bo prostora za novo smer? Zbudi naju dež. Samo da se pokažem v gorah, pa že dežuje.

»Pa piva naprej!«

Dopoldne se zjasni. Poizkusiva! Natančno opoldne sva pri vstopu. Bova pa v steni prespala!

Skale niso preveč prijazne. Peham se čez krušljiv previs. Bela luska pred menoj je videti trdna, le doni preveč votlo. Za varnost zabijem dolg francoski klin. Teg. Zadenem ob lusko, že se utrga in mi zleti pod nogami v globino. Udarec, oblak prahu, grmenje.

»Milan, Milan!«

Stisne me, v grlu grenak okus, srce bije tako močno, da za hip ne slišim ničesar.

Ga je zadelo?

Cima Su Atto je vstajala iz megle
Foto A. Mahkota

Oglasi se, nič ni hudega.

»Na eno vrv je priletel kos že razbite luske, presekana je,« poroča.

Plezam naprej, skoro dosežem udobno stojišče. Spet sva skupaj, zveževa vrv.

Milan se izogne streham in nato po »granitni počki« odkrije ključ smeri.

Naprej drže naravni prehodi.

Komaj pet ur je minilo, odkar sva stala pri vstopu, pa že sediva na vrhu Tschadinega stebra.

Sestopiiva po Tschadini smeri in za večerjo sva že v Tamarju.

»Srečno izvedeni vzponi nimajo bogate zgodovine!«³

Rad bi govoril o tem, v tretji osebi.

Kdor pripoveduje — propoveduje! Če bi torej govoril o tem, bi rad povedal vse. Od treme pri vstopu do zmago-slavlja na vrhu. Ne bi pozabil, da sem že vstopal, ker sem se bal, da bi me drugi prehiteli, da je zaradi napihnjenega uspeha zbledela podoba lepote.

»Tebe, romar, ne sme biti sram!«⁴

Nisem romar, sram me je! Zatorej bi govoril z usti drugih, plezal s tujimi rokami.

*

Kako sem sploh prišel do tega, da čepim pod zadnjim previsom najtežje stene v Dolomitih in delam račune?

Sunkovito se zbudim. Čas bo. Previdno, kar se da, da bi pri tem čim manj zlezel iz spalne vreče, odpiram šotor. Prižgem kuhalnik in pritajeno brnenje skoro zbudi še Nadjo.

»Pretoplo je, vreme me skrbi!«

Še v mraku stopava mimo Rifugia Vaz-zoler. Rosni borovci ob poti nama udarjajo v obraz in sosesčina Beneškega stolpa dopolnjuje svojevrstno podobo. Na jugu se pode megle, naj bodo le znamenje bližajočega se jutra.

Mali šotorček se izgublja v senci Tržaškega stolpa; kot nalašč, da še bolj poudarja najino neznatnost.

Pri potočku na sedlu napolniva čutaro, pijeja, kolikor moreva. Tam, kamor greva, vode ne bo.

³ Jean Franco: Macalu — srečna gora.

⁴ Ivan Cankar: Podobe iz sanj.

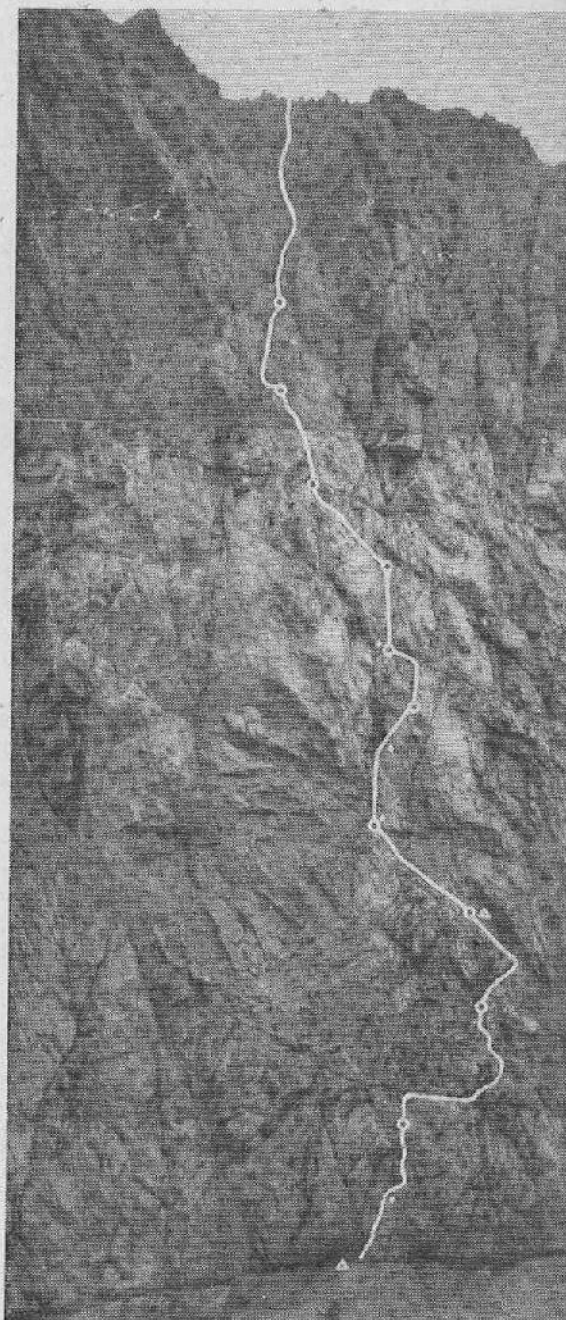
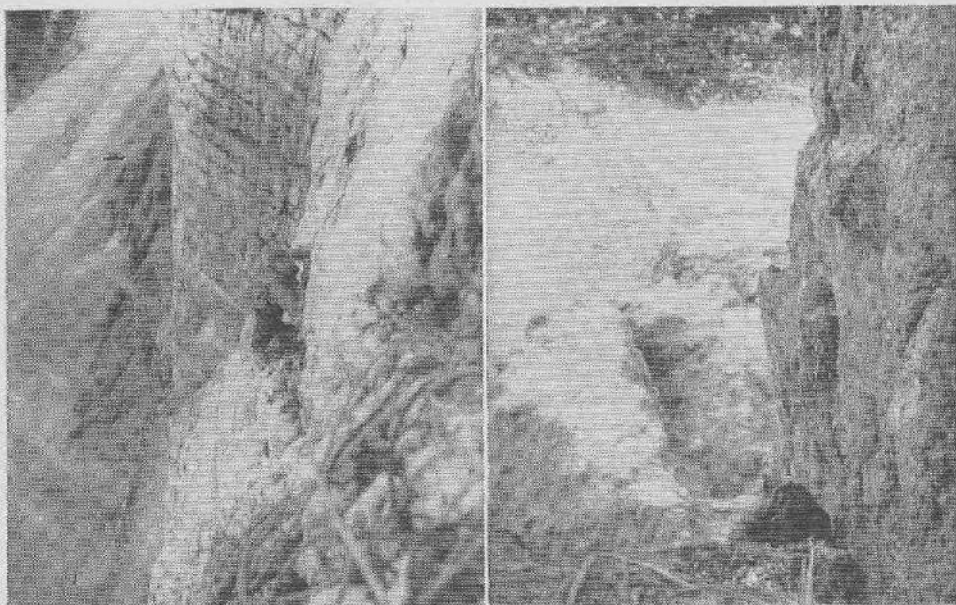

Foto A. Mahkota
SS Travnika, Direktna na Tschadin
steber

○ stojišče

△ močvirje

● klin

Zadnji raztežaj v direktni zajedi v Šitah

Foto A. Mahkota
Pogled navzdol — Cima Su Atto

Od tukaj sem včeraj prvič zagledal deset kilometrov dolgi zid severo-zahodnih sten Civettine skupine. Očarala me je, zakaj »kraljica čudežne dežele«* je za te gore le skromna oznaka. Prešerno sem stopal naprej, hotel sem jih spoznati od blizu.

Danes? Prizanesel si bom, zakaj klavrna postava plezalca, ki bo pravkar vstopil v težko steno, velja nama obema.

In cilj? Zaviti je v meglo. Nebo so čez in čez prepredli oblaki.

Komaj se še utegneva skriti pod bolvan, že dežuje.

Cima Su Alto začne rasti iz megle.

Vrisk.

Kje so?

Začneva pri tleh, najprej po nastavku, čez grobljo v Veliko zajedo. Prav pod veliko streho jih odkrijeva. Črna pika se premika v rumenih skalah, nato še ena in še. Drugi so že dan pred nama v steni. Ali so prenočili v stremenih?

Oblaki se razkaže, sonce se pokaže in odločitev preseka moro.

»Vstopiva, čeprav sva zamudila dragocene ure. Na podstavku lahko še vedno obrneva!«

Po nastavku napredujeva oba naenkrat. Še preden se dodobra ugrejeva, sva že za sedem urvi nad melišči.

V veliki ledeniški groblji, pod še večjim previsom, obstaneva. Naveževa se še na drugo vrvo, sedaj se začne zares.

Začetek, vsaj po krušljivosti, presega vsa pričakovanja. Lomijo se cele plošče in bojim se, da se bo podrl previs. Že vpenjam star, zarjavel klin, prvega od stotnije, ki nama bo do vrha kazala pot.

* Domanico Rudatis: Kraljica čudežne dežele; Dolomiti — čudežna dežela, kraljica — Civettina skupina.

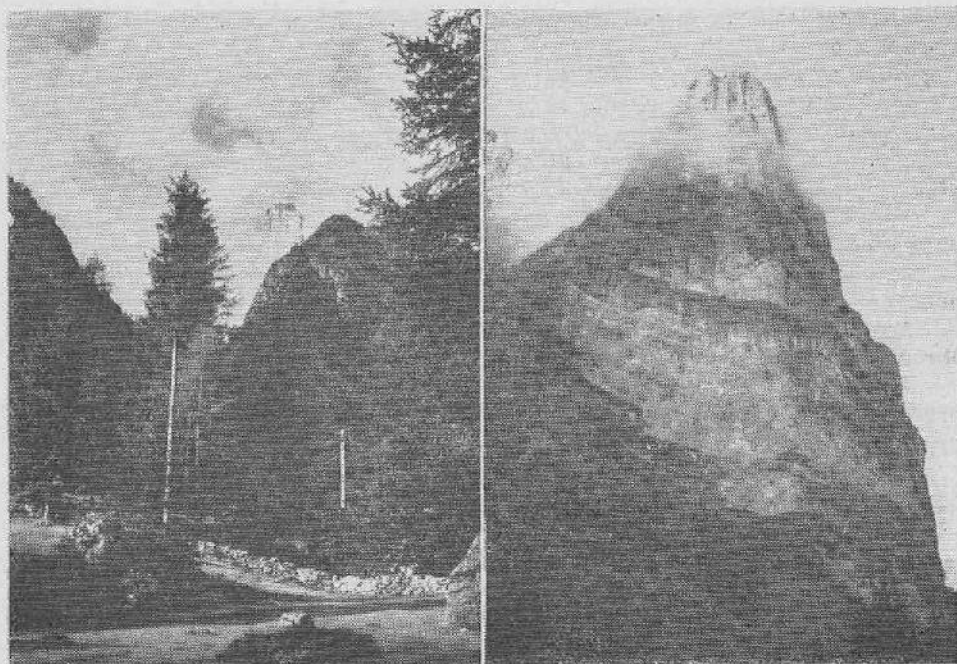

Foto A. Mahkota

Torre Venezia

Torre Trieste — južna stena

Na planem me sprejme padajoče kamenje. Da bi ušla žvižgajočim izstrelkom, na vso moč hitiva iz nevarnega pasu. Zdi se, kot da bi kamenje udarjalo prav na mesta, ki sva jih pravkar zapustila.

Čez prvi previs — prenizko je ocenjen, tukaj imajo še vsi dovolj moči — in po prijetni poči pristanem v prostorni, obokani votlini.

Ograjena je in vsaka špranja v levi steni — krstila sva jo za steno podpisov, saj je popisana z vklesanimi imeni skoro vseh, ki so prišli do sem — je opremljena s svojo staro konservno škatlo, da z njo loviš vodo.

Mrtve, s plezalnimi kladivi okorno vklesane črke, govore o ljudeh. O tistih, ki so se osem dni na noč vračali v votlino, in pri tem opravljali težaško delo; prebili so se dva raztežaja pod veliko streho. O Livanosu in Gabrielu iz Marseilla, ki sta nazadnje uspela. O vseh, ki so tukaj prebili prvo noč v steni.

Poleg znanih imen Lacedellija, Abrama, Livanosa, prav poleg vklesane veverice, simbola »veveric«, skušam zapisati Jugoslavija. Prepočasi gre, odjenjam.

Samo YUG ostane tam, za spomin.

Hitiva naprej, pa nama je skoro žal.

»Oni od včeraj naju bodo pobili!«

Na drobni lašti, prav v dnu zajedu, morava počakati, da zadnji zleze čez streho in naju odreši.

Jedro težav je pred nama. Nič več mi ne bo treba ugibati, kako ocenjujejo Francozi, celotni zgornji del lestvice bom lahko spoznal, kot pravijo, in natura.

Napredujem po kotu, na levi fantastično oblikovani raz, na desni neprehodne, gladke plati. Lijak na vrhu usmerja vso vodo prav sem, zato je zajedu

tako izpodjedena, da se pleza iz previsa v previs. Da ni prelahko, skrbi hudo krušljiva pečina.

Kako je vse relativno! Vsakokrat, ko premagujem previs, vidim nad njim ploščad, stena se položi. Komaj se potegnem čez, že izgine privid, stojišča ni.

»Samo 5 metrov vrvi je še!« slišim opozorilo.

Tako, prvi raztežaj v kotu gre h kraju, stojišča pa nikjer. Častitljiv star klin z obročkom mi je v edino oporo, ko čakam na Nadjo.

Sonce je zmagalo. V steni postaja neznosno vroče, saj sva prav v žarišču ogromnega rumenega zrcala.

Streha nad nama, že iz doline je dobro vidna, se mi zdi z vsakim korakom navzgor bolj nemogoča.

Na razdaljah, primernih še za konopljene vrvi, so zabiti veliki klini z obroči, za spuščanje so bili pripravljeni. Pri njih varujeva.

Francoza pišeta, da sta sedela v stremenih, midva jih nimava niti za previse dovolj. Zato kar visim na klinu, vrvi pa povzemam skozi više vpeti vponki.

Ob pol šestih sva le še za raztežaj in pol pod streho. Skrb za prenočišče postaja vedno bolj moreča.

Poglejva v opis!

»— Nad streho je serija previsnih počí, ki privedejo na dobro stojišče (A 2, VI⁺) —.«

Brezupno. Ali prenočujejo v stremenih?

V plateh opazim majhno teraso. Pozna se ji, da je bila že obljudena.

V primerni višini vpnem vrvi, nihaj za 20 m v desno, pristanem na meter dolgi in za komolec široki polici. Spala bova udobno!

Do pasu zlezeva v spalno vrečo. Mašim se s čokolado in si skušam izprostiti od Nadje, ki se ji je nenadoma prebudil gospodinjski čut, čim več vode.

Samo liter jo imava, za dva, za tri dni.

Zmrači se. Tema izglađi prehode. Izpostavljenost bivaka je skrajna. Pogled se prebija v globino, šele 2000 m niže osvetljeno Aleško jezero mu da trdno oporo.

Nisem se zastonj pehal sem gor!

Agordo in Alleghe, morje luči, sta s pisanimi svetlobnimi reklamami ob avtomobilski cesti povezana v en sam karnevalski prizor. Žarometi drvečih avtomobilov — ples več na kresno noč.

Dvojna vrv drži nazaj v zajedo. Še vsa trda, prespala nisva ravno v pernicah, se spuščava z bivaka.

Pod streho sva. Pozor, snemanje! Na vrsti je centralni prizor!

Trimetrška streha, ki zapira pot, se da ukloniti. Da orjaki niso posebno bistri, je stara modrost. Po levi do sredine, klin, telo leži v zraku, rob strehe, zagozda, streme, spet stojim. Oporna poč in trenje vrvi pod streho, že je konec raztežaja.

Strehe so posebno trd oreh za drugega v navezi. Nadja ima še nahrbtnik povrhu, pa vendarle na kratko opravi.

Čez žmulo, ki je nabodena s »kasinčki«, ⁵ nabitimi v luknjice, zlezem spet v poč. Na moč gre tudi tukaj. Prvo dobro stojišče je nagrada za tistega, ki pride do sem.

Mimo Livanosovega drugega bivaka doseževa drugi najvišje ocenjeni raztežaj. Previsno, krušljivo, z zelo slabimi klini, in na koncu prosta oporna

⁵ Posebno kratki klini, po znanem italijanskem alpinistu Cassinu.

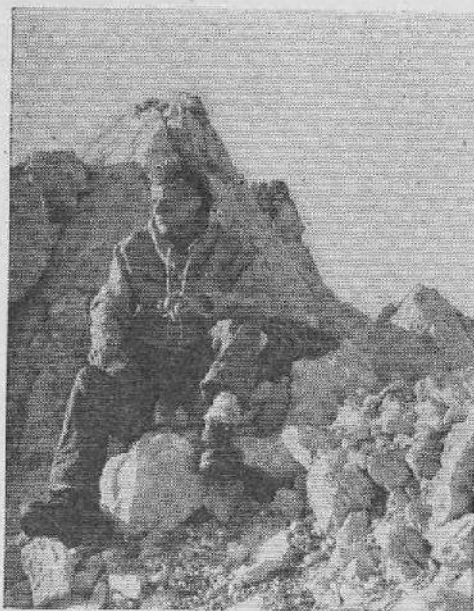

Foto A. Mahkota
Na vrhu Tschadinega stebra

Drugo jutro že v prvem soncu gledava čez
rob na Trentarsko stran

poč, ki se nenadoma konča, ubogega plezalca pa pusti v nič kaj zavidljivi drži: roke in podplati se skoro dotikajo. Sedaj velja poizkusiti vse. Levica drži celo telo, desnica pa previdno tiplje navzgor v previs. Prijem, poteg, v dnu kamina sem, na začetku ozebnika.

Da se ne bi pohvalil!

»Čez najtežje sva!«

Ko sem prevajal opis poti po ozebniku, sem se spotaknil nad oznako: »Skala je zločinska«. Danes bi jo raje imenoval morilsko.

Stena mi je s pošastno vztrajnostjo izpila moči, sedaj pa še ta krušljivost, kot v hudih sanjah.

V vdolbini nad tretjo previsno zaporo v ozebniku naju zajamejo oblaki. Odločiva se za drugi bivak.

Prijetno topla rumena luč me prebudi. Jutro, sonce! Iz vreče za bivak pogledam na dan. Sneg! Optimistično rumeno obarvana prosojna šotorska vreča me je že spet potegnila za nos.

Bela zrnca, ki jih zanaša pod previs, nama delajo družbo, ko pospravljava. Vedno več jih je. Nevihta, ledena sodra.

Tukaj sva lepo na varnem, toda treba je iz stene.

Napredujem do stropa vdolbine, čezenj, pa me ustavi nov previs.

Nazaj! Počitek na bivaku, ponoven napad. Tokrat previdneje, zavarovan s klinom. Spet obrnem.

Tretjič vprizorim celotni program ukan s klini. Daleč ne gre.

»Nič ne bo! Zabila sva sel!«

Zaniham za rob. Saj tukaj je prav taka vdolbina, prav tak previs.

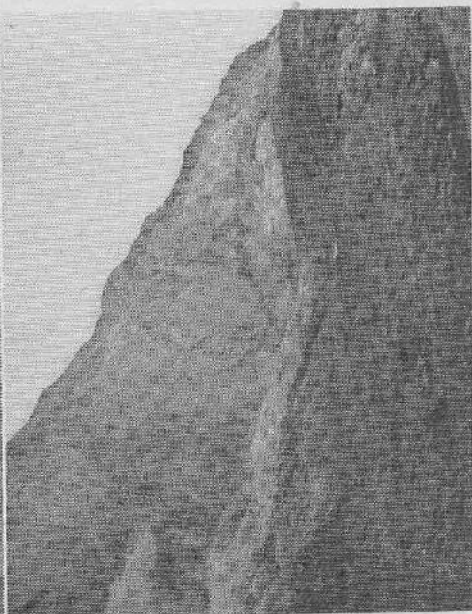

Foto A. Mahkota

Milan po »granitni poči« odkrije ključ smeri

Iz bivaka sva takole videla Veliko zajedo

Odločilna razlika! V previsu rjavi star klin. Pomaga mi, sežem čez previs. Zazebe me, zgoraj je sneg.

Naprej, voda!

Noge mi še vise v zraku, ko se postavim na glavo v sneg in pijem, pijem. Saj so naju ogoljufali z opisom! Že spet je previs. Snežnica se cedi čezenj. Roke zagvozdim v zaledenelo poč, previdno napredujem. Že vidim široko polico, hočem naprej. Desnica ne izpusti, krč.

Personifikacija stene je popolna. Zdi se mi, kot da bi se pretopal z orjaškim starcem. Sedajle me je zagrabil, ne izpusti me več.

Glava nagonsko seže navzdol, zobje primejo palec in ga zravnaajo. Krč popusti.

»Kje je konec stene?«

Pogled navzgor mi ustavijo odurne stene. Zlezem do njih, prečim na levo, roka seže za rob. Zavihtim se in obsedim na pravem, resničnem vrhu.

Pri simbolično zabitem zadnjem klinu počakam, da pride še Nadja.

Megle se razkade in sonce posije.

Zapuščava vrh — popolno srečo in zmagoslavje — goro, ki ji dolgujeva veliko doživetje.

Po melch tečeva na ledenik, do prave vode...

Tehnična opomba:

Avgusta 1956. S S Šit. Direktna zajeda. 2. ponovitev (1. ženska). Plezala: Nadja Fajdiga in Ante Mahkota. V steni 27 ur, plezanja 11 ur.

Avgusta 1956. S S Travnika. Smer Aschenbrenner-Tiefenbrunner. 18. ponovitev (1. ženska). Plezala: Nadja Fajdiga in Ante Mahkota. 9 ur.

Avgusta 1956. S S Travnika. Direktna na Tschadin steber. Nova smer. Plezala: Milan Schara in Ante Mahkota. 5 ur.

Opis: Iz koč v Tamarju po poti na Sleme. Ko zavije pot v ozebnik, na desno ob stenah do naslednjega ozebnika. Po njem, dokler ne zavije na levo; čez desni rob in gmajno v tretji, zelo globok, s snegom napolnjen ozebnik. Po njem navzgor do zapore in na desno po skalah na široko, z gruščem pokrito ploščad. 2 uri.

Pri vstopu v steno možic. Po krušljivem svetu 35 m naravnost navzgor (ledni klin). Za celo vrv na desno in naravnost navzgor do rampe. (Dva raztežaja). Po njej 30 m. Čez črno steno navzgor do klina in nato po poči v desno na dobro stojišče. Navzgor do streh, prečenje v levo na stojišče (klin). Po »granitni poči« (30 m) navzgor v votlino. Iz nje po drobni lašti v levo (20 m). Po oporni poči levo navzgor na prislonjeno lusko. Na levo (odlomljeni klin) v zelo ozek, gladek, bel kamin. Nato po lažjem kaminu kakih 40 m navzgor in po grapi na vrh.

Ocena: Zelo lepo, izključno prosto plezanje,*klini le za varovanje (v 10 raztežajih sva zabila s stojišči vred 21 klinov).

Višina resnih težav 250 m (10 raztežajev). Posebna odlika je možnost zelo hitrega sestopa po klasični Tschadini smeri (1½ ure).

1.—3. septembra 1956. SZ stena Cima Su Alto. Velika zajeda. 10. ponovitev. (1. ženska) Plezala: Nadja Fajdiga in Ante Mahkota. V steni 51 ur, plezala 22 ur.

Glacier de Bionnassay

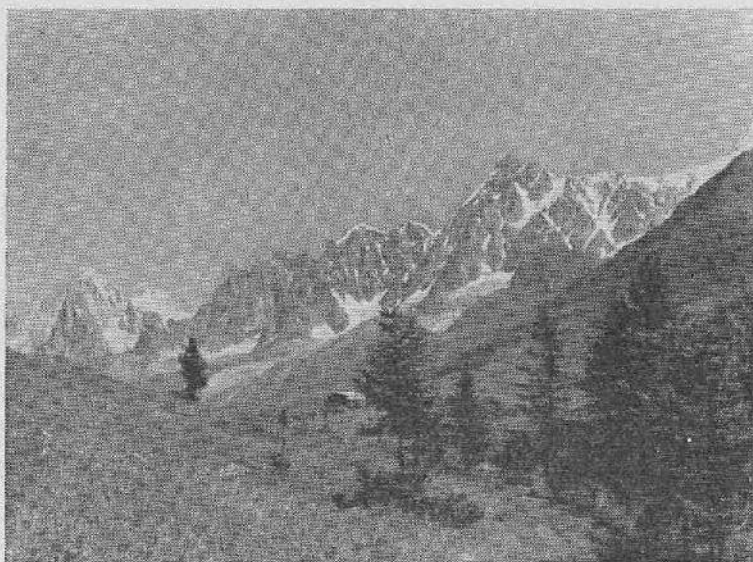
PAVEL KUNAVER

Vsak izmed montblanških ledenikov me je naučil nečesa posebnega. Vsak je k skupnim svojstvom vseh ledenikov dodal še nekaj svojega posebnega. Ledenik Argentiére mi je pokazal, kako se udirajo zapuščene krajne groblje. Mer de Glace se mi je vtisnil v spomin posebno zaradi svojih divjih, nevarnih ledeniških mlinov, ledenik Bossons mi je podaril svoje velikansko ledeniško okno, Bionnassay pa se je oddolžil kakor lep lev, ki ga dolgo občudujemo zaradi njegove lepote, ko pa je naveličan, zarjove. K sreči so med nami in njim drogovi železne kletke, med Bionnassayem in menoj pa naključje, da mi je bil zanj le en dan dodeljen. Če bi bil svoj prvotni načrt uresničil, verjetno ne bi bil mogel pripovedovati o tem lepotcu, ki leži ugreznjen v zapadne bregove Mont Blanca.

Ledenik Bionnassay spada v tisto vrsto ledenikov — k sreči jih ni preveč — ki so strah prebivalstva, ki živi pod njimi, in povzročajo nenadne, zato pa tem hujše ledeniške katastrofe. Povzroča jih še vedno ne zadosti pojasnjeno ogrevanje podnebja, in nekatere izmed njih spadajo prav v dobo, odkar so se ledeniki začeli zopet umikati nazaj v osrčje velegorja. Povprečno traja ta umik že okoli sto let. Povečano tajanje sega prav do dna ledenikov, in če so pogoji dani, potem se na prvi pogled mirno počivajoča masa ledenika zgane na ta ali drug način in povzroči hude nesreče.

Tako se je zgodilo, da se je na strmlem ledeniku z višine Altels nad prelazom Gemmi v Švici dne 11. IX. 1895 utrgal strm ledenik, ki je počival na zelo zglajeni podlagi. V dolino je zgrmel pet milijonov kubičnih metrov ledu. 1400 m niže leži velika planina Spitalmatte. Led je planino gladko pometel in ubil šest pastirjev ter 140 glav živine. Pod planino je uničil krasen visokogorski gozd, kajti ledeni plaz je zletel preko skalne stene, se razpršil v strašen oblak ledenega prahu, ki je pod seboj povzročal silen zračni pritisk, ki je podiral pod seboj gozdove, kakor da bi se valil z gore mogočen valjar. Meteorološki podatki iz tistega leta nam pripovedujejo, da je bilo poletje nenavadno vroče.

Še nevarnejše so katastrofe, ki jih povzročajo ledeniške zaježitve. Medtem ko se ledeni plaz končno le umiri še v višjih legah, pa se voda, zaježena po

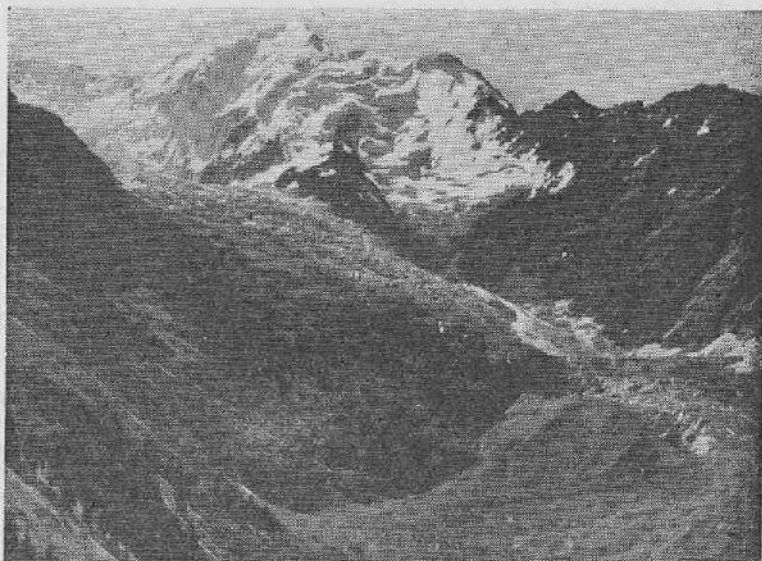
Razgled na del
chamoniških
Igel: na levi
A. Verte, na
desni A. d. Midi.
Foto:
Pavel Kunaver

ledenikih, lahko nenadno razlije in njen val sega daleč doli v naseljene doline. Tako je v Alpah posebno razvpit Vernagtferner, večji ledenik v Ötztalskih Alpah. Danes leži precej visoko in nedolžno ugroznjen v svoje korito. V novem veku pa je v letih 1600, 1678 in 1680 povzročil v dolini pod seboj velike nesreče, ker je v letih pred katastrofo nenadno začel naraščati, tako da je zagrabil visoko gorsko dolino Rofnertal. Rečica Rofner Ache je za ledenim jezerom narasla in nastalo je jezero, ki pa je po večletnem obstanku nenadoma predrlo ledeno pregrado. Vodni val je nič hudega sluteče prebivalstvo presenetil in naredil ogromno škodo.

Pred dobrimi sto leti je Vernagtferner zopet zagrabil dolino. Zopet je nastalo jezero za njegovim jezikom in težko preizkušeno prebivalstvo je pozvalo oblast na pomoč. Komisija je ugotovila nevarni položaj, ukrenila pa ni ničesar. Tako je nekako ob začetku ponovnega tajanja in nazadovanja ledenikov pred sto leti, 14. junija 1845, voda predrila ledenik. V eni uri je ogromna množina vode, pomešana z zdrobljenim ledeniškim jezikom otekla in velikanški val vode, ledu, skal in grušča je zasul v dolini polja, vrtove, odnašal mostove in hiše in vsakogar, ki se ni pravočasno rešil iz podirajočih se stavb. Celo po dolini reke Inn, v katero se izliva Rofner Ache, je nenadna poplava naredila veliko škodo. V Rofnertalu pa so ogromne naplavljenе ledene mase šele 1. 1883 popolnoma izginile.

Še strašnejše pa je gospodaril Bionnassejski ledenik. Ko je dolino pod njim zadela velika nesreča 1. 1892, si pojava niso mogli razlagati, od kod toliko vode. Danes, ko vemo, da traja nazadovanje in prekomerno tajanje ledenikov že okoli sto let, lažje razumemo vso katastrofo. Okoli 9 kilometrov od ledenikovega jezika v ozki dolini leži kopališče St. Gervais. V mesecu juliju onega leta se je nabralo tam blizu 200 gostov in nameščencev, ki so 11. julija mirno legli k počitku. Prav tako ni nihče nič hudega slutil v sosednjih krajih La Fayette in v Bionnay. Toda v noči od 11. do 12. julija je po dolini prigrmel orjaški val vode, pomešan z ledenimi masami, ogromnimi skalami, blatom in z drevesi. Vse, kar je bilo v dnu doline, je bilo uničeno. Hotelske stavbe je val gladko odnesel ali podrl. Kolikor so zidovi hiš ostali, so bili do prvega nadstropja

Glacier
de Bionnassay.
Na levi vrhni
bregovi
Mt. Blanca
Foto:
Pavel Kunaver

zasuti z blatom in gruščem. Sredi naselbine so obležali balvani, od katerih je največji obsegal 200 kubičnih metrov. Izmerili so, da je segla deroča voda 30 metrov nad normalo. Ni čudno, da je valila tudi take skale s seboj. Kogarkoli je voda zajela v stavbah, je poginil, in samo v St. Gervaisu je utonilo v vodi in blatu okoli 140 ljudi, nižje doli pa še 40 drugih. Še pri svojem izlivu v reko Arve, je ledeniški potok pokrtil 75 hektarjev polja z 80 cm debelo plastjo blata in drugega materiala!

Ko se je uneslo prvo razburjenje, so odhiteli nekateri znanstveniki iz Ženeve po dolini navzgor. Povsod so naleteli na silno razdejanje. Voda je izpodkopala bregove, odnašala gozd in stare groblje. Že od daleč pa so videli izpremembo na ledeniku pod Aiguille du Goûter. Od tam dobiva glavni ledenik Bionnassay dotok, imenovan Glacier de Tête Rousse. Opazili so, da mu manjka ves spodnji konec! Na kraju, kjer se je ledenik odlomil, se je dvigala visoka ledena stena, v njej pa so zijala velikanska vrata — 20 m visoka in 40 m široka. Kljub nevarnosti, da se udero nove množine ledu, so se drzni raziskovalci upali skozi temni ledeniški vhod, po katerem so prišli v ogromno jamo sredi ledenika. Tam so spoznali, da se je zaradi prekomernega tajanja ledenika nabralo v ledu nad sto tisoč kubičnih metrov vode, ki je dotekala po ledeniškem mlinu v notranjost in tajala led tudi od znotraj. Ko je bil pritisk vode večji kakor odpor spodnjih delov ledenika, se je ledenik odtrgal in z vodo vred zgrmel v dolino ter povzročil katastrofo, ki je povzročila toliko žalosti po vsej Franciji in sosednjih deželah.

Spominjajoč se te katastrofe sem se dne 16. avgusta na sedlu Col de Voza, od koder je krasen razgled na chamoniške Igle (slika 1) utaboril, dokler ni prišel Aleš za menoj. Potem sva poiskala primerno razgledišče in izhodišče; začel sem s svojim delom, pri katerem so mi pomagali fotoaparati, skicirka in predvsem moj dobri prijatelj daljnogled z desetkratno povečavo, ki oprt na cepin pomaga človeku, da prodre tudi v težko dostopne kraje.

Bionnasejski ledenik je okoli šest in pol kilometrov dolg, če računamo, da se prične blizu vrha Mont Blanca. A od vrha samega dobiva zelo malo

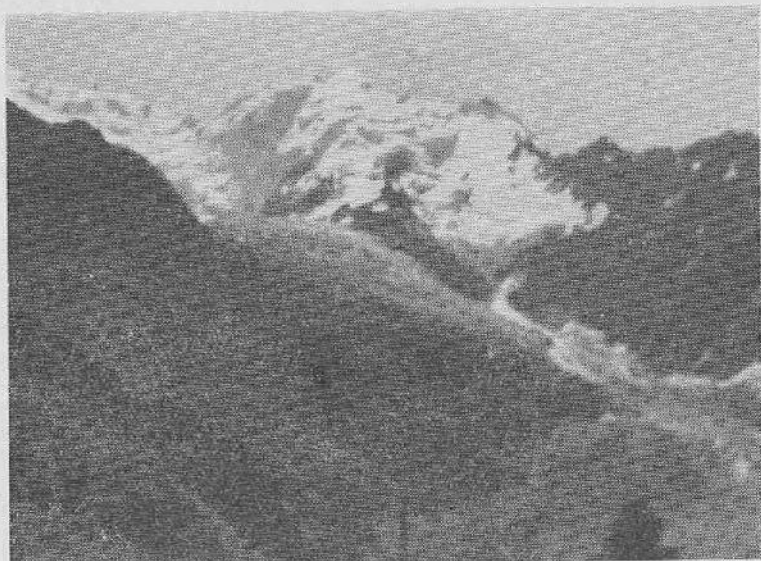

Južna meja
Gl. d. Bionnassay
A. de Bionnassay,
A. de Tricot in
Pte Chapelland
Foto:
Pavel Kunaver

hrane. Pravi nabiralni bazen, ki je dobre tri kilometre širok, se prične šele pri Dôme du Goûter. V masiv tega velikana, ki je pravzaprav le del Mont Blanca samega, se je ledenik že globoko ugreznil. Gubanja in ledenikovo urczavanje v gorski masiv so izklesali iz kamene granitne gmote krasne vrhove, ki obdajajo ledenik. Od teh je gotovo najlepša Aiguille de Bionnassay, ki je na severni strani, kakor vidiš na sliki 3, razen na golih navpičnih prepadih vsa odeta v bleščeči plašč ledu in snega. Oster strm greben, ki gleda v smeri slike proti tebi, deli ledene mase na dva dela, ki tvorijo pod vrhom A. de Tricot, takoj desno od A. Bionnassay, bleščeč ledenik. Danes je ta ledenik izgubil zvezo s spodaj se plazečim jezikom glavnega ledenika in se končuje nad več kakor sto metrov visoko temno granitno steno z ledenim odlomom, ki je tudi nad sto metrov visok. Da so tam velike dimenzije, lahko razvidiš iz nekaterih višin: Črni ostri vrh na desni je Chapelland, 3221 m; A. de Tricot zraven ima 3665 m; A. de Bionnassay 4052 m; na levi od njega pa so že vrhnji bregovi samega Mont Blanca.

Iz tiste krnice na levi, ki jo obdajajo še Dôme du Goûter in A. du Goûter ter Tête Rousse, pritcka glavna množina snega, izpreminjajočega se v led. Nad višino 2800 m je ledenik večinoma pokrit z debelim snegom, ki na noter le počasi prehaja v ledeniški sneg in v led. Samo na strminah in grbinah, kjer se debela ledena plast prelomi, zazijajo globoke razpoke in se pokažejo modre ledene stenc. Pod 2800 m poleti sneg z ledenika izgine in prikaže se goli led. Strmine okoliških vrhov, ki so v dnu krnice popustile, se pod izohipso 2800 zopet pove-

Z ledenikovega odloma — desno sredina — pada ledeni plaz na spodnji jezik. Oblak ledenega prahu se začenja dvigati iz sence
Foto:
Pavel Kunaver

čajo (Sl. 2 in 3.). Goli ledenik teče tod po strmih grbinah in zato se godi z njim kakor z vsakim drugim: začne se lomiti. Vendar seraki ali ledeno stolpičje na Bionnassejskem ledeniku, ki obsegajo okoli 4 km² velik križem razpokani labirint, niso tako veliki kakor na ledeniku Bossons ali na sotočju Tacula in Vallée Blanche.

Ledenik G. de Tête Rousse danes ne prispeva več mnogo k Bionnassejskemu ledeniku. Odkar se je zmanjšal za svoj spodnji del ob katastrofi prej omenjenega leta, se ni več dosti popravil in nazaduje z glavnim ledenikom vred, ki je v spodnjem delu, kakor kažeta sliki 2 in 5, v agoniji.

Še preden sem imel čas začeti podrobno pregledovati in risati spodnji del ledenikovega jezika, pa je tihi velikan, ki je tako nepopisno lepo blestel in mirno ležal v svoji orjaški dolini v naročju Mont Blanca, pokazal, kaj zna in kaj premore. Tega dne se ni ganil vetrič in nebo je bilo po dolgem času jasno kakor kristal. Edini glas, ki je monotono segal do naju, je bilo zamolklo grmenje ledeniškega potoka, ki je naraščal z rastočo višino sonca. Vrhnja pobočja gora so se bleščala, da je jemalo vid, in sončni žarki so se odbijali z ledene skorje, ki se je naredila na najbolj obsijanih strminah. Ob nepopisni lepoti in napetem opazovanju podrobnosti ledenika sva molčala tudi midva.

Naenkrat grom, kakor da bi počila salva težkih pomorskih topov. Kaj se je zgodilo? Tam, kjer vidiš na sliki 2 veliki ledeni odlom pod A. de Tricot, se je odlomilo morda nekaj tisoč ton ledu z ledene, nad prepad viseče stene. Sl. 4 kaže prizor nekaj trenutkov po odlomu. Medtem ko je na sl. 2. stena in kot pod njo v globoki senci, vidiš na sliki 4, kako se vsipa v širokem traku plaz v kot, iz katerega se že dviga oblak ledenega prahu na desno in levo in navzgor, tako da ga že dosega sončni žarki. Slika pa je nekoliko nejasna, kajti ob nenavadnem prizoru in grmenju se je roka stresla. Plaz pa je grmel dalje po spodnjem jeziku. V daljnogledu sem videl, kako so se iz ledenega oblaka pokazale ledene klade, ki so drvele po jeziku navzdol, za njimi pa ostala masa. Z uro v roki sva opazovala ves potek. Trajalo je okoli 10 minut, preden so se zadnje mase plaz umirile. Izginjale so v številnih globokih razpokah nad

Končni jezik
Glacier
de Blonnassay
sredi krajnih in
končnih grobelj
Foto:
Pavel Kunaver

grbinami. Plaz je pokrtil en kilometer dolgo ploščino ledenika, ki je od odloma do konca še $2\frac{1}{4}$ kilometra dolg.

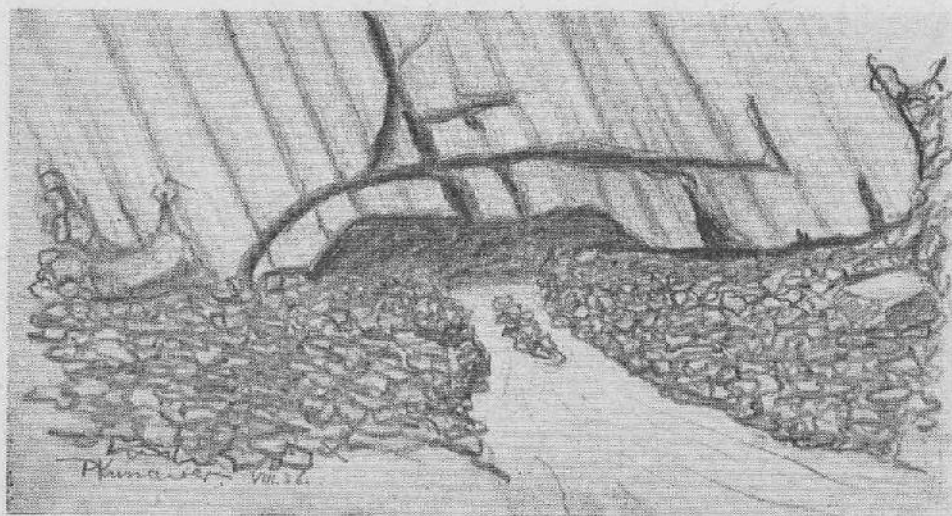
Sliki 5 in 6 pa sta posebno zanimivi. Prav v ospredju vidiš ledeniški potok, ki teče iz ledeniških vrat (sl. 7). A tam pri vratih in nad njimi komaj še slutiš, da je pred teboj konec ledeniškega jezika! Led je na debelo pokrit z vrhno grobljo in z žlebovi razčlenjen. Le na nekaterih krajih, kjer je tekoča voda naredila globlje žlebove ali pa je ledenik počil, se kaže čisti led. Skrajni konec ledenika je plitek, izplahnjen in se umika iz korita, ki ga tvorijo visoke končne in krajne groblje kakor strmi nasipi. Posebno notranji bregovi groblje, od katere se je ledenik umaknil in na katerega se je groblja opirala, so strmi in se v sedanjem času ledenikovega nazadovanja posipajo.

Šele nad ožjim grlom korita, ki ga stiskajo krajne groblje, je led nekoliko čistejši, zato pa toliko bolj poprek in podolgem razpokan. Da pa se tudi tam umika in izpraznjuje ledeniško korito, pričajo svetlejši skalni bregovi tik pod stenami gora. Povsod se razprostirajo zapuščene groblje. Toda groblje nad končnim koritom se posebno zgovorne. Na risbi sem jih nekoliko bolj poudaril, ker so sence na fotografiji nekoliko preslabotne, da bi povedale toliko, kakor je videlo oko. V pleistocensko korito se je sodobni ledenik ponovno zarezal. Nazadoval je večkrat in je v zadnjih stoletjih nasul lepo ostro grobljo, ki je na sliki tako lepo izražena kakor izpraznjena latvica. Če pa pogledamo natančneje, vidimo, da je nastajala postopoma. To postopno umikanje in nasipanje novih vedno bolj se ožečih grobelj vidiš posebno lepo na desni strani slike, kjer je pet posebno dobro vidnih morenskih grebenov; pri nadrobnejšem opazovanju pa sem jih videl še več, ne upošteva je velikih grobelj prav v ospredju slike, kjer jih pokriva še starejši gozd.

Tako se tudi tukaj ledena smrt umika. Za petami ji sledi življenje. Prve patrolje so cvetlice in trava ter ruševje, ki se vzpenja po zapuščenih zunanjih nasipih grobelj, kar lepo zasleduješ na sliki 5. Le na zapuščene notranje nasipe življenje še ne more prodreti, kajti zaradi strmine se groblja, ki je šele v zadnjih desetletjih ostala brez ledene opore, posipa. V širokih vrstah pa v

Nazadujoči jezik Glacier de Blonnassay. Konec obdajajo nad 50 m visoke krajne in končne groblje

Ledeniška vrata na koncu Glacier de Blonnassay. Na ledu paralelni žlebiči. Izpod ledenika teče Torrent de Blonnassay

polkrogu prodira v novi življenjski prostor visoki gozd, toplo življenje, ki v družbi z blestečimi ledenimi velikani dela nepozabno lepo sliko.

Nagibajoče sonce naju je prisililo, da sva se poslovila od ledenega veletoka, ki je potem, ko je odvrigel oni silni plaz, zopet mirno počival v naročju bleščečega Mont Blanca.

Karakteristični elementi razvoja alpinistike v Dolomitih

SLAVKO PERSIC

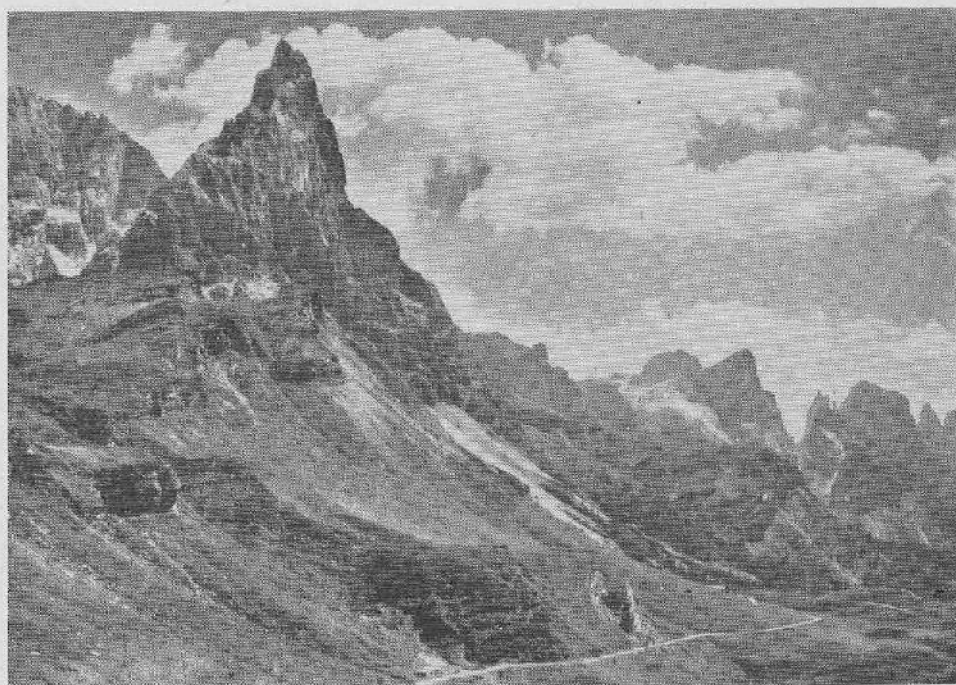
Gore so množicam pokazali znanstveniki in planinci-športniki, ki jim je šlo za osebno slavo, za prvenstvo in ugled svojega naroda. Osvajalci so izzvali alpske narode k tekmovanju najprej za prve pristope na vrhove, potem za prvenstvene smeri z raznih strani na vrh in končno tekmovanje v čimvečji zmogljivosti v skrajno težavnih plezalnih smereh.

Od vedno večjega obiska raziskovalcev gorskega sveta v letnih mesecih, od naglega razvoja smučarstva in zimske alpinistike so si ljudje okoli gor, tako tudi Dolomitov obetali lepe gospodarske koristi, kajti ljudje so zahajali v gore — in še danes zahajajo — iz različnih nagibov in interesov. Gospodarsiveniki so znali to z uspehom izkoristiti, ker so se kaj kmalu začeli brigati za organizacijo komunikacij in gostišč, da bi še bolj dvignili obisk Dolomitov, s tem pa tudi dvignili narodni dohodek. Vojna v Dolomitih pa je še prispevala s svojimi napravami k dvigu tujskega prometa v prvem povojnem času.

Od avtomobilskih arterij, nastalih na osnovi že dobro preračunanih strateških cest pred prvo svetovno vojno, so razpredli krasne ceste po vseh dolomitskih dolinah in čez visoke prelaze, ponekod pod vznožjem samih sten. Mreža potov in steza, ki vežejo planinske kočje in domove, je spajana v glavnem pod samimi stenami.

Planinska društva so zgradila svoje postojanke v bližini vstopov v stene, mnogo pa je večjih gostišč in hotelov na vznožju vrhov. Žičnice v Dolomitih so prometno sredstvo predvsem za domačine, na katerem plačajo za vozni listek toliko kot za tramvaj, saj so pod isto upravo.

To so že izvrstne udobnosti, da ni treba dosti pešačiti in izgubljati dosti časa in sile na dolgi poti do plezalskega torišča. Druga korist pa je ta, da lahko napravimo mnogo vzponov in prečenj brez bivakiranja. Toda v bolj oddaljenih gorah

Cima della Vezzana (3193 m), »Matterhorn Dolomitov« CIMON DELLA PALA (3185 m), La Rosetta (2942 m) in Pala di S. Martino (2987 m) — pogled od prelaza Rolle (1870 m)

Dolina Lasties, južni predel skupine Sella. Piz Ciavazes (2828 m) s 500 m južno steno VI. tež. stopnje Piz Selva (2940 m) in Torre di Siella (2833 m), na katerega so vzponi IV. in V. tež. stop.

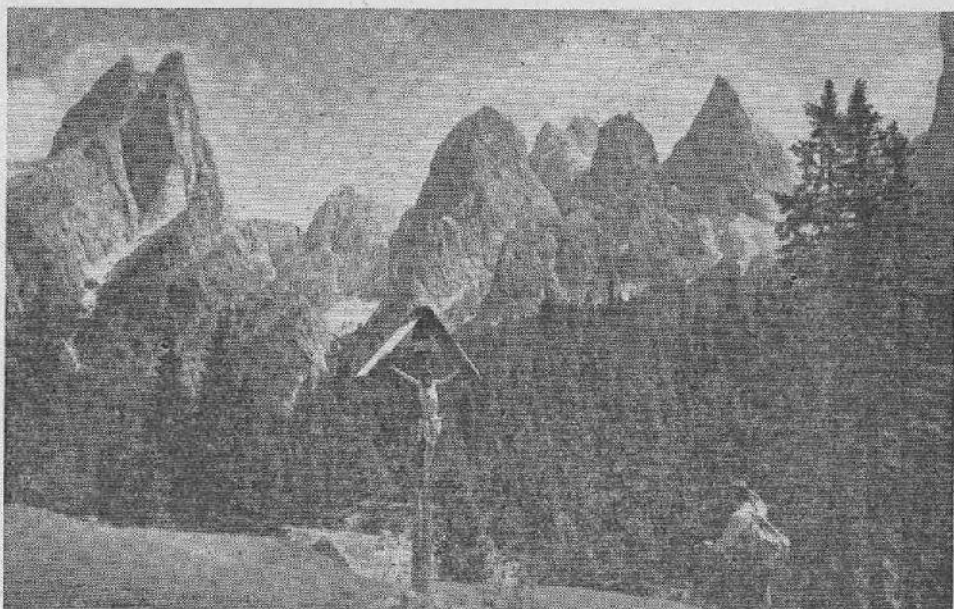
in pri daljših, težavnejših vzponih pa je le treba še računati na prenočevanje v steni. Vendar bodo kmalu tudi bolj oddaljene gore približali množici planincev, kajti razne mestne sekcije italijanske planinske zveze so predlagale zgraditev najmanj 20 novih planinskih postojank v Dolomitih.

Plezanje na dolomitske vrhove je zelo priljubljeno in užitka polno zato, ker posebna struktura dolomitskega apnenca in pa skladov samega pečevja omogoča varno plezanje. V stenah tudi ni ledeniških tvorb, ki sicer zaradi svoje spreminjajoče se oblike predstavljajo plezalcu specifično objektivno nevarnost. Objektivne nevarnosti so v Dolomitih malenkostne.

Važno je pri plezanju v Dolomitih tudi to, da na plezalne vzpone ni treba jemati težkih nahrbtnikov. Nahrbtnike smo vedno puščali v planinski koči ali pod steno, plezali pa v lahkih plezalnikih, katerih gumijasti ali polsteni podplati se dobro oprijemljejo hrapave površine pečevja. V žepe smo vtaknili nekoliko tablic grozdnega sladkorja, par rebre čokolade in dve limoni. Porazdelili smo si kline in vponke, te smo pa imeli v vrečicah iz močne jadrovine. Okoli pasu smo si namotali pomožne vrvice, čez rame pa dali nylonsko plezalno vrv, če smo jo seveda imeli, sicer pa konopljeno.

Plezanje po dolomitskih stenah in razih pa je danes znatno lažje, kot je bilo za prve plezalce v isti plezalni smeri, kajti povsod so že zabiti plezalni klini, o katerih trdnosti se je treba pač prepričati, ta ali oni klin pa je treba nadomestiti. Vpeti je treba le vponko in pretakniti vrv. Z zabitimi klini označene smeri so kajpak dobra orientacijska opora v steni. Vzpenjanje je znatno olajšano in poteka naglo.

O Dolomitih je napisano mnogo lepih knjig z bogatimi slikami, za plezalca in in obiskovalca teh gora pa so najvažnejši temeljito sestavljeni in vsebinsko bogati plezalni vodniki, ki obenem kažejo rezultate alpinističnega uveljavljanja vsch gorniških pokolenj. Popisi vzponov so tako natančni, da označujejo posamezne prehode celo z dolžino v metrih, kar naj bi bilo važno zlasti pri »modnih« plezalnih smereh, da plezalec-športnik ne zaide iz smeri v težje prehodne predele. Naveden je tudi način, kako tehnično zmagaš kakšno posebno oviro v smeri, to je, kako in kam postaviš nogo, kako stegneš in skrtiš roko in podobno. Lepi fotografski posnetki,

Ob koncu sanjave doline Tschamlin (1590 m) je dvostolpni Grassleiten-Turm (2568 m) na levi, na desni pa so Valbuon-Splitzen (2802, 2824, 2705, 2714 m itd. z različnimi imeni), vmes zadaj pa je Mollignon (2852 m). Najtežji vzpon na te špike je po severozahodnem razu prvega vrha (IV.-V. tež. stopnje)

podrobnostni topografski zemljevidi in skice, risbe sten z vrisanimi smermi ter izrisanimi detajli itd., vse to znatno olajšuje pristop do podnožja pečevnate zgradbe, vzpon čez njo na vrh in sestop.

Množice obiskujejo Dolomite, na desetine navez je v stenah in na stolpih, planinske kočje so včasih prenapolnjene in pri vsem tem so redki tisti, ki planinsko kočjo spremenijo v pivnico. Prenočil sem v mnogih planinskih kočah v Dolomitih in reči moram, da so povsod spoštovali hišni red, zavedajoč se resnega dela v pečevju, in pa tega, da v koči niso oni sami. V tem pojmovanju discipline in reda je prav gotovo zajeto medsebojno spoštovanje, kajti nisem opazil, da bi se med domačimi alpinisti ustvarjala diferenciacija v razne kaste alpinistov, n. pr. od »šodrovcev« do vrhunskih plezalcev. Sicer pa, tudi če bi kaj takšnega bilo, se razgubi po širnem kompleksu gora. Obiskovanje gora in alpinistika ne more biti privilegij določene družbe, ampak se mora zlititi kot kulturno uveljavljanje v družbenem življenju.

Plezalne vodnike, ki smo jih rabili pri vzponih v Dolomitih in jaz pri pisanju teh spisov, navajam med viri.

Gizela Smielowsky — 50 let

Ko se je nagibalo lansko leto h koncu, je praznovala 50-letnico rojstva tajnica PD Bovec Gizela Smielowsky, upravnica pošte v Bovecu. Tisti, ki nismo videli njenega rojstnega lista, nismo mogli verjeti tega — pesimist bi moral biti, ki bi ji prisodil več kakor 35 let. V matičnih knjigah pa je vendarle zapisano, da se je rodila Gizela 6. XII. 1907, pa je morala še vsa mladostna vdano sprejeti prisrčna voščila in najboljše želje za prihodnost, katerim se pridružujemo tudi mi.

Stvar je v tem, da sloni naša planinska organizacija v največji meri na ljudeh, kakršna je tov. Gizela, in da bi hudo škripalo pri vrhu, če ne bi imelo planinstvo »terencev«, ki se poprimejo vsakega, včasih dovolj neprijetnega dela in ga tudi vestno opravijo.

Okrog 10 let živi Planinsko društvo Bovec. S prvim dnevem je prišla tov. Gizela v njegov odbor in dela v njem še sedaj kot njegov najbolj delavni član, ki misli na vse in dela vse, kar je treba in kakor je treba.

Zelimo ji, da bi ostala ob vsem drugem svojem javnem delu — tako v Turističnem društvu, v Svetu za turizem in gostinstvo, v Svetu za prosveto itd. — predvsem vedno zvesta planinstvu in da bi jo videli poslej kakor doslej v »njenih« postojankah pod Kaninom in na Predilu, pod Mangrtom in v Trenti, kjer se povsod čuti njena delovna roka in za lepote naših planin navdušeno srce.

Za svoje zasluge pri razvoju turizma jo je odlikovala Turistična zveza Slovenije z zlato značko.

Naj spremljajo trentarske gore njeno življenje še dolgo, dolgo vrsto let.

Inozemsko darilo za jugoslovansko ekspedicijo v Himalajo

G. ADOLF RUF iz Švice, Basle, Austrasse 33, star osebni prijatelj in častilec dr. J. Kugyja, sam navdušen planinec, ki pa ima sedaj že čez 80 let, je poslal v pismu od 4. I. 1957 kot svoj prispevek za to ekspedicijo 10.— (deset) švicarskih frankov. K temu ganljivemu in prvemu prispevku, ki prihaja povrh še iz inozemstva, je g. Ruf oktobra letos v Badenu dodal še 10.— (deset) švicarskih frankov, tako da skupno darilo znaša 20.— šv. frankov. G. Ruf ni imovit mož in je zaradi tega njegovo darilo še tem bolj dragoceno.

Ta znesek je prevzela Komisija za alpinizem PZS, da ta znesek hrani kot nedotakljiv in strogo namenski za našo himalajsko ali kako drugo podobno alpinistično odpravo.

G. Ruf je darilo poslal dr. Mihi Potočniku, ki je bil izbran za vodjo naše odprave in ki se je z njim seznanil že pred vojno ob Kugyjevi knjigi »Fünf Jahrhunderte Triglav«, lani oktobra pa sta se sešla v Badenu na zasedanju Mednarodne komisije za GRS (IKAR). — Da bi darilo le kaj kmalu služilo svojemu namenu. Čas je, da se poskusimo, da se uveljavimo pred svetom tudi v tej panogi, ki ima po vsem svetu ljudi, organizacije in svoj odmev.

Karbosovi Marti v slovo

Težko je pisati o ljudeh, ki jih ni več med nami; dvakrat težko, če te ljudi še vedno čutimo ob sebi, če se nam zdi, da še živijo z nami, a jih vendar ni več.

Tako je s Karbosovo Marto, članico PD Ptuj. Njeno življenje je potekalo skromno in komaj opazno. Bila je ena izmed tistih žena, ki jih v vsakdanjem življenju komajda opazimo, ko pa jih ni več, pogrešamo njihovo toplino. Takrat spoznamo, kaj so bile. — Njeno življenje je potekalo med uradom in domom. Ko so ustanovili v Ptuj PD, je z navdušenjem pristopila kot članica ter postala njegova prva tajnica. Z vso vestnostjo in nesebičnostjo je urejala tajniške posle ter v marsičem pomagala društvu preko začetnih težav. V prostem času se je zatekala v naravo, se navduševala nad prihajajočo pomladjo in odmirajočo jesenjo na hribovskih Slovenskih gorah, na vrhovih Pohorja ali pa kje drugje. Naravo je ljubila z vsem srcem. Ko je nosila že v sebi zavrtno bolezen, se je zatekla v okrilje Julijskih Alp ter zadnje občudovala naše gorske velikane.

Danes je ni več! Po brezmejnem trpljenju je ugasnila sveča njenega življenja. Zapustila je starše, ki so jo kot edinko pristrčno ljubili, zapustila moža in drobceno hčerko. Njeno izmučeno truplo ja zakrila zemlja, tisti, ki smo jo poznali in imeli radi, pa komajda verjamemo, da počiva pod gomilo na ptujskem pokopališču Marta, ki je tako ljubila naravo in življenje.

-r-

PLANINSKA PROSLAVA DNEVA REPUBLIKE NA GOLTEH (Mozirске planine)

Ob prazniku Dneva republike so se na Smrekovcu zbrali planinci iz Hrvatske, Bosne in Slovenije, da skupaj proslavijo dan ustanovitve naše države v bratstvu in iskrenem planinskem tovarištvu. Po izletih na vrhove so odšli na Golte, kjer so v nabito polni Mozirski koči imeli kratko pristrčno prireditev.

Po pozdravnem nagovoru zastopnika-gostitelja Planinskega društva Ljubljana-matica sta k prazniku čestitala predsednik Plan. društva Zagreb in zastopnik Planinskega društva Treskavica. Pod geslom: »Kdor pripada svojim goram, pripada tudi domovini« je v govornih izzvenelo toplo občutje ljubezni do gora

in s tem tudi do domovine. Vse planince naše domovine vežejo isti nameni: spoznavati lepoto gora in zgodovinske znamenitosti krajev, v gorah se medsebojno spoznavati, spoštovati drug drugega ne glede na poklic, stan in narodnost. Delati je treba za skupnost, ob medsebojnem sodelovanju poglobljati in utrjevati bratstvo in edinstvo med planinci raznih narodov naše lepe domovine, s tem pa pristrčne vezi prijateljstva širiti med vsemi, ki so dobre volje in ki si prizadevajo pomagati pri izboljšanju našega življenja.

Potem so vsi navzoči prepevali domoljubne in narodne pesmi vseh narodov naše države. Ob pristrčnem veselju je trajala zabava pozno v noč.

-ič

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Kunaver Pavel, Ljubljana 160 din, PD Ptuj, nabiralna akcija 410 din, PD Kranjska gora, nabiralna akcija 2520 din, Zavodnik France, Vižmarje 500 din, Anton Štende, Sevnica 500 din, Mastnak Jože, Trbovlje 200 din, PD Mežica, nabiralna akcija 6970 din, obresti računa v KB 2471 din. Skupaj 13 731 din.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada za gradnjo ZLATOROGA pri PZS dne 31. XII. 1957	4 662 378 din
Zbrano od 1. januarja do 7. februarja 1958	13 731 din
Stanje sklada dne 7. februarja 1958	4 676 109 din

Iz planinske literature

TRAIL AND TIMBERLINE — Denver, Colo., USA, september 1957. Ta skromni mesečnik Colorado Mountain Cluba prinaša na svojih 20 straneh samo poročilo Winone Campbell o izletu na Kilimandžaro in v Ruwenzorijevo skupino v britanski vzhodni Afriki. Priznati se mora, da je članek pisan zanimivo v nasprotju z večinoma dolgočasnimi poročili o podobnih podjetjih, da ne govori samo o postavljanju taborišč, temveč se ozira tudi na vso okolico, ki jo pozorno opazuje. Tako izvemo iz poročila marsikatero zanimivost. Iz Denverja v Colorado je peljala vožnja po zraku preko New Yorka, Glasgowa, Londona, Rima in Tripolisa v Nairobi v Keniji, za kar je bilo potrebnih 44 ur leta. Izvemo, da šteje Nairobi 169 000 prebivalcev, belcev, Indijcev in črnih domačinov in da je številčno razmerje med njimi 1:3:10. Belci imajo vodilna mesta, Indijci imajo v rokah vso trgovino, domačini pa so uboga raja. Avtorica izrecno pripominja, da je barvna pregraja med njimi očitna.

Iz Nairobija pelje železnica v Moši. Vožnja je dolgočasna, počasna, vroča in traja 30 ur. Od tod je še 26 milj vožnje z vozom v Marangu, ki je izhodiščna točka za Kilimandžaro. Hotel Marangu pa je opremljen z vsem komfortom, elektriko, toplo in mrzlo vodo, s kopalnici, odlično hrano in more nuditi vse, kar si more pozeleti Američan za zanj nizko ceno štirih in pol dolarjev na dan. Od tod si je ogledala narodni park z žirafami, levi, gazelami in noji. Skozi kultivirano pokrajino rodu Wachagga do Bismarkove kočje (9000 č.), dalje do Petrove kočje (12 500 č.) in do kočje Kibo (16 000 č.), kakih 3000 č. pod vrhom je skupina štirih ljudi dosegla najvišjo točko Afrike z imenom Kaiser Wilhelms Spitz (19 300 č.). Opis vzpona samega odpravi avtorica prav na kratko, saj je bil že tolikrat opisan in alpinistično ne pomeni veliko.

Izlet v gorsko verigo Ruwenzorija je bil napornejši. Iz Nairobija se je bilo treba posluževati železniške proge, ki iz obmorske Mombase kot edina drži v notranjost Ugande, v Kampalo v smeri Viktorijinega jezera. Proga, ki pomeni 28 ur vožnje, križa v višini 8000 č. večkrat ekvator. Kampala pa je čedno mesto in iz tega popisa izvemo, da ima mesto univerzo za vse barve in da je trgovsko središče Ugande. Barvna pregrada se tukaj ne čuti. Zadnje postajališče civilizacije pa je Fort Portal, 203 milje od tod, ki po oglasu Ahmeda Bhimja v listu

nudi vse. Avtorica pravi, da temelji ta oglas na resnici, ko pravi: Pridite k nam in vseh vaših težav bo konec. Iz poročila izvemo ne samo to, da obstoji v Ugandi planinska organizacija Uganda Mountain Club, temveč tudi to, da je zelo delaven. Vzpon olajšuje cela vrsta koč in bivakov, delo tega kluba; Nyinabitaba, Nymleju, Bujuku, bivak Elena. Koče seveda niso oskrbovane, ključni se proti odškodnini dobijo v dolini, a so dobro opremljene, če ne upoštevamo afriških razmer, morda celo bolje kot marsikatera švicarska. Koča Bujuku ima n. pr. naslednjo opremo: Železno peč, štiri pogoje, stojalo za sušenje obleke, police, veliko posode, 2 svetilke, galono petroleja, zbirko zdravil tja do penicilina z navodili. Izletniki so se vseh teh koč poslužili, ker so razpostavljene tako, da se v enem dnevu lahko doseže vsaka od njih. Ob jezeru Bukuju so postavili taborišče, napravili od tam izlet na Stullmannov prelaz in se potem povzpeli do bivaka Elena (14 800 č.), ki je ves iz kovine in leži v srcu Ruwenzorija. Od tod so dosegli preko snežišč in ledu vrh Moebius (16 158 č.).

Vse je šlo v redu z eno edino izjemo: Čevlji avstrijskega fabrikata se niso obnesli. Zunaj in znotraj so postali mokri in se v 24 urah v afriški vročini niso posušili. Avtorica je še po petih mesecih mogla ugotoviti, da so bili še vedno vlažni. Reklama za »Made in Austria« to seveda ni. Dr. Pr.

MOUNTAIN CRAFT — jesenska številka 1957, London, je glasilo planinskega društva Mountaineering Association v Londonu in zastopa alpinistično smer. Tudi ta številka nadaljuje s poukom o uporabi vrvi in klinov. V daljšem sestavku razglablja o nesreči na Škotskem Ben Nevisu na božični dan 1956, katere žrtve so bili štirje že precej izkušeni planinci, ki so ob vremenskem prevratu zaradi nezadostne opreme v viharju našli smrt.

Od člankov pride v poštev poročilo prvenstvenega vzpona po jugozahodnem grebenu Nazomija, neposredno južno od Mt. Cooka v centralnih Alpah Nove Zelandije. Dostop je od vzhodne obale do hotela, ki da je Meka turistov in planincev.

J. H. Guthmann poroča o argentinski ekspediciji na Kontinentalni led (Continental Ice). Ta leži na skrajnem jugu Argentine med Pacifikom in južno Kordiljero v Patagoniji. Več odprav se je že skušalo prebiti iz Patagonije do Pacifika, a do danes ni še nobeni uspelo. Vzrok: Stalni viharji in vedno deževlje. Odprava: 21 mož, obstoječih iz narodnosti:

Angleži, Argentinci, Avstrijci, Francozi, Madžari in Poljaki. Pisec opisuje opremo, ki vremenskim razmeram ni mogla kljubovati, obleka ni vzdržala mokrote, dereze na 12 zob so bile po nekem avstrijskem vzorcu skovane doma. Odleteli so iz Buenos Airesa do Santa Cruz, postavili temeljno taborišče ob jezeru Electrico, I. tabor na ledeniku Marconi, drugo na moreni s lahkim dostopom na ledenik

Gorra Bianca pod Kontinentalnim ledom. — Zaradi slabega vremena odprava ni dosegla nobenih uspehov, čeprav se je tam mudila dva meseca. Ni čuda, saj je bilo med tem samo sedem lepih dni po viharjih, ki so dopuščali samo par korakov okrog šotorov. Vzpon na Pier Giorgio ni uspel, odprava se je morala vrniti in prečenje se tudi to pot ni posrečilo.

Dr. Pr.

razgled po svetu

90-LETNICO je lani praznovala brennerska železnica, ki jo je zgradil avstrijski inženir Etzel. Iz Innsbrucka do Bozena je 126 km. Na tej dolžini so položili železne tire od l. 1864 do 1867.

POHORSKE BAJKE je izdal Paul Schlosser, s podnaslovom »Ljudsko izročilo iz stare Spodnje Štajerske«. Knjigo je založil avstrijski etnografski muzej na Dunaju l. 1956.

HERMANN BUHL se je smrtno ponesrečil v Baltoru, v Karakorumu v Himalaji, pri poskusu vzpona na 7654 m visoki vrh Čogolisa. Buhl in Diemberger sta zaradi slabega vremena sestopala. Diemberger je sestopal prvi. Tedaj je zaslišal pokanje srena, Buhla pa že ni videl več. Bila sta torej nenavezana. Tri dni so Buhla iskali, a zaman. Z njim je umrl človek, kakršnega zgodovina alpinizma ne pozna. Le malo ljudi ga je razumelo, le malokdo je njegovo življenjsko pot čislal. Ko je bil štiri leta star, je izgubil mater. Oče ga je oddal v sirotišnico, nato so zanj skrbeli sorodniki. Bil je šibkega telesa, zato so ga dali učiti v trgovino. 12 let star je že pohajal po gorah okoli Innsbrucka brez kvetrovcev v pomanjkljivi obleki. Gorniško pot torej ni začel v plezalnem vrtecu. Nato je začel v mladinskem odseku plezati. Kmalu se ga je oprijel vzdevek »držni Hermann«. Začel je v Wettersteinu in Wilder Kaiserju, kmalu pa je imel za seboj najtežje dotlej znane smeri in to poleti in pozimi: južno steno Schüsselkarstspitze, jugovzhodno poč v Fleischbanku, jugozahodno steno Marmolate, severno steno Zapadne Cine, steber Tofana in Marmolata. Odtod je prišel v Zapadne Alpe: Pointe Walker v Grandes Jorasses, severna stena Grands Charmoz, prečenje vseh Aiguilles de Chamonix. Eno od najneverjetnejših dejanj je bila njegova weekend — tura: z biciklom iz Innsbrucka pod Piz Badile,

nato v severovzhodno steno Piz Badile, sestop po drugi steni in z biciklom spet domov, vse kot nedeljski izlet.

Buhl je postal »pojem« za ves alpinistični svet, za vse narodnosti. Ko so pripravljali ekspedicijo na Nanga Parbat, so se pri njegovem imenu obotavljali. Zdel se jim je preveč plezalec. Zato je ponoči sam preplezal vzhodno steno Watzmanna v novem, globokem snegu. Nato je dosegel dopolnitev svojega življenja, sam je prišel na Nanga Parbat. Nekateri pravijo, da je imel srečo. Nekoliko že, vendar ni zgolj sreča, da je ostal živ. Buhl je nato doživljal grenke dni, mnogo razočaranja. Preboval jih je v novih vzponih: v zapadni steni Aiguille Noire, v vzhodni steni Petit Dru. Kar je bilo razglašeno kot enkratno in najtežje, je Buhl opravil večji del sam, navidez brez težav.

O JUGOSLOVANSKIH ALPAH je prinesla pregleden, lepo in spretno pisan članek ugledna francoska revija Montagne et Alpinisme. Članek je napisala ing. Stazika Čerňič. Opremljen je z lepimi znanimi posnetki Martuljka, Steinarja, Triglava, Razorja in Prisojnika, Kanjavca in Koritnice, pridejan pa je zemljevid Julijskih Alp. V isti številki poroča Jean Couzy o vzhodni steni Druja, ki jo je zmogel z Desmaisonsom, kakor smo že poročali. Članek ponazarjajo sijajni posnetki predvsem tehničnega značaja. Uredništvo pripominja, da je dejanje Jeana Couzyja sicer drzno, da pa ga je brzdala previdnost, kakor bi to vedno moralo biti. Na koncu članka navaja Couzy seznam opreme in prehrane. Eksaktnost članka je presenetljiva tudi v tem delu.

BERTRAND KEMPF analizira nesreče v francoskih Alpah l. 1956, glede na to, v kakšni težavnosti se je nesreča zgodila, v kakšnem vremenu, v katerem dnevnem času, iz kakšnih vzrokov, glede

na opremo, izkušnost in starost pone- srečenih. Od 71 smrtnih žrtev, na primer je bilo 20 starih od 15 do 20 let, 15 od 20 do 25 let, 14 od 25 do 30 let. Zaradi nezadosne opreme jih je padlo 24.

SODELOVANJE MED GRS IN MI- NISTRSTVOM za notranje zadeve bodo začeli podpirati tudi v Franciji, pred- vsem v alpskih predelih. V Chamonix in Briançon bodo poleti poslali posebne varnostne organe, ki bodo imeli za seboj gorske reševalne tečaje. Okrajno načel- stvo bo skrbelo za nemoteno koordinacijo med civilno in javno reševalno službo. Francoska GRS (Société de Se- cours en Montagne — SSM pri FFM) je l. 1957 zborovala v Lourdesu, prvičkrat v Pirenejih. Vaje so reševalci demonstri- rali v Gavarnie, sodelovalo je tudi letal- stvo. Ustanovili so tudi poseben oddetek GRS za izredno težke primere. Zrasel je pri CAF (GHM — Groupe de la Haute Montagne) in je kot samostojen odsek priključen FFM oz. SSM. Vodja GHM je ponovno Jean Franco, tajnik Jean Couzy, v odbor je prišel tudi André Vialatte. Francoske ekstremiste je obi- skal Ricardo Cassin, bil je prvič v Parizu in se je zanimal predvsem za zgodovin- ske spomenike o Napoleonu.

MONT AIGUILLE v Vercorsu sta po vzhodni steni zmagala Jean Couzy in René Desmaison 21. in 22. apr. 1957. Smer je ekstremna, rabila sta 13 ur, zabil 55 klinov.

TORRE VALLACCIA v Dolomitih je šele 1. in 2. sept. 1956 doživel prven- stveni vzpon. Opravila sta ga po zapadni steni nosača Tone Rizzi in Aldo Gross. Stena je visoka 600 m, plezala sta 24 ur, porabila 200 klinov, ekstremne težave.

ŠVICARSKA REVIJA »Les Alpes« je v 8. št. 1957 prinesla poročilo o delu mednarodne komisije za vrvi. V našem listu je o tem poročal dr. ing. France Avčin. O njegovem predavanju na tej konferenci »O dinamičnem varovanju« poroča urednik M. Oechslin.

O ODGOVORNOSTI VODNIKOV se v Švici vedno bolj razpravlja tudi pred sodišči. Nek turist je s svojo ženo odšel na smučarsko turo v slabem vremenu. Mož je imel za seboj razne tečaje in je veljal za dobrega alpinista, žena pa ni bila doma niti v gorah niti na smučeh. Opremo sta imela pomanjkljivo. Žena ni imela volnenega rezervnega perila, na- mesto kož sta imela le pasove, dalje sla- be nahrbtnike, mož ni imel cepina, pač pa slab kompas. Kazalo je na slabo vre- me, vendar je mož hotel priti do koč

Planura. Ko sta bila na ledeniku Gries, je začelo snežiti, vendar sta turo nada- ljevala. Ob enih sta bila na Kamlilücke, kjer ju je zajela megla, da sta se izgu- bila. Ob treh je začel mož klicati na po- moč in dobil v odgovor zvočne signale s koč Planura. Oskrbnik in dva turista so odšli na iskanje, ju tudi našli, vendar se jima nista priključila, marveč nada- ljevala turo. Kmalu ju je spet zagrnila megla. Oskrbnik se je vrnil v koč, moža in ženo pa je dohitela noč. Bivakirala sta na Spitzalpelistocku. Ponoči je ženi postalo slabo, ob petih zjutraj pa je mož odšel po pomoč. Namesto da bi ženi pu- stil vso razpoložljivo obleko, je vzel s seboj poln nahrbtnik. Do koč je hodil tri ure, reševalna kolona pa je pot zmogla v dobri uri. Ženo so našli zmrz- njeno. Mož je glarnsko sodišče obsod- dilo na eno leto ječe zaradi umora iz malomarnosti. Sodišče je utemeljevalo sodbo s tem, da bi bil moral izurjeni in močnejši mož ukreniti vse potrebno za zavarovanje življenja šibkejši in manj izurjene družice. Kot vodnik je bil mož odgovoren za varnost svoje žene ves čas ture, vodeti bi bil moral, ali je bila za tako turo sploh sposobna, odgo- voren je za slabo opremo, odgovoren za nadaljevanje ture z izčrpano družico, odgovoren tudi zato, ker ji ni dal vse razpoložljive obleke za bivakiranje.

Obsodba je važna za gorniško živ- ljenje, ne glede na kakršno koli ozadje te čudne zgodbe predvsem zaradi uteme- ljevanja: Alpinist je odgovoren — po kazenskem zakonu — če vzame s seboj neizurjene, mlajše ali šibkejši tovariš, odgovoren pa tudi za svoje ravnanje v stiski (zavarovanje šibkejšega pred mra- zom!).

ZMAGOVITO PLJAČO priporoča ame- riška športna medicina svojim atletom. Sestoji iz oranžnega, limonovega in pa- radižnikovega soka, sladkega kondenzi- ranega mleka, čistega medu in sladu z jajcem. Pijačo so v Melbourneu atleti pili vsake pol ure.

BROAD PEAK (8047 m) je enajsti osematisočak, ki ga je podse spravil člo- vek. Spet so to bili naši nemški sosede po imenu Markus Schmuck, Hermann Buhl, Kurt Diemberger in Fritz Win- tersteller. Avstrijci imajo torej rekord v osvajanju osematisočakov. Enajst naj- višjih vrhov je »padlo« v sedmih letih, medtem ko jih je človek prej 50 let za- man poskušal doseči. O Broad Peaku piše Dyhrenfurth v knjigi »Na tretji tečaj«: Gori je dal ime Conway. Je naj- veličastnejši troglavi vrh v Baltoru. Do- mačega imena za to goro ni, ali pa ga

ne poznamo. Višina še ni dokončno izmerjena. Na Negrottovi karti je fotogrametrično za južni vrh kotirano 8270 m, po čemer bi ta vrh prišel na šesto mesto med vršaki naše zemlje. Leta 1926 je Kenneth Mason meril iz Shaksgamma in ga detroniziral, leta 1929 pa je Spoleto izmeril višino 8047 m. Zmotil se je komaj za nekaj metrov. Srednji in severni vrh še danes nista izmerjena, tudi Desieva karta še nima številke. Visoka sta ca. 8000 m in 7700 m. Leta 1892 je bil tu Conway, leta 1902 je bil Eckenstein na ledeniku Godwin — Austen, l. 1909 Abruški vojvoda, ki je goro fotografiral iz Vittorio Sella, doslej edinstvena slika. L. 1926 je meril major Kenneth Mason, pomagal mu je topograf Khan Sahib Afraz Gul Khan od Survey of India. Stereografsko sta zajela Broad Peak in Gasherbrum. L. 1929 je bil tu vojvoda Spoletski s prof. Desio. L. 1954 je poskusil priti na Broad Peak dr. Herligkoffer po monsumski dobi. Njegovi ljudje so se ga lotili z jugozahodne strani in prišli do 7200 m in potrdili mnenje prof. Dyhrenfurtha, da je dostop možen samo iz Baltora.

ZRAČNI TAKSI se v švicarskih gorah vedno bolj uveljavlja. Pravijo, da je temu kriva tudi reševalna služba, ki se je začela posluževati helikopterjev in specialnih letal. SAC in drugi ljubitelji narave so že storili določene korake, da bi zavrli letalsko prevozno službo za petične smučarje in jo zadržali v potrebnih mejah. Baselska upravno politična oblast je že izdala za take polete omejitve. Pilot mora biti izurjen reševalec in odgovarja za vsak polet, potnike pa sme odlagati samo na taka mesta, ki ne terjajo za sestop kakih gornjskih sposobnosti in izurjenosti.

MATTERHORN je še vedno ena najbolj znanih in obiskovanih gora. Naveze se ne ustrašijo najslabšega vremena. 15. jul. 1957 je bil Matterhorn odet v meglo in okovan v led, pa je kljub temu imel v gosteh 25 navez, od katerih jih je 10 prišlo na vrh. Isti dan sta se ubila dva Belgijca, eden star komaj 17 let. Reševalna ekipa je pri spravljajanju trupel našla trupli lani izginulih Italijanov.

DANAŠNJO MLADINO je dr. Kaspar Wolf v nekem referatu poleti 1957 označil takole: Danes mladina prezgodaj dozori predvsem zaradi izrednega tehničnega napredka. Tisk, radio, film zgodaj nazorno predočijo vse, čemur se je nekdanja mladina kasneje približala in se čudila. Po Wolfu je današnja mladina blazirana, svet se ji je prezgodaj »od-

čaral». Druga značilnost je nagnjenje k vulgarnemu naturalizmu, lov za dobrim življenjem. Tretja značilnost — duhovno obubožanje. Mladina se zadovolji s površnimi užitki, ki so lahko dostopni. Nadaljnja značilnost je nagnjenje k množičnosti, pomanjkanje smisla za individualno rast osebnosti. Zadnja značilnost pa je vedno manjša vnema za telesno kulturo, kar je posledica mehanizacije in motorizacije. Dr. Wolf ugotavlja, da vse skupaj ni prav nič razveseljivo in da ga kot športnega učitelja prav posebej skrbi. — Verjetno je dr. Wolf nekoliko pretrdo obsodil mladino ali pa je videl samo njene najbolj sončne strani, pozabil pa na svetle, pozitivne. Dr. Wolf priporoča šport kot eno izmed sredstev za pedagoško oblikovanje te tako nesrečno »iznakažene« mladine (zanj smo odgovorni tudi starejši, saj je vsaka generacija »produkt časa«); plavanje, potovanje, orientacijski tek, smučanje, posebej pa planinstvo, ki utegne mladini nadomestiti vse tisto, kar je izgubila. Bogastvo vtisov, lepoto, veličastje, mir, prvobitnost, osebnost. Gore nudijo »eksistencialne« dražljaje — tu je Wolf posegel po zadnjem kriku evropske filozofske mode. Enako vrednost za oblikovanje mladinske osebnosti vsebuje tudi smučanje, posebno turno smučanje. Dolžnost starejše generacije je, da mladini odkrije skrivnosti gorskega sveta poleti in pozimi. Vzgojna vrednost planinstva je danes večja kot kdaj koli poprej, saj tehnicizacija življenja mladega človeka še bolj odvrta od naravnega gibanja, kakor je bilo to v mladih letih današnje srednje generacije.

CENTRALNI STEBER FRÉBOUZIE (3525 m) v montblanškem masivu sta po severni steni prvič preplezala junija 1957 R. Wohlschlag in M. Vaucher iz Geneve. Plezala sta 20 ur, ekstremna smer. Nekaj dni nato je Vaucher preplezal južni greben Aiguille Noire de Peuterey v pičlih petih urah.

DRAMA V EIGERJU poleti 1. 1957 je povzročila spet pravo plimo žurnalpizma najslabše vrste. Dober mesec se časnikarski hrup ni polegel. 3. in 4. avg. sta v Eiger vstopili dve navezi: Italijana Longhi in Corti, oba iz Lecca, Cassinove domovine, in Nemca Nothdurft in Meier iz Münchena, vsi štirje možje velikih tur in vzponov. 8. avgusta so zaradi slabega vremena pretrpeli že peti bivak v območju »pajka«. Tu je padel Longhi in se tako poškodoval, da ni mogel nikamor več. Privezan na dve vrvi je ostal na izpostavljeni polici. Ostali tudi niso bili

več pri močeh, zato so se odločili za šesti bivač. 9. avg. je nastopila reševalna ekipa iz Thuna, sekcijski Blümlisalp SAC, po radiju pa so pozvali na pomoč še druge reševalce. Prišli so Nemci, Italijani, Francozi in celo Poljaki, ki so se mudili tam blizu. Med njimi so bili tudi Lionel Terray iz Chamonixa, Ricardo Cassin, Carlo Mauri, Gramminger iz Münchna in Poljak Jerzy Hajdukiewicz iz Krakova. 10. avgusta se je z vrha Eigerja reševalec Robert Seiler spustil do srede »pajka«, kakih 200 m nad bivačom. Videl je enega moža, ki pa ni dal od sebe nobenega glasu. Bilo je ob 16. uri. Ob 19.30 se je spustil z vrha Erich Friedli, ki pa tudi ni dosegel ponesrečenih. 11. avgusta so podaljšali jekleno žico, na kar je Hellspart iz Münchna ob 9. uri dosegel bivač, našel pa samo Cortija. Nemca da sta šla naprej. Ob 10.30 je Hellspart navezal Cortija v Grammingerjev sedež in ga po napornem delu rešil iz stene ob 11.30. Okoli poldne se je spustil v steno Terray, da bi pogledal za Nemcema. Po dveurnem iskanju so ga potegnili na vrh. Tudi o Longhiju ni bilo nobenega sledu. Popoldne je začelo snežiti, z nočjo pa je bilo reševanje prekinjeno. V ponedeljek 12. avg. so odnesli v dolino Cortija, ostali trije so ostali v steni. Reševalna kolona je že 9. avg. štela 21 mož. Bili so dobro opremljeni, boriti pa so se morali s slabim vremenom. Z Jungfraujocha so odšli 10. avg. ob 2. uri zjutraj, ob 10. uri je 12 mož doseglo vrh Eigerja. Na Eigerju jih je pričakal Terray s holandsko družbo. Skupaj z njim so izbrali teren za postavitev reševalnih naprav. Imeli so s seboj tudi dobre aparate za zvezo, popolno opremo za bivačanje, vendar v poročilu omenjajo izredne težave, ki so jih morali zaradi mraza in viharja pretrpeti. Le švicarska ekipa ni pravočasno dobila opreme za bivač in je zato prestala še hujšo preizkušnjo. Terray se je 11. avg. spustil 250 m v steno, pa ni našel o Nemcih nobenega sledu. Prenos Cortija so prevzeli Poljaki, Terray in Monakovčani. Kmalu po njihovem odhodu so švicarski reševalci sklenili zaradi nemogočih razmer ustaviti reševalno akcijo. 12. avg. so reševalci zvedeli, da Longhi visi na vrvi brez znakov življenja, kar je ugotovil pilot Saegesser Alpar. Švicarji so potem pomagali še pri nošnji Cortija. Šele 18. avg. so z vrha Eigerja v dolino znosili preostali reševalni material (200 kg). V celoti so pri reševanju pomagali zastopniki šestih narodov. Kakor po navadi zadnje čase je bila reševalna akcija deležna hude kritike. Vsega skupaj je reševalo 60 mož, uspeh pa je

bil skromen. Od vseh strani je pridrla radovedna publika s posebnimi vlaki, na Eigerjevem ledeniku so postavili daljnogleda, 3 minute gledanja je stalo 50 centimov.

GUIDO TONELLA, znan italijanski alpinistični publicist, je dal o drami v Eigerju naslednjo izjavo: Edini, ki bi mogel kaj povedati, je Corti. Do njega sem prišel po posredovanju Ricarda Cassina v bolnišnici v Interlaken. Corti je izjavil, da sta hotela priti preko severne stene Eigerja kot prva italijanska naveza. Oba sta bila v odlični formi, utrjena in zato sta tudi zdržala ves teden v steni. Vendar steni takih dimenzij nista bila kos. Tudi se nista dovolj teoretično pripravila. Imela sta s seboj le fotografijo stene z vrtano smerjo. Zato sta napredovala zelo počasi. Ko sta prišla do treh snežišč in do poledenčnih plošč, sta se še bolj zamudila. Tu sta ju došla Nemca, ki sta v steno vstopila dan kasneje. Nista bila posebno pri močeh, zato sta ostala na čelu Italijana. Ker se je obetalo slabo vreme, bi bili storili najbolje, če bi se obrnili. Vendar so bili trmast in to je bilo to pot zanje poguba. Ko so prišli do navpičnega ledu v »pajku«, so bili vsi skupaj že popolnoma izčrpani. Poleg tega so v upanju, da bodo prej iz stene, zavili preveč v levo. Longhi se je tu odločil, da ne gre nikamor naprej, češ saj bo prišla pomoč. To je bilo 9. avgusta, že blizu zaključka tragedije. Avioni so jih tedaj že obletavali.

Nek drug avtor oživlja ob tej nesreči nekdanjo uradno prepoved te stene. Seveda je takoj naletel na žolčne nasprotnike, češ alpinizem brez tveganja ni več alpinizem. Vsak mora sam preценiti, kaj zmore. Težko je ločiti podjetnost od pustolovščine, drznost od neumnosti. Treba se je ozirati na družino, družbo, vendar se mora vsak sam odločiti, ali bo stopil v steno ali ne. Nekaj drugega je v tečaju, v navezi, kjer je eden izkuščen, drugi pa ne. V tečaju in v taki navezi ima vodja pravico prepovedati vzpon. V primeru iz Eigerja pa ni bilo tako. Sanse za vse štiri so bile polovične, vendar to je njihova stvar. Vprašanje reševalcev pa rešuje strokovna literatura takole: Severna stena Eigerja je take vrste, da alpinist, ki je vstopil vanjo, ne more računati, da bo za njim mgolele prostovoljnih reševalcev, ker jih enostavno ni dovolj takih, ki bi bili kos tej steni, kaj šele reševanju v njej. Koliko od tiste šestdesetorice reševalcev je bilo Terrayevega razreda ali vsaj bližje njega? Vendar je SAC odklonil kri-

tiko svetnika Rubija, predsednika vodniške zveze, ki je preveč zagovarjal tiste vodnike, ki so se reševanju po najbližji poti odtegnili. Rubi je bil v kritiki preveč destruktiven in konservativen, saj je obrnil kopje celo zoper modernizacijo reševalnih priprav, torej zoper ukrepe SAC zadnjih let. Rubi je na zavrnitev SAC odgovoril, da je svoj članek v »Nationalzeitung« priobčil v obrambo švicarskih vodnikov, ki so jih napadli domači in tuji časnikarji.

OSTANKI GEORGA WINKLERJA so bili predmet natančne obravnave v ŌAZ. Ledenik jih ni shranil na enem mestu, bili so raztreseni na daljavo 20 m zaradi sil, ki ženejo gibanje ledenika. Ostanke so iz višine 3200 m, kjer so l. 1888 našli Winklerjevo čepico, z ledenikom dopotovali na današnji rob ledenika Weisshorn v višino 2800 m. Noge v kvedrovcih so bile mumificirane in zgrbljene, sicer pa je ostalo samo okostje. To pomeni, da je bilo truplo prvotno pokrito v plaznicah ali v kaki razpoki, že več let izpostavljeno soncu. Lobanja je bila popolnoma strta. Poleg kvedrovca so našli še ostanke plezalnikov, več kosov vrvi, del pipe, vezeno denarnico in nekaj drobca. Vse to je bilo izročeno planinskemu muzeju v Zermattu, 8 zlatnikov pa je dobila Winklerjeva družina za spomin.

100-LETNICO ALPINE CLUBA so slavili v Zermattu z velikim banketom, ki so se ga udeležili Sir John Hunt, udje kluba in vrsta povabljenecv. Na programu so bile samo zdravice in čestitke, sicer pa le slovesen večer. Prisrčna preprostost, zelo hribovska in zelo — angleška je bila značilna za atmosfero na banketu. Povabili so vrsto švicarskih dostojanstvenikov in prijateljev. Povabljen je bil general Guisan, predsednik UIAA Egmond d'Arcis, dr. Feuz, predsednik Švicarske ustanove za raziskovanje gora, cela vrsta športnih predstavnikov, oba urednika »Les Alpes«, zastopniki turizma in drugi. Švicarji so se počutili kakor doma — to feel quite at home. Hvalijo slovesno občutje prav tako kakor humor, posebej pa poudarjajo tudi tipično angleško konservativnost, s katero so večeru dajali tudi religiozni značaj. Švicarji so se z izbranimi besedami zahvalili za perfektni večer, posebej še za intimno priznanje, ki so ga Angleži izrazili švicarski hotelski industriji. Slovesnosti sta se udeležila tudi starosta alpinistov Sir Arnold Lunn in vodnik Joseph Knubel. Manjkal pa je slavni Q. W. Young, pisatelj in alpinist.

Poslali so mu brzojavni pozdrav, poleg njega pa predsedniku angleške vlade, angleški kraljici in predsedniku švicarske federacije.

BRAT »UŽBE« CENZI, dr. Ficker je umrl kmalu po smrti svoje znamenite sestre. Dr. Ficker je bil s sestro Cenzi, A. Schulzejem in z R. Rickmersom okoli l. 1900 na Kavkazu. L. 1913 se je udeležil nemško-avstrijske ekspedicije v Pamir, l. 1947 pa je bil prvi predsednik ŌAV, najbrž kot nekompromitirana povojna osebnost. Bil je znan geograf, posebno pa meteorolog, strokovnjak za odjugo (fen) v Alpah. Promoviral je l. 1906 v Innsbrucku, l. 1911 pa je postal profesor geofizike na univerzi v Gracu, l. 1923 pa profesor meteorologije v Berlinu. Od l. 1937 je bil vodilni geofizik na Dunaju in direktor zavoda za meteorologijo in geodinamiko. Hodil je vse življenje v gore. Na Patscherkoflu je bil zaradi meteoroloških opazovanj 55-krat.

71 LEDENIKOV opazujejo avstrijski znanstveniki pod vodstvom dr. R. v. Klebelsberga iz Innsbrucka. V l. 1956 so skoraj vsi ledeniki nazadovali, isto površino so obdržali le štirje manjši, dva pa sta za malenkost napredovala. Po dolžini so se zmanjšali od 10—20 m, le pri devetih so namerili umika za več kot 20 m. Mali Verglasferner se je umaknil kar za 170 m, pri čemer pa obstoji možnost, da so preveč optimistično presojali okrepitev ledenikov v l. 1955 ter prištevali zraven tudi plaznice pod njimi za ledeniški jezik. Na Pasterzi pod Franz-Josef-Höhe se je vrh ledenika umaknil za 5,1 m, dnevno pa je ledenik skopnel za 69 mm, premaknil pa se je za 10,7 m. Prof. Paschinger računa, da je Pasterza pod 2600 m v ledeniškem jeziku izgubila 21 milijonov m³, precej več kakor l. 1955 (5 milijonov).

POLJSKO EKSPEDICIJO V ANDE so vidni evropski planinski listi zabeležili z veliko pozornostjo, poročilo o njej pa je prineslo znano poljsko planinsko glasilo »Taternik« šele marca 1957. Knjigo o ekspediciji, ki so jo Poljaki organizirali 1938/37, so l. 1939 uničili nečloveški nemški okupatorji. Tako je Evropa izvedela o tej ekspediciji podatke šele po 20 letih.

Trije udeleženci še žive: J. T. Wojsznis, vodja ekspedicije, J. A. Sczepsanski, ki je bil prvi na Los Ojos, in W. H. Pariski, duhovni in znanstveni vodja, danes znan publicist in urednik »Taternika«. Četrti je bil Št. Osiecki in je spadal v poljsko alpinistično elito. Poljake

so zapadni alpinistični krogi imenovali najboljše alpiniste vzhodno od Alp. Ta glas so si pridobili zaradi velikopoteznih dejanj v visokih gorah po prvi svetovni vojni. Organizirali so pomembne raziskovalne ekspedicije v najskromnejših razmerah na Grönlandijo, Alasko, Spitzberge, Ruvenzori, v Himalajo in Cordillere kot prvi in edini slovanski alpinisti. (Tako so zapisali Švicarji in s tem povedali, kako si predstavljajo alpinistično uveljavljanje pred svetom: samo v prirejanju in izvedbi velikih ekspedicij. Vse drugo je samo priprava in prvi pogoj. To bi morali imeti mi pred očmi!)

Druga poljska ekspedicija v Ande je delovala v Punta de Atacama na čilsko-argentinski meji. Tu so vrhovi Los Ojos del Salado, Nevado Pissis, Nevado Tre Cruces in Cerro de Nacimiento, najvišji in najmanj znani vrhovi Cordiller. Poljaki so delali tu več mesecev in prinesli s seboj bogat geološki, topografski in etnografski material. V višini 5500 m so odkrili indijanska selišča. Kot prvi so se povzpeli na Cerro de los Patos 6250 m, Copiaco 6080 m in Volcan del Viento 6010 m. Prvi so bili na Nevado Pissis 6700 m, četrtem najvišjem vrhu Amerike, na glavnem vrhu Tres Cruces 6630 m in vseh treh vrhovih Cerro de Nacimiento (6490 m, 6493 m in 6330 m). Pomemben je bil vzpon na Los Ojos del Salado, ki je drugi najvišji vrh na ameriški celini (6370 m). Na ta uspeh so Poljaki prav tako lahko ponosni kakor na svoj vzpon na Nanda Devi v Himalaji.

Vse, kar je lani poročal »Taternik« o hrani in opremi, ima danes dokumentarčno vrednost. Poročilo kaže, kako temeljito so se Poljaki na ekspedicijo pripravili.

PRVA POLJSKA EKSPEDICIJA V ANDE l. 1934 pa je dosegla vrh Aconcagua in kot prva z vzhoda, na vrhu pa je bila kot osma naveza. Isto leto so se povzpeli Poljaki tudi na Cerro Mercedario 6800 m. Poljaki se torej ponašajo s tem, da so bili prvi na drugem, tretjem in četrtem najvišjem vrhu ameriške celine. Na to mnogi ne mislijo in tudi ni preveč popularno. Kaže pa, da bodo Poljaki po 20 letih povzeli nit alpinistične tradicije tam, kjer se je l. 1929 pretrgala. L. 1957 so že poslali svoj mlajši rod v Alpe in verjetno bodo posnemali svoje prednike tudi pri prodoru v visoki gorski svet širom po našem planetu.

SEKCIJA SCHWABEN DAV je l. 1957 priredila večjo ekspedicijo v Cordillero Blanco. Stopila je na štiri pet-

tisočake tega gorovja. Vodil jo je Günther Hauser, udje so bili Wiedmann, Huhn, Knauss iz Stuttgarta, kot gost pa je bil zraven še Fritz Bürkle iz Lime. V Huarazu so dobili tri nosače in po osemurni naporni hoji v tropični vročini prišli do jezera Parron (4185 m nadm. v), od koder so ugledali idealno ledeno goro Piramido des Garcilaso. Jezero obkrožajo gore, visoke do 6000 m, Nevados de Caras in skupina Huandoy. Preko jezera so se prepeljali s splavom, ki so si ga sami naredili. Nato so si v višini 4800 m uredili temeljni tabor, naslednji dan pa že drugega v višini 5500 m na grebenu Garcilaso. Tu so se spogledali s pogorjem Čakrarahu (Chacaraju) in zagledali ledeno piramido Artensonraju, v daljavi pa se je kazal ledeni velikan Alpmayo. 23. maja so prvič po grebenu skušali priti na Garcilaso. Opoldne so bili že na Pico Norte, 5700 m. Naprej se niso upali zaradi opasnih opasti, ki so grozile med špiki in roglji, ki so bili od daleč videti kakor zasnožena velikanska ograja. Postavili so si pod noč tabor II v višini 5500 m. Pri tem so stopili na vrh dveh neimenovanih vrhov, katerih eden štrli v višino 5650 m. Dali so jima imeni Nevados de Parron Grande in Chico.

Na Garcilaso je prejšnje leto zamen skušal priti George Band, angleški himalajec, l. 1955 pa so obrnili Monakovčani s Huberjem na čelu. Zato je Hauser poskusil po severozahodni strani, ki ni bila tako obložena z opastmi. Tu so vrh načeli po strmih žlebičih, vendar jih je dohitela noč, ki so jo prebili v votlini pod orjaško opastjo v višini 5800 m. Zgodaj zjutraj je Huhn splezal preko opasti in prišel naravnost na vrh v višini 5885 m. Na vrhu so izobesili nemško in peruansko zastavo. Sestopili so po drugem žlebu, ki ga je sonce precej načelo in prišli v tabor I. ponoči. — Lahko si mislimo, s kakšnimi čustvi so se ozirali na ta najponosnejši vrh gorskega venca okoli Parronskega jezera, ko so veslali čez zeleno vodno plan. To ni samo alpinistični in andinistični uspeh, to ima tudi svoj politični pomen. In koliko tega so nemška mesta po vojni že omogočila. Kaže, da ne opuste nobene priložnosti, s katero bi utegnili dvigniti ugled pred dobrimi desetimi leti premagane Nemčije.

JIRISHHANCA je vrh, ki ga imenujejo južnoameriški Matterhorn, ker je zelo podoben walliskemu velikanu po svoji obliki. Avstrijski alpski klub (ÖAV) je poslal lani večjo ekspedicijo pod vodstvom dr. Klierja, o čemer smo že poročali. Pravijo, da so pri vzponu na Jirish-

hanco uporabili vso tehniko in da se kaj takega v taki višini doslej še ni delalo. Poleg vseh plezalskih tehničnih pripomočkov so uporabili več sto metrov fiksnih vrvi in izkopalci celo predor skozi led, da so z njim premagali visok leden previs v višini 5900 m. Večkrat so morali bivakirati, na tabor II pa so morali ves tovor znesti sami, ker nosači niso bili kos težki poti. Nagajalo pa jim je za nameček še vreme. Višinski tabor II je bil postavljen v takem, da ga je bilo možno doseči samo s pomočjo fiksnih vrvi. Od tabora II dalje so morali premagati še dva ledena previsa. Raditschnigg iz Beljaka je izjavil, da je to najtežje, kar je plezal. Preplezal pa je zadnji dve leti vse, kar se šteje v Alpah med skrajno težko, in to sam, tudi pozimi. Proti temenu znaša nagib 70°, pleče pa je bilo pokrito s sipkim pršicem, tako da so morali obrniti in čakati boljših dni.

Več sreče so imeli z vrhom El Toro (Yerupaja chico, 6121 m), ki je komaj 5 m nižji od Jirishhance. Medtem ko tej niso mogli stopiti na teme, čeprav so se vbadali z njo cele štiri tedne (3. junija do 29. junija 1957), so z El Torom imeli večjo srečo. Tabor I. so postavili na NO grebenu, s katerega so jih ogrožali kamni in ledeni plazovi. V višini 5600 m so postavili tabor II, potem ko se premagali nekaj ledenih pragov in rabili za pot do sem tri dni. Četrty dan so zaradi bolezni morali vsi nazaj v temeljni tabor.

Peti dan pa je Jungmair že nastopil ponovno pot do višinskega tabora II. Pri tem so komaj ušli orjaškemu plazu, ki je pometel vso gorsko stran in se ustavil na južnem ledeniku Jirishhance. Jungmair in Egger sta kljub temu z 20 kg na hrbtu ves dan grizla v strmino in proti večeru dosegla višino 5900 m ter tu bivakirala pri -20°C. Tudi pri tem vzponu sta si pomagala s predorom skozi led, čeprav manjšim kot na Jirishhanci. Naslednji dan sta se dajala z navpičnim ledenim odlomkom, premagala mesto, kjer se je prejšnji dan odkrhnul orjaški plaz, nato pa do pasu gazila vršni pršič in ob polenajstih dosegla El Toro, 6121 m. Tu sta zasadila zastavi domovine in gostiteljske dežele, ki pa ju je veter kmalu odpihnili. Ker sta imela s seboj več sto metrov vrvi, sta se spustila po južni strani, da bi se izognila plazovom vzhodne strani. Z vrvmi sta se spustila 550 m niže in ob sedmih zvečer dosegla temeljni tabor ob jezeru Carhua.

Sodelavci dr. Kllera pravijo, da je vzpon na El Toro in na Jirishhanco

slavni list v knjigi odkrivanja Cordillere Huayhuash. Menijo, da so bile težave večje, kot jih nudi severna stena Eigerja.

V čigavo slavo se je popisal ta list, bi se radi vprašali.

**LETOŠNJE HIMALAJSKE EKSPE-
DICIJE:** Angleži se pripravljajo na Annapurno (8075 m). Vodil jih bo P. J. Wallace, vzeli bodo s seboj samo dve ali štiri šerpe kot nosače. Torej ekspedicija blizu one, ki jo je pred smrtjo pokazal Buhl in ki utegne postati v bližnji prihodnosti nemška značilnost.

Francozi bodo na Janu, ki je orjaški monolit s 3000 m visoko steno, visok pa 7710 m. Je bolj skalnat kot leden, nekaj podobnega kot Aiguilles okoli Mont Blanca. Francozi odpirajo s tem novo fazo himalaizma, fazo, ki se je začela z Muztaghom.

Švicarji bi radi v venec svojih uspehov vpletli Dhaulagiri, najvišji doslej še nepremagani osemtisočak. Štirje snubači so se v Nepal potegovali za to goro lansko jesen, vse nove pogoje pa so izpolnili le Švicarji in samo ti bodo smeli poskusiti ukloniti to ponosno himalajsko goro. »Bela gora« meri 8222 m. Tri ekspedicije je zavrnila samo v l. 1950. Pred osmimi leti jo je ogledoval dr. Arnold Hein, geolog iz Züricha, nato so prišli Francozi, l. 1953 so člani akademskega alpskega kluba iz Züricha dosegli višino 7700 m, naslednje leto so prišli Argentinci do višine 8000 m. Najvišji tabor so mogli postaviti šele, ko so z dinamitom izravnali prostor, kar pa so napovedali že švicarski akademiki. Švicarsko ekspedicijo bo vodil 26 let stari Werner Stauble, ki se je udeležil nemško-švicarske ekspedicije l. 1955. Imel bo šest sodelavcev, katerih poglaviti lastnosti bosta spretnost in naglica. Opremljeni bodo z lažjo opremo, tako da bodo lahko uspeli v enem mesecu. Imajo v načrtu pet taborov, najvišjega v višini 8000 m. Šerpe bo vodil Pasang —Dava—Lama, eden od zmagovalcev na Co-Oju (8154 m).

Švicarji ne bodo leteli do podnožja, marveč kanijo priti do srede aprila v Nepal s terenskim kopnim vozilom, ki je zelo podobno amerišskemu jeepu. Tudi mikavna novost.

REŠEVALNI HELIKOPTER Alouette II (Lastovka) je blizu zavetišča Envers des Aiguilles nad Chamonixom strmoglavil in zgorel. Bil je komaj v tretji akciji, ki jo je izvajal v službi »Chamonische družbe za reševanje v gorah« (Société chamoniarde de secours montagne).

Prevažal je tri potnike z zavetišča Ré-quin in zadel v pečino verjetno zaradi hude zračne struje, ki ga je potisnila navzdol.

ZADNJI PROBLEM V MONT BLAN-CU? Od 1. do 3. avg. 1957 sta Walter Bonatti in Toni Gobbi preplezala Grand Pilier d'Angle in zato rabila tri dni in dva bivaka, ne računajoč prvega, ki sta ga prebila ob vznožju stebra. Pravita, da je to eden zadnjih problemov v Mt. Blancu. Steber je visok 1000 m. Prvi dan sta preplezala 300 m navpične stene in bivakirala na klinih. Tudi naslednji dan sta pospravila 300 m VI¹. V naslednjih 200 m so težave nekoliko manjše. Tretji bivač sta si uredila v višini 3900 m, 3. avg. pa sta ob 10. uri dop. stopila na vrh stebra (4244 m). Ob 18.30 sta prišla na vrh Mont Blanca, sestopila pa sta na Grandes Mulets, kamor sta prišla ob 20.25. Znani italijanski planinski publicist Guido Tonella je ta dogodek takole komentiral: »Bonattijevo in Gobbijevo delo je toliko bolj senzacionalno, ker so mnoge navoze že več let sanjarile o smeri preko Grand Pilier. Gobbi je s ponarejenim velikodušjem takole »strgal korenček« mladi ženevski plezalski generaciji, ki se je zagledala v ta Grand Pilier: »Prav žal mi je, da sem ji prevzel to prvenstvo, upam, da bodo razumeli moj položaj. Courmayeurski gorski vodnik si je moral v svoj plezalski dnevnik vpisati smer, ki v celoti poteka po italijanski strani.« (Italijani res nikdar ne morejo iz svojega mega in mikro-kompleksa.)

Italijana imata sicer res pravico do te smeri. Bonatti je star 27 let in je l. 1954 izvršil dve zimski prvenstveni, ki sta odmevali po svetu: severno steno Zapadne Zine in greben Furggen na Matterhornu. Leto kasneje se je odlikoval na Ka, dosegel tu višino 8000 m in tu prebil noč na snegu, brez šotora, zato, da bi pomagal tovarišema, ki sta bila izbrana za vrh. L. 1955 je avgusta meseca zdelal najtežji sestop na Dru, smer pa je dobila po njem ime.

AIGUILLE DE TALEFRE ima severovzhodno steno, preko katere so se avg. 1957 prvič povzpeli Devaillle, Billet in Troksiar, člani CAF, iz Pariza.

TONI GOBBI je star 43 let, poročen in ima dvojce otrok. Je eden najboljših specialistov za Mt. Blanc. Pozna vse dostope in smeri, sam pa je kot prvi pozimi prišel na Mt. Blanc po smeri Major l. 1953 v navezi z Arturjem Ottom. Gobbi in Bonatti nista iz Cour-

mayeura. Bonatti je iz Monze, Gobbi iz Pavie. Gobbi ima doktorat na dveh fakultetah, pravni in filozofski.

O VZPONU NA BROAD PEAK (8047 m) je pisal »Lo Scarpone«, da je to delo edinstvene ekspedicije štirih Dunajčanov, ki so se zaradi pomanjkanja sredstev odrekli nosačem. Dunaj jih je pomiloval in jih gledal kot samomorilce. Nobena zavarovalna družba jih ni hotela zavarovati, niti niso imeli nobenih zvez s svetom. Vsi štirje so bili na vrhu, vsi štirje so premagali zapadno stran gore in tako odprli novo stran v zgodovini himalaizma. Pri tem je padel v smrt Hermann Buhl, edini človek, ki je imel doslej za seboj dva vrhova nad 8000 m.

VIŠINSKI GOZDOVI so v Švici in drugod ogroženi predvsem zaradi velikih in številnih tehničnih objektov, žičnic, postaj, hotelov, vzpenjač, smučarskih presek in raznih liftov. V Švici je gozdarska zaskrbljenost vedno bolj živa in oblasti se že pomišljajo, kadar izdajajo nove koncesije za turistične objekte. Višinski gozd je ne samo dobrotnik in zaščitnik, marveč eden glavnih činiteljev pokrajinske mikavnosti in zdraviilne klime.

GLACIOLOŠKA RAZISKOVANJA so dognala, da se ledeniški led zgolj pod pritiskom lastne teže kakor plastična masa pomika po trdem kamenitem dnu. Led sam torej ne more oblikovati, marveč to dela »morcnski material«, ki pade na ledenik in skozi razpoke na dno ledenika.

NESREČA V SEVERNI STENI EIGERJA je odprla celo vrsto pravnih vprašanj o tveganju, dolžnosti pri reševanju in o ponovni prepovedi vstopanja v steno. To prepoved je izdala l. 1936 bernska oblast. Utemeljili so jo z zaščito gornikov, ki morajo ponesrečenca reševati večkrat v smrtni nevarnosti, kar da ni utemeljeno in upravičeno. Vprašanje je, če so v Bernu prepoved dovolj utemeljili. § 25 vodniških pravil iz l. 1914 terja od vseh vodnikov in nosačev najbližjega kraja, da ponesrečenca poiščejo in rešijo. Nič pa paragraf ne določa in ne omejuje obsega te dolžnosti reševalcev. Ker je tako, potem paragraf misli tisto pomoč, ki se sama po sebi razume glede na okoliščine. Čim bolj je vodnik sposoben, tem več je zato dolžan tvegati, vsekakor več kot povprečen turist. Gotovo pa ni mišljena pomoč, ki bi resno ogrožala življenje. Dances se taka prepoved seve ne bi skladala z dejan-

skim položajem. Problem Eigerja je treba gledati s tehnične in s psihološke strani. Albert Eggler, vodja švicarske ekspedicije na Everest 1. 1957, je o tehnični strani napisal v žüriškem »Sportu« nekako takole: »Eigerjeva stena je močno razorana in razčlenjena. Zajede, kamini, žlebovi in ozebniki sicer olajšujejo prehod preko strmih ostavkov, istočasno pa predstavljajo korita za kaméne, ledene in snežne plazove.

V Civetti, Mont Blancu in drugod je mnogo bolj strmih sten kot je Eigerjeva. Več raztezajev zaporedoma v teh stenah je treba premagati s klini, zagozdami, lestvami in vrvnimi potegi. L. 1939 preplezana severna stena Torre di Valgrande se odlikuje po 120 m visokem previsu s streho, ki štrli 4 m iz stene. L. 1952 preplezana zapadna stena Druja terja 175 m nepretrgoma uporabo vseh tehničnih pripomočkov, tudi svedra. To so stene, ki jih ocenjujemo s VI. oz. francosko A II (artificiel — umetelno!). Eiger te ocene ne zasluži, s čimer seveda ni rečeno, da nekatera mesta v Eigerju ne terjajo največje plezalske spretnosti (Hinterstoisserjeva prečnica, »Likalnik« i. dr.). Kljub temu pa ostaja Eiger ena največjih in najtežjih alpinističnih zaprek, kar jih je bilo kdaj premaganih. S svojimi 1600 m višine prekaša večino sten, poleg tega pa je to ledena stena s skalnatimi pragovi, ne pa skalnata stena s ledenškimi polji. Na snežiščih in na ledu je treba rabiti dereze. Najtežja mesta v suhi skali, prepadne plati in navpične pragove mora plezalec premagati z derezami na obvalu namesto z gumijastimi podplati. To človeka zadržuje, pa tudi varnost je manjša. Če pa dereze snema in spet navezuje, spet izgublja čas. Kdor vstopi v to steno, mora vzeti s seboj obe opreми, za kopno skalo in za led. Tako velevali Hochgebirgsführer durch die Berner Alpen v četrtem zvezku.

Plaznice, snežišča in ledeniki utegnejo olajšati plezanje, če so razmere ugodne, to je, če je nov snež primrznil na staro podlago in če cepin dobro prijemajo. Sneg ni tako strm in omogoča dobra počivališča, ki jih s cepinom izsekamo. Ima pa mokri del stene tudi svoje slabe strani. Pri odjugi se iz snežišč počejajo hudourniki in grmi zapadno kamenje. Ko pa pomrzne, se pečina obda z ledom, nastane požled, v zajedah in kaminih pa se zagozdi led. Požled je krhek in cepin ga lomi v celih kložah, varovanje s klini je torej nemogoče, ture terjajo mnogo časa. Ker sonce le težko zalze v steno, so dereze neobhodno potrebne.

Izpostavljena lega vrha vpliva tudi na potek vremena. V mogočno steno butajo severni in zapadni vetrovi in potiskajo zračne gmote v višave, kar povzroča nenadne megle. Tudi južni veter lahko zbere oblake, če nastopi zračni vrtinec. Megla in oblaki prinašajo padavine, največkrat sneg. Posledica so padavine.

Strmina, višina, lega, led in objektivne nevarnosti sestavljajo bistvo Eigerjeve stene. Res je precej težjih smeri v normalnih razmerah, ki pa tu le redko vladajo, le redke pa preče s tolikšnimi objektivnimi nevarnostmi. Zato so čez steno prišle večinoma le naveze, ki so zadle na lepo vreme ali pa so se pravočasno umaknile.

SNEŽNE MACKE v Zermattu (Snowcats) imenujejo Švicarji pol avtobus pol bager, motorizirana vozila, ki čakajo na »sedoce alpiniste« (Sitzalpinisten) na Testa Grigia ob postaji žičnice, jih nalože in gredo z njimi preko melišč, snežišč in ledenikov na vrh Testa Grigia. Švicarji upajo, da Snowcats ne bodo dobili koncesije, saj posebni zakoni štiti Zermatt in njegovo okolico pred hruščem in truščem motorizacije.

DENT BLANCHE naj bi se po mnenju dr. A. Nebla spet imenoval Steinhorn, kakor ga imenujejo nemški kmetje doline Nikolai. Deželna topografija v Švici pa je njegovo sugestijo odklonila, češ da nima smisla spreminjati imen, ki so se na zemljevidih in v literaturi že utrdila. — Praktično načelo in tudi pravilno.

ŽIČNICA PREKO MONT BLANCA bo v l. 1958 kljub hudim protestom že obratovala, če bo gradnja tako napredovala kakor zdaj. Odstavka Chamonix-Plan des Aiguilles v dolžini 2525 m in Plan des Aiguilles-Aiguille du Midi v dolžini 2869 m že delata. Povezava med Aiguille du Midi z osrednjo postajo na Gross Rognon (3536 m nadm. v.) in povezava med Gross Rognon in Col du Géant (Pointe Helbronner 3462 m nadm. v.) bo kmalu končana in bo njena dolžina znašala 5094 m. Čisto blizu Col du Géant stoji Rifugio Torino, od koder teče italijanska žičnica na Mont Fréty in Entrèves.

POPRAVEK

V številki 12 PV za leto 1957 so bila navedena imena članov uredniškega odbora. Pomotoma sta izostali imeni tov. Hribar Stanko in Prosenc Živojin.

Društvene novice

IZ ZAPISNIKOV SEJ UO PZS ...

PZS je na prošnjo planinske skupine v Zrečah, vključene v PD Slov. Konjice, dala pristanek za ustanovitev samostojnega planinskega društva s sedežem v Zrečah.

Odkritja spomenika padlim borcem NOV in žrtvam fašističnega nasilja, ki ga je ob svoji 50-letnici odkril TVD Partizan-Tabor v Ljubljani dne 28. nov. 1957 na Taboru, se je udeležila tudi delegacija PZS pod vodstvom predsednika tov. Fedorja Koširja in položila zlat lovorjev venec.

Za svojega stalnega zastopnika v komisiji za društveno in zabavno življenje mladine, ki deluje v okviru CK LMS, je UO PZS določil tov. Bučerja Toneta, podpredsednika PZS in načelnika komisije za alpinizem. V njegovi odsolnosti ga bo zastopal član upravnega odbora PZS tov. Janko Dekleva.

Plenumu Planinske zveze Srbije, ki se je vršil dne 15. XII. 1957 v planinski koči »Mitrovičev dom« na Avali pri Beogradu, je PZS poslala brzojavne pozdrave.

Pri Trgovinski zbornici LRS je bil ustanovljen odsek za izboljšavo športne opreme. Na prošnjo tega odseka je komisija za alpinizem določila kot svojega strokovnjaka v tem odseku tov. Marjana Keriča.

S podjetjem Slovenijašport je komisija za alpinizem sklenila dogovor, po katerem bo to podjetje dobavilo komisiji nylonske plezalne vrvi v vrednosti 300.000.—. Vrvi so bile že naročene in se pričakuje, da bodo vsak čas na razpolago. Vso dobavljeno količino bo prevzela komisija za alpinizem in jo bo nato razdelila alpinističnim odsekom — po možnosti z znatnim regresom.

Vsa društva, ki so iz naslova izboljšanja pogojev letnih dopustov delavcev in uslužbencev prejela investicijsko posojilo, so ga do prve polovice decembra 1957 tudi v celoti izčrpala. V celoti je PZS prejela 17.000.000.— dinarjev.

Glede na načelni sklep UO PZS, da se ustanovi služba gorskih vodnikov, je komisija za alpinizem že začela izdelovati osnutek tega pravilnika, ki bo predložen skupščini PZS v končno odobritev. Prav tako bo komisija za alpinizem skupščini predložila v odobritev nov okvirni pravilnik za odseke.

Komisija za alpinizem je nabavila prenosni radijski aparat, ki se bo uporabljal predvsem za alpinistične tečaje in tabore, v poštev pa bi prišel tudi za obveščanje pri večjih gorskih nesrečah. Radio bo dalje na razpolago tudi posameznim alpinističnim odsekom za tečaje in tabore, vendar proti dnevnim izposojninam din 200.—.

Na seji komisije za alpinizem je bilo ponovno sproženo vprašanje visokogorskega

smučanja, ki se pri nas goji vse premalo. Naj bi bil vsak dober alpinist hkrati tudi dober smučar. Sklenili so, da bodo poživili smučarske pohode in v kratkem izdelali program visokogorskega smučanja.

Komisija si je ogledala rekvizite, ki jih nudi v nakup Vojna pošta v Ljubljani, ugotovila pa je, da se nabava ne izplača, ker so predragi in skoraj neuporabni.

Komisija za alpinizem je prejela iz Sovjetske zveze več lepakov o sovjetski zimski plezalni tehniki, ki jih je prefotografirala v barvne diapozitive, okrog 40 po številu. Ko jih bo opremila še s primernim besedilom, bodo takoj na razpolago alpinističnim odsekom za interna predavanja.

Komisija se je po svojem zastopniku udeležila sestanka celjskih alpinistov, na katerem so pregledali opravljeno delo in ugotovili velik zastoj v njegovem delu. Sprito velikih izgub, ki jih je utrpel ta alpinistični odsek, je to tudi popolnoma razumljivo.

Predlaga, da bi v bodoče PZS organizirala v inozemstvu svoj plezalni tabor, katerega bi se lahko posluževali vsi člani alpinističnih odsekov. S tem bi odpadli marsikateri stroški, posamezne odprave pa bi bile že vnaprej preskrbljene tako glede prehrane kakor tudi glede bivanja.

Zbor alpinistov, ki se vrši vsako leto sicer po zaključku letne plezalne sezone, bo tokrat šele v začetku februarja 1958. Združen bo s sestankom načelnikov alpinističnih odsekov, ki se bo vršil dan prej. Oba sestanka se bosta vršila v Ljubljani. Člani komisije bodo še pred zborom obiskali vse alpinistične odseke in se na terenu samem seznanili z njihovimi problemi. Da pa ne bodo ti obiski preveč suhoparni, bodo člani komisije hkrati izvedli pri teh odsekih predavanja z barvnimi diapozitivi.

Na prošnjo Turistične podzveze v Mariboru je PZS za dovršitev turistično-smučarske proge ob žičnici nakazala din 200.000.—. PZS sodi, da je bila to dolžna storiti, saj gre za splošni turistično-planinski objekt, od katerega bo imelo koristiti tudi planinstvo.

Na razširjeni seji komisije za planinska pota je bil sestavljen plan dela za prihodnja tri leta, hkrati pa tudi prioritetni plan za leto 1958.

Knjiga »Himalaja in človek« je izšla v prvi polovici decembra 1957, kakor je bilo to tudi določeno. Naklada znaša 2000 izvodov. Zakasnilo pa se je delo o dr. I. C. Oblaku, vendar ne po avtorjevi krivdi, ki bo izšlo šele spomladi 1958, z najmanj enoletno zamudo pa bodo izšli Triglavski vodniki.

Namesto začasnega odsotnega tov. Rupka Godca, ki je z januarjem 1958 odšel na štrimesečno specializacijo v USA, bo do njegovega povratka vodila propagandno komisijo pri PZS članica te komisije tov. ing. Stebijeve.

Dunajska založba. Freytag - Berndt je izdala v merilu 1:100.000 zemljevid Julijskih Alp, kjer dosledno uporablja slovensko ime-noslovje.

V slovensko planinsko transverzalo je bil na predlog PD Ljubljana-matica vključen Dom na Komni. Doslej se je transverza izognila Komni in držala od Sedmerih jezer do koče pod Bogatinom in potem dalje.

PZS se je po svojem zastopniku udeležila otvoritve nove ceste, ki drži iz Petrovega brda na Sorško planino in dalje v Bohinj. Cesta je zelo dobra in bo izdatno skrajšala relacijo Bohinj-Trst, ki jo bo mogoče prevoziti v plitvih dveh urah.

Ker zaradi začasne odsotnosti tov. Mare Švent mesto načelnika v mladinski komisiji pri PZS ni zasledeno, bo do nadaljnjega v koordinacijski komisiji za delo z mladino pri PZJ zastopal PZS ta ali oni član UO PZS.

PZS je skladno z navodili PZJ ponovno vložila na Direkcijo jugoslovanskih železnic prošnjo za večji popust na železnici za člane planinske organizacije. Dokler ne bo v celoti rešeno to vprašanje, naj bi Direkcija jugosl. železnice dovolila vsaj mladincem in pionirjem tak popust, ki ga že imajo člani ostalih mladinskih organizacij kakor Taborniška in Počitniška zveza o počitnicah.

Za občne zbornice, ki so se vršile v januarju in februarju, so prejela vsa društva nadrobna navodila. Naprošena so bila, da po možnosti planirajo datume občnih zborov v skladu z datumi občnih zborov ostalih sosednjih PD, s čimer bi bilo zastopnikom PZS omogočeno obiskati več občnih zborov, hkrati pa bi to tudi znatno zmanjšalo potne stroške. Dalje so bila društva obveščena, naj se glede denarnih sredstev obrnejo na pristojne okrajne in občinske ljudske odbore, ki naj njihove potrebe vnesejo v svoj proračun. Seznanjena so bila o uvedbi zimske vremenske poročevalske službe v sezoni 1957/58, ki jo vsako leto organizira TZS v sodelovanju s PD, kakor tudi o stanju akcije za zgraditev Zlatoroga, zlasti glede prodaje blokov. Ta akcija je pri društvih takorekoč popolnoma zastala. Društvom so bili sporočeni tudi sklepi PZJ v zvezi s potovanjem uradnih planinskih delegacij v inozemstvo, oziroma organiziranih skupin ali poedincev, dalje o priporočilu, da se pri odhodu v inozemske gore pri DOZ-u zavarujejo, hkrati pa so bila pozvana, naj pravočasno pošljejo cenike svojih postojank za zimsko sezono 1957/58, statistične podatke za leto 1957 in zavarujejo vse planinske objekte in inventar s polno vrednostjo, ker je PZS le pod tem pogojem dosegla znižanje zavarovalne premije za 20 %. Glede na 10-letnico obstoja PZJ je bilo društvom priporočeno, da v počastitev tega jubileja poživijo svoje delo in se trudijo, da bi zlasti pomnožili svoje vrste ter organizirali

razne izlete in druge prireditve. Vsem PD je bil poslan po en Vodič po planinskih domovih Jugoslavije, ki je v decembru 1957 izšel v založbi PZJ po ceni din 550.— za člane in din 600.— za nečlane s priporočilom, da zanj zainteresirajo čim več članov. Hkrati je bila društvom priporočena nabava brošure »Planine okoli Beograda«, ki je izšla v založbi Zivorada M. Jevremoviča v Beogradu po din 130.— za izvod. Vsa društva so tudi prejela podroben seznam vseh planinskih postojank, oskrbovanih v zimski sezoni 1957/58.

S posebno okrožnico so bila društva seznanjena z navodili o sestavi bilance in obračunom članskih znamkic, vpisnine in prispevkov GRS ter pozvana, da uredi finančne obveznosti do PZS. Prejela so tudi navodila glede odvoda članarine za PZJ in sporočilo, da bo PZS vsem društvom takoj, ko bo od njih prejela neporabljene članske znamkice, priznala regres za mladinske in pionirske članske izkaznice na njihovem rednem računu. Končno so jim bila dana navodila glede knjiženja investicij in dotacij.

Gospodarska komisija pri PZS je po skupnih skupščin in plenuma PZS izdala navodila za obračun amortizacije pri PD, ki obstoje iz treh delov, t. j. formiranja amortizacijskega sklada, uporabe tega sklada in tehničnih navodil ter knjigovodske evidence. Pravilnik načelno določa, da amortizacijo plačujejo vsa društva, ki upravljajo planinske postojanke, ne glede na to, če so postojanke last PZS ali pa jih društva imajo v najemu. Amortizacijska stopnja znaša 10 %, osnovo za obračun amortizacije pa tvori celokupen promet v postojanki (razen tobak, vžigalice in znamke), ne glede na to, če upravlja društvo postojanko v lastni režiji ali pa jo je dalo v delni ali popolni zakup. Amortizacijo obračunajo društva za leto 1957 z 31. decembrom 1957, v naslednjih letih pa jo obračunavajo vsake tri mesece, na koncu leta pa sestavijo končni obračun. Od celotne obračunane amortizacije (10 %) obdrže društva 8 % na svojem amortizacijskem skladu, 2 % pa odvajajo po kvartalnih obračunih PZS v korist amortizacijskih skladov posameznih društev. Prispevek v amortizacijski sklad je sestavni del strukture cene in ga je treba torej vpoštevati pri kalkulaciji cen, v kolikor že ni vsebovan v režijskem pribitku kot dobiček. Sredstva amortizacijskega sklada so namenska in se lahko črpajo samo v namene po naslednjem vrstnem redu: za plačilo najemnine, za plačilo zapadlih anuitet investicijskega posojila, za investicijsko vzdrževanje osnovnih sredstev in za zamenjo iztrošenih osnovnih sredstev. Sredstva tega sklada se lahko trošijo za gornje namene pri vseh osnovnih sredstvih. Ostala določila se tičejo le tehničnih navodil.

Po sklepu PZS je bila veljavnost članskih izkaznic s plačano članarino v letu 1957 po-

daljšana do 31. I. 1958. Članarina za leto 1958 je ostala nespremenjena. Znaša letno 25 din za pionirje, 50 din za mladince in 170 din za odrasle (150 din plus 20 din himalajski prispevek). Enako je ostala nespremenjena vpisnina, ki znaša za pionirje 10 din, za mladince 20 din in za odrasle člane 50 din. Društvom je bilo sporočeno, da bodo prejela članske znamkice za tekoče leto le ona društva, ki so v celoti uredila svoje finančne obveznosti do PZS.

Propagandna komisija je tudi za sezono 1957/58 sporočila društvom listo predavateljev in predavanj. V celoti je društvom na razpolago 8 kvalitetnih predavanj, t. j. 4 več kot v preteklem letu. Na razpolago pa so tudi še planinski filmi, ki so jih nekatera društva predvajala že v prejšnjih letih. Po sklepu PZS bo stroške za predavanje (t. j. za predavatelja, ne pa tudi za dvorano) povrnili PZS, oziroma bo sama obračunala s predavateljem v vseh primerih, kjer bodo predavanja prirejena v okviru društvenih mladinskih odsekov ali za mladino, sicer pa le v primerih, ko društva ne bi mogla kriti teh izdatkov iz svojih sredstev.

Vsem PD so bili dostavljeni tudi sklepi plenuma PZJ, ki se je vršil dne 8. in 9. XII. 1957 na Kosmaju pri Beogradu.

Tečaja za vodje lavinskih psov, ki se je vršil od 8. do 11. I. 1958 v Andermattu v Švici, sta se udeležila s svojima lavinskima psoma reševalca tov. Franc Krajner in Ignac Hrovat z Jesenic.

ORGANIZACIJA ZIMSKE VREMENSKE POROČEVALSKE SLUŽBE. Dne 11. XI. 1957 se je vršil v Ljubljani sestanek za organizacijo zimske vremenske poročevalske službe, ki naj bi se na predlog TZS uvedla tudi za letošnjo zimsko sezono. Sprejeti so bili naslednji sklepi:

1. zimska vremenska poročevalska služba naj se ponovno organizira tudi za zimsko sezono 1957/58;

2. poročanje naj se prične ob prvem snegu, najkasneje pa 25. XI. 1957;

3. poleg poročevalskih točk Hidrometeorološkega zavoda se naj poroča še z naslednjih točk: Komna, Bohinj, Pokljuka, Kranjska gora, Vršič, Črni vrh nad Jesenicami in nad Idrijo, Jošt, Stari vrh, Ravne na Koroškem, Ljubelj, Kofce, Storžič, Krvavec, Korošica, Tovsti vrh, Mozirška koča, Logarska dolina, Velika planina, Mrzlica, Lokve, Polzevo, Begunje, Draga, Begunjsčica, Rovte, Zaplana, Livek in vzhodno Pohorje;

4. za Zaplano in Rovte naj se javlja enkrat tedensko in to ob petkih. Uprava Pohorske vzpenjače naj bi javljala za vzhodno Pohorje. Kranjska gora in Ravne naj sporočajo podatke postajama Meteorja in Planici in Slovenjgradu;

5. Podatke naj redno objavljajo Radio Ljubljana in dnevno časopisje. Zaproši naj se Radio Koper, da bi podatke javljal v slovensčini in v italijanskini. Zaproši naj se tudi Primorski dnevnik v Trstu, da bi redno objavljajal podatke;

6. Poročanje se bo vršilo po istem ključu in istem sistemu kot doslej. Poroča se dvakrat tedensko na Hidrometeorološki zavod v Ljubljani;

7. Honoriranje uslužbencev Hidrometeorološkega zavoda naj se izvrši po istem ključu kot lani.

Prizadeta društva so bila o vsem potrebnem obveščena direktno s strani TZS, PZS pa jih je še posebej opozorila na redno poročanje.

MEDNARODNO TEKMOVANJE REŠEVALNIH EKIP. Društvo za travmatologijo smučarskih športov v Švici bo v času od 13. do 16. IV. 1958 organiziralo v Davosu v Švici mednarodno tekmovanje reševalnih ekip za prvo pomoč in transport ponesrečencev. Ocenjevali bodo obvezovanje, fiksiranje in transport ponesrečenca na reševalni napravi. Ob tej priložnosti se bo vršila tudi razstava reševalnih rekvizitov, demonstracije in predavanja.

FORMIRANJE ZAČASNEGA ODBORA ZA REŠEVALNO SLUŽBO V BEOGRADU. Na predlog Letalske zveze Jugoslavije se je vršil dne 19. XI. 1957 v Beogradu sestanek ustanov in organizacij zaradi ustanovitve reševalne službe. Na dnevnem redu je bila ideja o organizaciji reševalne službe in njeni potrebi ter izbor iniciativnega koordinacijskega odbora. Sestanka so se udeležili predstavniki Letalske zveze Jugoslavije, PZJ, JLA, civilnega in vojaškega letalstva, zdravstvene službe, RK, Zavoda za transfuzijo krvi, radio-zvez in raznih drugih organizacij.

Po referatu sekretarja Letalske zveze Jugoslavije, ki je med drugim naglasil pomen, važnost in potrebo po reševalni službi ter govoril o nalogah, ki naj bi jih vršila ta reševalna služba, so v diskusiji ostali predstavniki poročali o stanju te službe v svojih organizacijah oziroma ustanovah, za Gorsko reševalno službo pa je bilo podano kratko pismeno poročilo o njenem delu in težkočah, na katere je doslej naletela pri svojem delu. Prišli so do zaključka, da bi se s koordiniranim delom, zbiranjem materialnih sredstev itd. tej službi v ustanovah in organizacijah lahko dosti pomagalo. V iniciativni odbor so bili izvoljeni tov. Kovačević, dr. Kraus in Pejović, ostale svoje predstavnike pa bodo zainteresirane organizacije in ustanove kasneje določile. PZJ naj bi imenovala svojega zastopnika po svojem plenumu.

V začasnih navodilih za delo reševalne službe v okviru Letalske zveze Jugoslavije je zdaj v načrtu 7 centrov, na katerih bi bili avioni, namenjeni za reševalno službo, med temi tudi Ljubljana. Glavni center tako glede ljudi kakor glede materiala je v Vrhu. Radius leta bi bil 200 km od centra, iz katerega se je dvignil avion, intervencija aviona pa bi bila možna le v krajih, ki razpolagajo s tereni, ki omogočajo minimalno varnost vzleta in pristanka. Na terenu, ki bi iz kakršnega koli razloga ne dopuščal vzleta ali pristanka letala, bi izvršil intervencijo zdravnik-padalec, medtem ko bi ostali material bili dostavljeni s padalom.

Gorska reševalna služba bo to akcijo vse-kakor zelo podprla, saj lahko pričakuje od nje značilne koristi zlasti v primerih težjih reševalnih akcij.

III. DELOVNI POSVET NAČELNIKOV IN REŠEVALCEV GORENJSKIH REŠEVALNIH POSTAJ V TRŽICU. Posvet je sklical postaja GRS v Trzinu za 19. XII. 1957, vodil pa ga je tov. Nadko Salberger, načelnik postaje GRS v Trzinu. Navzoči so bili še načelniki postaj GRS Jesenice, Kranj, Mojstrana in Kranjska gora, številni gorenjski reševalci in pripravniki ter zastopniki TNZ iz Kranja, pripadniki LM v Trzinu, predstavnik RK in Društva rezervnih oficirjev ter nekateri člani PD.

Po prečitaniu zapisnika zadnjega posveta na Šmarjetni gori so ugotovili, da so bili vsi sklepi izvršeni in da se tudi smernice, dane na tem posvetu, v praksi izvršujejo. Tov. Salberger je vsem navzočim obrazložil zadnjo okrožnico komisije za GRS pri PZS, katero bo obdelala še vsaka postaja in dala svoje eventualne pripombe. Splošna je bila ugotovitev, da se je s to okrožnico poživilo delo postaj, ki bodo počasi izgubile občutek osamljenosti, ker bodo odslej dobile direktno vse informacije in navodila. Sledila so poročila postaj GRS, iz katerih je bilo razvidno, da so bile vse postaje delavne in da so si naložile precejšnje naloge tudi za prihodnost. Nato so sklenili, da bodo povsod predlagali, naj se GRS poživijo z mladimi ljudmi, naj se izvede trening za vožnjo z Akia čolni. To naj bi se izvršilo morda na Zelenici. Pri tem naj bi se vršile vaje tudi z vsem drugim oprejem, ki ga imajo na razpolago postaje GRS za zimsko reševanje, t. j. z Marinerjem na smučeh, z vojaškimi lesenimi čolni, z nosili na smučeh in z ostalimi primitivnimi napravami kakor smučni na spojke in podobno. Razgovorjali so se tudi o pogojih tekmovanj med reševalnimi ekipami v zimskem reševanju po vzorcu tekmovanj, ki jih je leta 1957 organizirala Gorska reševalna služba na Poljskem. Ker pa so potrebne za tako tekmovanje priprave, so ustanovili posebno ko-

misijo, ki naj do prihodnjega posveta pripravi gradivo. V to komisijo so bili izvoljeni tov. Ciril Praček, dr. Andrej Robič, Stane Koblar, Franc Primožič in Roman Herlec. Na mednarodnem kodeksu akustičnih in optičnih znakov za sporazumevanje pri reševalnih akcijah je že doslej delala postaja GRS Kranj. Na tem posvetu pa je bila ustanovljena še posebna komisija (Roman Herlec, Nadislav Salberger, Jamnik, Marjan Perko in Mihelič), ki naj čimprej te predloge prešudira in sestavi predlog, ki bo ustrezal našim potrebam, zlasti še v povezavi s TNZ in LM. Komisija naj predlog o teh znakih izdela takoj, da jih bo mogoče preizkusiti že na Zelenici.

Finančno poročilo je podal tov. Korenini z Jesenic, ki je uvodoma pojasnil, da je dotacija, ki jo je prejela postaja od OLO v Kranju, namenjena za kritje potreb vseh gorenjskih postaj GRS. Ker dotacija ni bila zadostna, je to zavrla nabavo določene opreme, izvedbo tečajev in izvršitev nekaterih ostalih nalog. Iz razpoložljivih sredstev bodo za 170.000 din nabavili nekaj vetrnih jopičev. Predlagalo se je, naj bi vsaka postaja GRS prejela manjši znesek za kritje svojih najnujnejših potreb. Dalje je bilo predlagano, naj bi bili vsi načelniki postaj GRS člani upravnih odborov svojih PD in to zaradi boljše povezave in uspešnejšega dela. Vsa PD naj bi finančno podprla GRS. Za sestavo proračuna za leto 1958 so bili določeni tov. Drago Korenini, Nadislav Salberger, Roman Herlec in Andrej More. Njih naloga je tudi, da opravijo vsa pota v zvezi s proračunom. Vsaka postaja pa naj čimprej predloži pisni predlog o svojih potrebah, tako da bo vse to delo izvršeno še pred prihodnjim posvetom, ki naj se vrši v drugi polovici januarja 1958.

Sklenjeno je tudi bilo naj posvet razmislija o nadaljnjem urjenju lavinskih psov, o usposabljanju vodnikov lavinskih psov, zlasti pa o nabavi lavinskih psov in njihovega vzdrževanja. Vse postaje GRS so bile pozvane, da uredijo svojo opremo in odpravijo eventualne pomanjkljivosti, za kar naj predlože račune. Podano je bilo poročilo o vzpostavljenih stikih s postajami GRS v Italiji in Avstriji. Stike z inozemskimi reševalci je priporočil tudi zastopnik TNZ, ki je pri tem obljubil vso pomoč. Govorilo se je tudi o avtomobilu GRS, ki naj bi se uporabljal res samo v namene GRS. Stacioniral naj bi se na Jesenicah, ker v gorenjskem kotu TNZ ne razpolaga z avtomobili. Spremenil naj bi se tudi pravilnik o uporabi avtomobila.

Potem, ko je posvet poveril tov. Nadku Salbergerju in tov. Dragu Koreniniju, da do prihodnjega posveta vodita vse tekoče posle, je zborovalce toplo pozdravil v imenu PD Trzin njegov predsednik tov. Karel Globoč-

nik in vse povabil, naj vsaj za kratek čas ostanejo gostje tega društva.

SKLEPI PLENUMA PLANINSKE ZVEZE JUGOSLAVIJE. Dne 8. in 9. XII. 1957 se je vršil na Kosmaju pri Beogradu plenum PZJ, ki je sprejel naslednje sklepe:

1. Problem nadaljnjega zvišanja števila članstva, zlasti mladine naj ne bo samo v prihodnjem letu, temveč tudi v bodoče najvažnejša in stalna naloga PZJ in njenih organov — Centralnega in Izvršnega odbora, republiških planinskih zvez in vseh PD. Delo mora biti sistematično. Zato naj Izvršni odbor PZJ ustanovi komisijo za delo z mladino, nekako koordinacijsko komisijo, t. j. že obstoječe komisije za delo z mladino naj sodelujejo z vodji odsekov pri mladinskih komisijah republiških planinskih zvez. Ta komisija naj zbere vse zadevno gradivo in hkrati z Izvršnim odborom PZJ izdela nadrobni perspektivni plan dela bodočemu Plenumu centralnega odbora, ki naj bi se prilagojeval specifičnim pogojem na terenu. Pri tem delu se je treba tesno povezati z odgovornimi forumi organizacije LMS in prosvetnih delavcev.

2. Za zvišanje števila članstva je potrebno najintenzivnejše uporabljati vse akcije naših organizacij, ki so se že utrdile (izlete, pohode, republiške izlete, taborc, orientacijska in druga tekmovanja, seminarje, tečaje, razstave in drugo), kakor tudi stalno iskati nove prijeme, izvedljive v pogojih, v katerih organizacija dela.

3. Plenum ugotavlja, da je v sedanjih razmerah naše organizacije nujno treba učvrstiti in razširiti sodelovanje med organizacijami in to ne samo po vertikalni liniji, temveč posebno med organizacijami po horizontali — republiški planinski zvezami in društvu med seboj, po politično-teritorialnem in geografskem principu, pri čemer naj se uporabljajo vse oblike sodelovanja in izmenjajo dosedanje izkušnje.

4. Glede na to, da sodelovanje prosvetnih delavcev v planinski organizaciji še vedno ni zadovoljivo, je treba poskrbeti, da se v programe in predavanja fizikalnih, pedagoških in drugih šol, od koder se rekrutirajo prosvetni kadri, z aktivnim sodelovanjem PZJ vnese tudi planinstvo. Hkrati je treba najti metode za aktivnejše sodelovanje obstoječih kadrov prosvetnih delavcev v planinski organizaciji.

5. V zvezi z zaključki IV. redne skupščine PZJ je treba nadaljevati s še intenzivnejšim sodelovanjem s sorodnimi in bližnjimi organizacijami.

6. Skrbeti je treba, da se bodo vodilni planinski delavci vključili v organe oblasti in v organizacije, ki se bavijo s problemi telesne vzgoje, zlasti v okrajih in občinah. Prav tako je treba skrbeti, da bodo vsi ti organi stalno obveščeni o vseh važnejših in aktualnih problemih planinskih organizacij.

7. Dokler se ne reši vprašanje večjega popusta na železnici, ki naj bi veljal za celokupno članstvo planinskih organizacij, je treba poskrbeti, da se naša mladina v tem pogledu kakor tudi glede uporabe drugih beneficij (pomoč UNICEF-a, organiziranje cenenih letovanj itd.) izenači s člani ostalih mladinskih organizacij.

8. Najkasneje v roku 6 mesecev naj se izdela enoten pravilnik o finančno-materialnem poslovanju planinskih organizacij.

9. Izvedejo naj se vsi zaključki v zvezi z zaključki IV. redne skupščine PZJ in sugestije, ki jih je v svojem poročilu dal nadzorni odbor in sprejel plenum.

10. Do prihodnjega plenuma naj se izdela analiza o stanju planinskih objektov.

POSVET PREDSTAVNIKOV REPUBLIŠKIH ORGANIZACIJ V ODBORU ZA PROSLAVO DNEVA MLADOSTI. Dne 13. I. 1958 se je vršil v prostorih Kluba ljudskih poslancev v Ljubljani posvet predstavnikov republiških organizacij v odboru za proslavo Dneva mladosti, katerega se je udeležil tudi predstavnik PZS. V svojem uvodnem govoru je tov. Ada Krivic, ki je vodila ta sestanek, navedla, da se je že v lanskih pripravah za proslavo praznika Dneva mladosti poudarila telesna vzgoja. To bo v glavnem tudi letos, vendar pa se bo v tekočem letu bolj poudarjala tehnična vzgoja mladine. Poleg drugega se bodo vršila tudi razna predavanja o tehnični vzgoji, med ostalimi pripravami pa bo še posebej treba misliti na to, da bi se na vsaki šoli ustanovil tehnični kotiček, v vsaki občini pa najmanj ena delavnica za otroke. V zvezi s tem bo treba seveda poskrbeti tudi za strokovnjake, ki bodo predavali o tehničnih vprašanjih, najti pa bo treba tudi materialna sredstva. Pričakuje se, da bodo to storile občine. Zaradi prevelikih stroškov se letos v Ljubljani ne bo vršila proslava. Izražena je bila želja, naj bi bil praznik Dan mladosti za mladino čim bolj vesel, zabaven in slaven.

Nato je bil ustanovljen republiški odbor za proslavo praznika Dneva mladosti, ki ga tvorijo predstavniki vseh sodelujočih organizacij s tov. Ado Krivic na čelu.

iz občnih zborov

OBČNI ZBOR PD UNIVERZA. Dne 22. XI. 1957 je to društvo že devetih podalo obračun svojega dela. Kakor doslej je bila bilanca njihovega dela tudi tokrat pozitivna. V svojih vrstah vključuje 62 članov in 610 študentov ter dijakov, od katerih je približno 400 študentov in 200 srednješolcev. Od srednješolskih skupin je bila še najdelavnejša na Tehnični srednji šoli, ki sama šteje okrog 140 članov. Na ostalih srednjih šolah so planinske skupine skoraj prenehale s svojim delom in bodo morali začeti znova.

Propagandni odsek je izvedel 13 predavanj in 7 izletov in je v tem pogledu nekoliko napredoval od preteklega leta. Zanimivo je, da so člani tega društva večinoma predavali drugim društvom, s čimer so kot študentje prvič stopili na tisto pot, za katero so kot študentje najbolj poklicani. Odsek je skrbel tudi za društveno knjižnico, katere pa se je posluževal v glavnem alpinistični odsek. Še vedno pa ne daje pravih rezultatov fotoodsek, ki je bil ustanovljen že leta 1956. Kaže, da je temu vzrok pomanjkanje ljudi, ki bi imeli voljo in bili sposobni za to delo. V aprilu je prišlo do sporazuma med PD Slavija v Pragi in društvom. Razgovori so tekli že od leta 1955 dalje. Obiskali so jih češki alpinisti, 6 po številu, ki so se pri nas mudili 14 dni, od tega večji del v okolici Triglavskega jezera. Ker je bil to prvi povojni obisk Čehov v Sloveniji sploh, je imel seveda nekoliko večji pomen kot običajna zamenjava. Obisk nameravajo Čehom vrniti aprila letos. Na pobudo občnega zbora 1955 je bila ustanovljena pri društvu sekcija za znanstveno raziskovanje Alp. Dasi je imela ta sekcija splošnega ob svojih ustanovitvi izredno široke načrte, ki bi bili ob dobri volji vodstva izvedljivi, se je že na preteklem občnem zboru pokazalo, da s sekcijo ni vse v redu. V preteklem letu pa je delo povsem zamrlo in danes praktično te sekcije ni več.

Od lanskega občnega zbora sta se vršila dva MOPP in to v Makedoniji na področju Peristera decembra 1956 v organizaciji skupljanjskih študentov ter v Bosni, katerega organizacijo so prevzeli Sarajevčani. Udeležili so se obeh in se posebno dobro plasirali v Makedoniji, kjer so zasedli 2. mesto. Slabše so odrezali v Bosni. Med letom je društvo organiziralo dvojne večje prireditve in to smučarske tečaje na Kofcah ter VTK memorial. Tečaji so trajali od 25. I. do 20. III., obiskalo pa jih je 125 udeležencev, oziroma po 18 na en tečaj. Slabši je bil obisk VTK memoriala. Zaradi plazu je bila proga skrajšana ter izvedena v obliki veleslaloma. Prvo mesto na tekmovanju in s tem prehodni pokal si je priborila ekipa PD Ljubljana-matica.

Ze na lanskem občnem zboru je bilo precej diskusije, kako priti do lastne postojanke. Njihovi večletni želji je dne 12. maja 1957 ugodil plenum PZS, ki je odločil, da se zaradi premajhnega števila članstva razpusti PD Rateče, koča v Tamarju pa dodeli v upravljanje PD Univerza. Takoj so se pojavile tudi težave. Koča je bila skrajno zanemarjena. Nekateri člani društva, predvsem člani odbora ter člani alpinističnega odseka so se takoj lotili dela. Udarniško so na nekaterih mestih popravili cesto, temeljito so popravili in preuredili kleti in drvarnico, za lepši zunanji videz koče pa so fantje prepletkali polknice na sprednji steni, prebelili zidani del stavbe, leseni del pa prepletkali s karbolincjem. Premestili in obnovili so mize in klopi pred kočo. Oficialna otvoritev koče se je vršila 14. VII. 1957. Pri izbiranju oskrbnice pa niso imeli sreče. Prvo oskrbnico so morali odpustiti komaj po enomesečnem službovanju. Toda smola z oskrbnicami se jih je držala še naprej. Komaj so dobili drugo oskrbnico in je kazalo, da bo z njo vse v redu, so pričele prihajati pritožbe. Komaj dva meseca zatem so bili zopet brez oskrbnice, koča pa so študentje sami oskrbovali. Ker so se morali pogosto voziti v Rateče, jim je to seveda povzročilo precej stroškov. Kljub vsemu pa je postojanka ob koncu leta izkazala znaten prihodek, močan porast gostov pa je izkazala tudi vpisna knjiga. To je vsekakor lepo priznanje našim študentom.

Dejavnost alpinističnega odseka je podobna kot lani tekla po že ustaljenem programu in to brez kakih večjih sprememb. Odsek šteje 28 ljudi. Od tega 17 članov in 11 pripravnikov, oziroma če vpoštevamo še tiste, ki so bili nedavno sprejeti v članstvo, 21 članov in 7 pripravnikov. Od 27. III. do 3. IV. so organizirali zimski alpinistični tečaj, ki je obsegal osnovne vaje iz zimske tehnike, reševanje izpod plazu ter gradnjo igluj, vmes pa so se vadili v visokorskem smučanju. Maja in junija so imeli v glavnem v Turnu pod Grmado plezalno šolo, ki jo je obiskovalo dnevno povprečno po 12 alpinistov. Zaključek je bil zvezan z izletom na Kamniško sedlo in Korošico, kjer so se tečajniki prvič poizkusili v steni. Uspeh te šole je bil vsekakor dosti boljši od lanske. Odsek je v celoti izvršil le 120 plezalnih vzponov, od teh 13 lažjih smeri. Krivda za to je bila predvsem v skrajno slabi letni sezoni. Trije člani so se povzpeli tudi na Mont Blanc, kaj več pa se jim zaradi slabega vremena ni posrečilo.

Občni zbor je v imenu Društva visokosolskih profesorjev in ASD Olympie pozdravil prof. tov. Pretnar in mu v imenu obeh društev zagotovil tudi v bodoče vso pomoč. V imenu PZS je zbor pozdravil in mu čestital k doseženim uspehom njen podpredsednik tov. Tone Bučer.

PREDILNICA — SUKANČARNA — TKALNICA — BELILNICA — BARVARNA — APRETURA

bombažna predilnica in tkalnica

tržič

PROIZVAJA

kvalitetne bombažne tkanine:

surove od 76—155 cm in beljene

od 70—200 cm, industrijsko prejo

od številke Nm 50,

prejo za domačo obrt in sicer mulle,

double, knitting in Hardwater

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA

KALCIJEV KARBID

KALCIJEV CIANAMID

NITROFOSKAL

FEROKROM

ELEKTROKORUND IN

KOMPRIMIRANE PLINE

RUŠE PRI MARIBORU

tel.: 35-48 in 38-48 Maribor — brzojavi: Azot Maribor — teleprinter: 03312

Ljubljana

INDUSTRIJA ZA ELEKTROVEZE

Telefon 39-261 — poštni predal 247

(Združeni podjetji Institut za elektrovezve in Telekomunikacije)

PROJEKTIRA

RAZVIJA

IN DOBAVLJA

Kratkovalovne in ultrakratkovalovne
sprejemno-oddajne aparature, aparature za
usmerjene brezžične zveze, televizijske aparature,
aparature za visokofrekvenčno telefonijo, radijske
sprejemnike, elektronske merilne in kontrolne instrumente,
magnetne stabilizatorje napetosti, sestavne dele
za radio in elektrotehniko, visokofrekvenčno
keramiko, magnete, ferite, vse vrste avtomobilskih
in miniaturnih žarnic, fotocelice, izolacijske in
zaščitne mase, metalizacijske in visokofrekvenčne lake.

LJUBLJANA BEŽIGRAD 6

TELEFONI:

Centrala, računovodstvo in
sekretariat Bežigrad 6, 32-394
direktor 30-013
komercialni oddelek 32-470

VELETRGOVINA Z USNJEJEM, GUMO IN TEHNIČNIM TEKSTILOM

»ASTRA« specializirano trgovsko podjetje v usnju, gumiju, plastičnih masah, čevljarskih, sedlarskih, tapetniških potrebščinah in orodju, tehničnem tekstilu in zaščitnimi sredstvi Vas postreže iz svojih sortiranih zalog vedno po najnižjih konkurenčnih cenah.

Iz konsignacijskega skladišča

»Pirelli« Vam nudimo:

avtoplašče in zračnice za osebne avtomobile, tovarne avtomobile, avtobuse, traktorje in poljedelske stroje.

Rudniki, tovarne, obrtna podjetja, trgovska podjetja, transportna podjetja, mlinska podjetja, gradilišča in ustanove, prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah veletrgovine »ASTRA«.

Vsa naročila, osebna, pismena ali preko naših potnikov izvršujemo solidno in hitro. Pri naročilih tehničnega materiala Vas postrežemo tudi s strokovnimi nasveti.

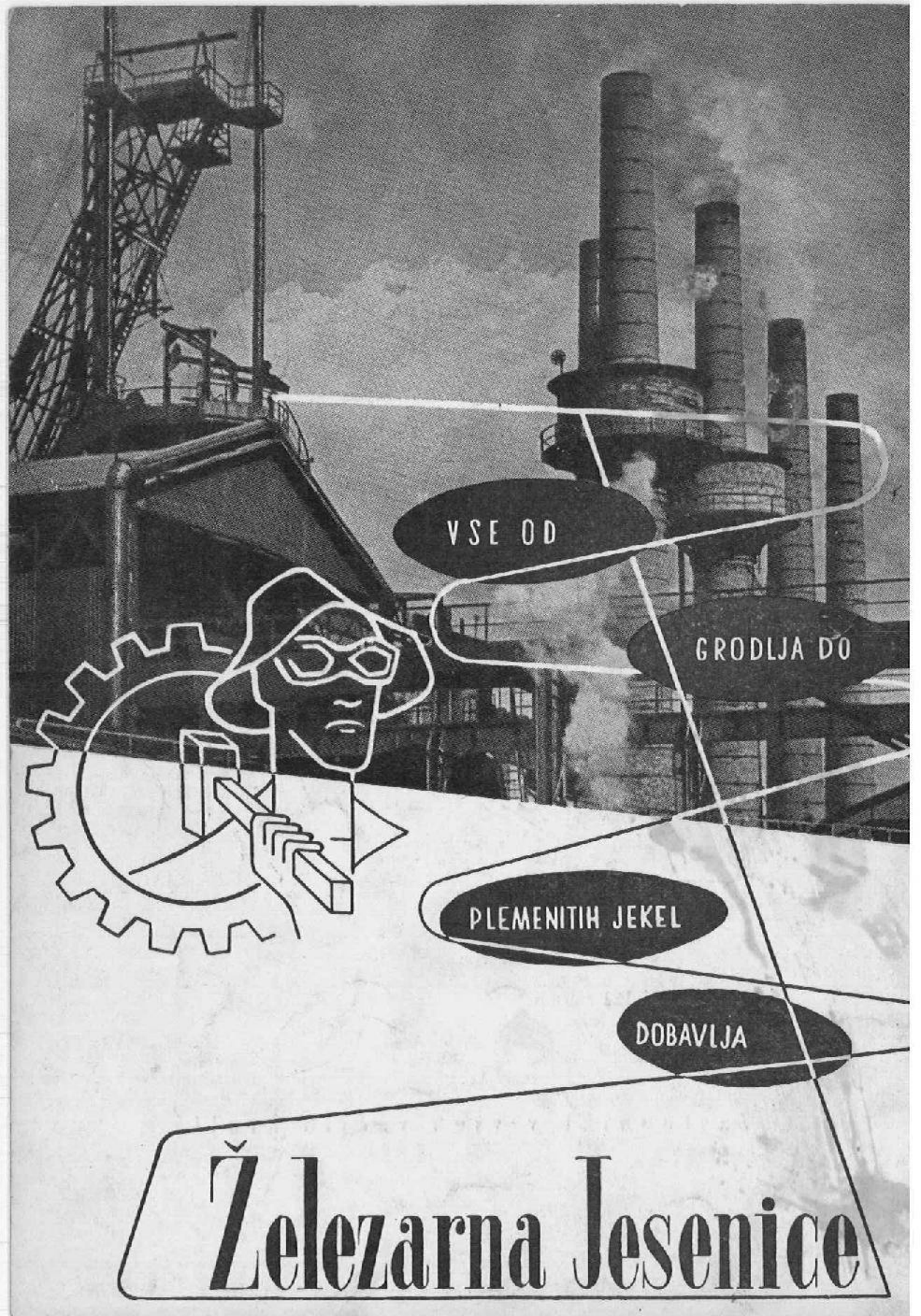
Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užilkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost n'kar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za pr mer
smrti in doživlja zavaruje.*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih

VSE OD

GRODLJA DO

PLEMENITIH JEKEL

DOBAVLJA

Železarna Jesenice